

Hild-Marte Bjørnsen
og Steinar Johansen

Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2009

NIBR

Norsk institutt for by- og regionforskning

Samfunns- og
næringsanalyse for
Svalbard 2009

Andre publikasjoner fra NIBR:

NIBR-rapport 2008:22

**Kulldriftens betydning
for utviklingen i
Longyearbyen**

NIBR-rapport 2008:21

**Samfunns- og
næringsanalyse for
Svalbard 2008**

NIBR-rapport 2008:8

**Lokalt demokrati i
Longyearbyen**
Engasjement og
deltakelse ved valget i
2007

NIBR-rapport 2007:23

**Samfunns- og
næringsanalyse for
Svalbard 2007**

NIBR-notat 2007: 106

**Samfunns- og
næringsanalyse for
Longyearbyen**
Metode og datadiskusjon

Rapportene koster
kr 250,-, og kan bestilles
fra NIBR:
Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Tlf. 22 95 88 00
Faks 22 60 77 74

E-post til
nibr@nibr.no

Notatet og rapportene
kan også skrives ut fra
www.nibr.no
Porto kommer i tillegg til
de oppgitte prisene

Hild-Marte Bjørnsen
og Steinar Johansen

Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2009

NIBR-rapport 2009:35

Tittel: Samfunns- og næringsanalyse
for Svalbard 2009

Forfatter: Hild-Marte Bjørnsen og Steinar Johansen

NIBR-rapport: 2009:35
ISSN: 1502-9794
ISBN: 978-82-7071-819-1
Prosjektnummer: O-2503
Prosjektnavn: Svalbard
Oppdragsgiver: Longyearbyen lokalstyre
Prosjektleder: Steinar Johansen

Referat: I denne rapporten ser vi nærmere på samfunns- og næringsutviklingen på Svalbard fra 2007 til 2008. Rapporten inneholder i tillegg en historisk oversikt tilbake til begynnelsen av 1990-tallet. Analysen fokuserer mest på utviklingen i Longyearbyen og Svea, men også aktiviteten i Ny-Ålesund er behandlet. Med utgangspunkt i analysens resultater og vurderinger fra bedrifter på Svalbard har vi framskrevet befolknings-, sysselsettings- og næringsutviklingen til 2013. En planlagt nedtrapping innenfor kulldriften vil, sammen med lav forventet vekst innenfor de andre basishæringene, kunne gi en samlet sysselsettings- og befolkningsnedgang på omtrent ti prosent de kommende fem årene.

Sammendrag: Norsk og engelsk
Dato: Desember 2009
Antall sider: 124
Pris: Kr 300,-

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning
Gaustadalléen 21,
0349 OSLO
Telefon: (+47) 22 95 88 00
Telefaks: (+47) 22 60 77 74
E-post: nibr@nibr.no
<http://www.nibr.no>

Vår hjemmeside: <http://www.nibr.no>

Trykk: Nordberg A.S.
Org. nr. NO 970205284 MVA
© NIBR 2009

Forord

Samfunns- og næringsanalysen for Svalbard er skrevet på oppdrag for Longyearbyen Lokalstyre (LL). Oppdraget er finansiert som et spleiselag, der Store Norske Spitsbergen Grubekompani as (SNSG), Sparebank1 Nord-Norge avdeling Svalbard, Nærings- og handelsdepartementet, Justis- og politidepartementet og Longyearbyen lokalstyre (LL) har bidratt.

Det har vært gjennomført Samfunns- og næringsanalyser på Svalbard siden begynnelsen av 1990-tallet. Acta Consult as ved Sverre Høifødt hadde ansvaret for analysene til og med 2006. Fra 2007 har analysene vært gjennomført ved Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR). Årets analyse er den tredje NIBR har ansvaret for.

Tidligere gjennomførte LL årlige bedriftsundersøkelser på Svalbard. Nytt av året er at Statistisk sentralbyrå (SSB) har samlet inn disse dataene. Det innebærer at de nå samles inn på tilsvarende måte som andre næringsdata i Norge og at data om Svalbards næringsliv derfor lettere kan koples sammen med andre, nasjonale dataregistre. Imidlertid får vi i år et brudd i datarekka. Det har vi tatt hensyn til i presentasjonen. NIBR har hatt et svært godt samarbeid med flere personer i SSB, men vi takker spesielt Jan Henrik Wang for gode diskusjoner og rask bistand når vi har trengt det.

Fortsatt hviler innholdet i analysen også på det samarbeidet NIBR har med LL og næringslivet på Svalbard. Hos LL har særlig rådgiver Turid Telebond bidratt med sin store lokalkunnskap, med å samle inn data og med å legge data til rette for bruk i analysen. LL, ved leder Kjell Mork, tidligere administrasjonssjef Sigmund Engdahl og rådgiver Turid Telebond, har sammen med NIBR gjennomført en intervjurunde hos ulike bedrifter og næringsorganisasjoner i Longyearbyen. Informasjonen vi fikk gjennom disse intervjuene har bidratt til å gjøre analysen vesentlig bedre enn den ellers

ville vært. NIBR takker både LLs og næringslivets representanter for at de var villige til å dele sin kunnskap med oss.

NIBR ønsker å takke alle som har bidratt med informasjon og innspill til analysen. Ingen av dem kan lastes for eventuelle feil og mangler i rapporten, som står for NIBRs regning.

Oslo, desember 2009

Olaf Foss

Forskningsjef

Innhold

Forord	1
Tabelloversikt.....	5
Figuroversikt	7
Sammendrag.....	9
Summary	17
1 Innledning.....	21
1.1 Formålene med Samfunns- og næringsanalysen(e)	22
1.2 Datagrunnlag	25
1.2.1 Næringsdata	25
1.2.2 Befolkning.....	26
1.2.3 Øvrige data.....	27
1.3 Sammenhenger i Svalbards økonomi.....	27
1.3.1 Økonomisk base	28
1.3.2 Arbeidsmarked og befolkning.....	30
1.4 Innholdet i rapporten	31
2 Longyearbyen og Svea	32
2.1 Kort historisk gjennomgang.....	32
2.2 Aktivitetsutviklingen i Longyearbyen og Svea	34
2.3 Aktivitetsutviklingen 1999 til 2008	36
2.3.1 Utviklingen fra 2007 til 2008	38
2.4 Basisnæringenes betydning.....	40
2.4.1 Utviklingen i basisnæringer og avledet virksomhet....	42
2.4.2 Nærmere om offentlig forvaltning og service.....	47
2.4.3 Nærmere om romrelatert virksomhet, forskning og høyere utdanning.....	49
2.4.4 Nærmere om studentene.....	50
2.4.5 Kulldriften.....	51
2.4.6 Nærmere om reiselivet	52
2.5 Ny-Ålesund og Longyearbyen.....	55
2.5.1 Aktivitetsutviklingen i Ny-Ålesund	56

2.5.2	Ringvirkninger av aktiviteten i Ny-Ålesund	59
2.6	Oppsummering – utvikling i nøkkeltall	60
3	Aktivitetsutviklingen framover. Longyearbyen og Svea	63
3.1	Basisnæringenes utvikling framover	64
3.1.1	Offentlig forvaltning og service – moderat vekst.....	64
3.1.2	Romrelatert virksomhet, høyere undervisning og forskning (inkl studenter) – sterk økning	67
3.1.3	Kulldrifft – fortsatt høy aktivitet.....	71
3.1.4	Reiseliv	74
3.2	Totalaktivitet	79
3.3	Endrede forutsetninger og resultater	80
3.3.1	Generell usikkerhet	81
3.3.2	Høyalternativ for utviklingen i Longyearbyen	83
4	Befolkningsutviklingen i Longyearbyen	85
4.1	Befolkningsutviklingen 1991-2008	85
4.2	Befolkningens sammensetning.....	86
4.2.1	Kjønns- og aldersfordeling	86
4.2.2	Nasjonalitet	89
4.3	Befolkningens stabilitet	89
4.4	Befolkningsutviklingen framover	91
4.4.1	Framskrivning av befolkningen.....	91
4.4.2	Endrede forutsetninger	94
5	Familiesamfunnet i Longyearbyen	98
5.1	Fars og mors tilknytning til arbeidslivet.....	101
5.2	Stabilitet i lokalsamfunnet.....	103
5.3	Basisnæringenes bidrag til stabilitet	106
5.4	Økonomiske levekår.....	109
6	Oppsummering og konklusjoner.	111
	Litteratur	115
	Vedlegg 1 Fordeling av virksomheter etter basiskategori.....	117
	Vedlegg 2 Fordeling av virksomhet etter SSBs næringsgruppering.....	119

Tabelloversikt

Tabell 2.1	<i>Årsverk i Longyearbyen og Svea etter næringsgrupper for år 1999-2008.</i>	37
Tabell 2.2	<i>Noen nøkkeltall for offentlig sektor i Longyearbyen 2008.</i>	48
Tabell 2.3	<i>Noen nøkkeltall for basisnæringene i Longyearbyen og Svea. 2007 og 2008.</i>	61
Tabell 3.1	<i>Forutsatt sysselsettingsutvikling i offentlig sektor (0,5 % pr år) 2008-2013 i hovedalternativet. Antall årsverk, Longyearbyen.</i>	66
Tabell 3.2	<i>Antall årsverk i FoU-virksomheten og antall studentårsverk ved UNIS. Hovedalternativet. 2008-2013.</i>	70
Tabell 3.3	<i>Forventet aktivitetsutvikling i SNSK. Antall årsverk totalt og tilknyttet driften i Svea 2008-2013.</i>	73
Tabell 3.4	<i>Planlagte underleveranser til SNSG i forbindelse med aktiviteten i Svea. Årsverk 2008-2013.</i>	74
Tabell 3.5	<i>Utviklingen i reiselivsnæringa i hovedalternativet. Longyearbyen. 2008-2013.</i>	79
Tabell 3.6	<i>Antall årsverk i basisnæringene og avledet virksomhet i hovedalternativet 2008-2013. Longyearbyen og Svea.</i>	80
Tabell 3.7	<i>Antall årsverk i basisnæringene og avledet virksomhet i vekstalternativet 2008-2013. Longyearbyen og Svea.</i>	84
Tabell 4.1	<i>Befolkningen i Longyearbyen etter nasjonalitet. 31. desember. 2002-2008.</i>	89
Tabell 4.2	<i>Turnover i de norske bosettingene på Svalbard og i bedriftene i Longyearbyen og Svea. 2003 til 2008. Inklusive studenter.</i> ..	90
Tabell 4.3	<i>Framskrivning av befolkningen i de norske bosettingene på Svalbard (inkl. Ny-Ålesund). Antall innbyggere fordelt på aldersgrupper. Observert 2008. Framskrevet 2009-2013.</i>	94
Tabell 5.1	<i>Antall barn og unge i Longyearbyen fordelt på aldersgrupper 1999-2008.</i>	99
Tabell 5.2	<i>Antall sysselsatte gjennom året, fordelt på kjønn og type stilling. Longyearbyen og Svea 2005-2008.</i>	104

Tabell 5.3	<i>Turnover i faste stillinger, Longyearbyen og Svea. 2000 til 2008.</i>	105
Tabell 5.4	<i>Stabilitetsindikatorer etter basisnæring. Longyearbyen og Svea. 2003-2008.</i>	107

Figuroversikt

Figur 2.1	<i>Årsverk utført i Longyearbyen og Svea 1991-2008, aggregert til virksomhetskategorier</i>	35
Figur 2.2	<i>Antall årsverk i aggregerte næringer 2007 og 2008. Longyearbyen og Svea.</i>	39
Figur 2.3	<i>Antall årsverk i aggregerte næringer 2007 og 2008 i Longyearbyen. Svea er skilt ut som egen gruppe</i>	40
Figur 2.4	<i>Årsverk fordelt etter basisaktivitet og avledet virksomhet. Longyearbyen og Svea. 1991-2008</i>	43
Figur 2.5	<i>Antall årsverk i avledet virksomhet, fordelt på bygge- og anleggsvirksomhet og annen avledet virksomhet. 1991-2008. Longyearbyen og Svea.</i>	45
Figur 2.6	<i>Sysselsatte i avledet virksomhet, henholdsvis inklusive og eksklusive bygge- og anleggssektoren. I prosent av total sysselsetting (ekskl. studentårsverk). Longyearbyen og Svea 1991-2008.</i>	46
Figur 2.7	<i>Antall overnattingsdøgn i Ny-Ålesund direkte knyttet til forskning. 1990, 1995-2008</i>	57
Figur 2.8	<i>Antall fly- og helikopteranløp. Antall passasjerer. Ny-Ålesund 2000-2008.</i>	59
Figur 3.1	<i>Bemanningen i Store Norske fra 1916 til 2008.</i>	72
Figur 3.2	<i>Antall gjestedøgn per år ved hotell og pensjonater¹ i Longyearbyen 1991 til 2008.</i>	75
Figur 3.3	<i>Antall gjestedøgn per år ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen, fordelt etter reiselinsegment 1998-2008</i>	76
Figur 3.4	<i>Månedlige gjestedøgn ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen. 1995, 2000, 2005 og 2008</i>	76
Figur 3.5	<i>Årlige gjestedøgn ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen etter tilreisendes nasjonalitet. 1995-2008</i>	77
Figur 3.6	<i>Reiselinstraфик over Bykaia i Longyearbyen. Anløp, antall liggedøgn og passasjerer. 2000-2008</i>	78

Figur 4.1	<i>Antall innbyggere¹⁾ i de norske bosettingene på Svalbard og antall årsverk i Longyearbyen og Svea. 31. desember 1991-2008.....</i>	86
Figur 4.2	<i>Befolkningen fordelt på femårige aldersgrupper. Fastlandet og i de norske bosettingene på Svalbard. Per 31. desember 2008.</i>	87
Figur 5.1	<i>Bosatte i Longyearbyen 0-18 år, etter mors beskjeftigelse. Prosentvis fordeling. 31. desember 2000-2008.</i>	102
Figur 5.2	<i>Bosatte i Longyearbyen 0-18 år, etter fars beskjeftigelse. Prosentvis fordeling. 31. desember 2000-2008.</i>	103

Sammendrag

Hild-Marte Bjørnsen og Steinar Johansen

Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2009

NIBR-rapport: 2009:35

NIBR har, på oppdrag for Longyearbyen lokalstyre (LL), gjennomført Samfunns- og næringsanalysen for Svalbard 2009. Dette er det tredje året på rad NIBR gjennomfører denne analysen. Tilsvarende analyser har tidligere (fra 1991) vært gjennomført av Acta Consult AS.

Samfunns- og næringsanalysene har vært en del av det kunnskapsgrunnlaget som har vært utviklet i forbindelse med de sterke omveltningene samfunnet på Svalbard, og da spesielt i Longyearbyen, har gjennomgått siden begynnelsen av 1990-tallet. Siden analysen har vært gjennomført hyppig (stort sett årlig), har den også bidratt til en nærmest kontinuerlig overvåking av samfunnsutviklingen i en brytningstid, og gjennom det vært en viktig del av den planlagte og samfunnsstyrte omstillingen Svalbard og Longyearbyen har gjennomgått i perioden. Selv om mange av omstillingene kan sies å være gjennomført nå, står svalbardsamfunnet fortsatt overfor en rekke utfordringer også i tida framover, og nytten av Samfunns- og næringsanalysen for sentrale og lokale myndigheter, næringslivet og andre har ikke blitt mindre. Formålet med Samfunns- og næringsanalysen er derfor fortsatt å bidra til å overvåke og vurdere samfunns- og næringsutviklingen på Svalbard, med vekt på utviklingen i Longyearbyen. Dette gjenspeiler seg i fokus i årets analyse som, i likhet med tidligere analyser, er tredelt:

- En gjennomgang av nærings-, sysselsettings- og befolkningsutviklingen (og sammenhengen mellom disse) fra året før, med en diskusjon av ulike faktorer som påvirker utviklingen.

- En framskrivning av sysselsettings- og befolkningsutviklingen, basert på en framskrivningsmodell som er supplert med framtidsvurderinger fra næringslivet på Svalbard.
- En diskusjon av utviklingen i familiesamfunnet i Longyearbyen.

Analysens hovedstruktur er i så måte fast og ganske lik tidligere analyser. Årets analyse framstår som noe mindre ordrik enn de to foregående. Presentasjon av datagrunnlaget og metoden som nyttes er kortet kraftig ned, og vi viser til tidligere analyser for en nærmere gjennomgang av dette.

Datagrunnlag

Statistisk sentralbyrå (SSB) har tradisjonelt publisert lite offentlig statistikk om Svalbard og utviklingen der. De har de seinere årene økt sin produksjon av data om Svalbard kraftig. Årets analyse er dermed, i motsetning til tidligere Samfunns- og næringsanalyser, basert i all hovedsak på offentlig statistikk fra SSB.

Fra i fjor til i år er den viktigste endringen i datagrunnlaget at SSB har samlet inn næringsdata fra virksomhetene på Svalbard. Tidligere samlet LL inn disse dataene lokalt. Fokus i LLs Bedriftsundersøkelse har vært å produsere informasjon som skulle brukes årlig i Samfunns- og næringsanalysen. SSBs spørreskjema til virksomhetene på Svalbard er utviklet med utgangspunkt både i spørsmål hentet fra LLs undersøkelse og fra de standardskjemaer SSB bruker ellers. Slik sett er overgangen fra det gamle til det nye innsamlingsregimet for næringsdata forsøkt gjort så smertefri som mulig. De største forskjellene er knyttet til spørreskjemaet (alle LLs spørsmål er imidlertid fortsatt med), til noen definisjoner, til endringer i hvordan enkeltvirksomheter er klassifisert, og til hvilke kvalitetssikringsrutiner som følges.

Næringsdataene er svært viktige for innholdet i Samfunns- og næringsanalysen. Generelt sett og på overordnet nivå har overgangen fra LL til SSB vært relativt smertefri. Imidlertid har de forskjellene som er nevnt ført til et mindre brudd i dataserien for enkelte næringer. Det skyldes først og fremst omklassifisering av enkeltvirksomheter. Vi vet ikke om måten data er samlet inn på, eller måten kvalitetssikringen er utført på, har ført til ytterligere brudd i dataserien for enkeltvirksomheter. Derfor må tidsutviklingen for de

enkelte næringer tolkes med forsiktighet. Imidlertid har vi forsøkt å presentere data aggregert på en slik måte at dette problemet blir lite. Inndelingen i basisvirksomhet og avledet virksomhet skjer med utgangspunkt i bedriftene og følger tidligere inndelinger.

Analysemetode

Inndelingen i basisvirksomhet og avledet virksomhet er helt sentral for Samfunns- og næringsanalysen. Basisvirksomheten tjener opp sine inntekter i hovedsak utenfor Svalbard. Inntektene brukes (dels) lokalt, til avlønning av de sysselsatte i virksomhetene og til kjøp av varer og tjenester fra andre virksomheter lokalt. Basisnæringenes lokale kjøp og de sysselsatte i basisnæringenes bruk av penger lokalt er grunnlaget for den etterspørselen som rettes inn mot avledet virksomhet. Avledet virksomhet består således dels av underleverandører (rettet inn mot basisnæringene), dels av lokale, befolkningsrettede tjenesteprodusenter. Med utgangspunkt i denne inndelingen, vil nærings- og sysselsettingsutviklingen på Svalbard avhenge av utviklingen i basisnæringene og av koplingen mellom basisnæringer og avledet virksomhet.

Utviklingen i samfunnet på Svalbard, og da spesielt i Longyearbyen, er i stor grad arbeidsmarkedsstyrt. Sysselsettingen bestemmes med utgangspunkt i etterspørsel etter arbeidskraft fra både basisnæringer og avledet virksomhet, noe som til syvende og sist altså kan forklares med utgangspunkt i utviklingen i basisnæringene. Vi har altså et basisnæringsstyrt arbeidsmarked.

Samtidig ligger yrkesfrekvensen svært høyt – det utføres omtrent ett årsverk per registrert innbygger over 19 år – og den ligger omtrent på det nivået over tid. Historisk sett er det altså et en-til-en-forhold¹ mellom antall årsverk og antall voksne innbyggere registrert på Svalbard. Utviklingen i voksenbefolkningen på Svalbard er altså arbeidsmarkedsstyrt. Siden utviklingen i arbeidsmarkedet er styrt av utviklingen i basisnæringene, blir også utviklingen i voksenbefolkningen basisnæringsstyrt.

Befolkningen på Svalbard skiftes ut relativt raskt. Fra år til år vil normalt mellom 20 og 25 prosent av innbyggerne byttes ut ("turn-

¹ Variasjonen er i praksis større på individnivå. Det finnes innbyggere som ikke jobber (er hjemmeværende), det finnes innbyggere som jobber mer enn et årsverk, og det utføres arbeid av personer som ikke er registrert bosatt på Svalbard.

over”), noe som illustrerer godt at folk reiser til Svalbard først og fremst for å jobbe. Dette er relevant for Samfunns- og næringsanalysen først og fremst på to måter. For det første betyr dette at et stabilt antall voksne innbyggere avhenger av at det hvert år flytter 20-25 prosent nye voksne innbyggere til Svalbard. Uten en slik tilflytting vil innbyggertallet gå ned. For det andre betyr det at utviklingen i aldersfordelingen i stor grad vil preges av turnover. Dette er spesielt viktig når det gjelder barna. Fordi det er så stor utskifting av voksne, blir det også vanskelig å vite hvordan aldersfordelinga av barna utvikler seg. Tidligere Samfunns- og næringsanalyser har vist at antall barn i ulike aldersgrupper avhenger av andre forhold enn aldring, og gjerne kan koples mot fars nærings-tilknytning.

Alt i alt står altså utviklingen i basisnæringene sentralt, også når det gjelder utviklingen i avledet virksomhet, generell sysselsettingsutvikling og befolkningsutvikling. Gjennom de årlige Samfunns- og næringsanalysene estimeres frekvenser som beskriver disse sammenhengene empirisk for hvert år. Frekvensene brukes, sammen med framtidsvurderinger fra basisnæringene, også til å framskrive nærings-, sysselsettings- og befolkningsutviklingen på Svalbard fem år fram i tid. På Svalbard er det følgende basisvirksomheter:

- Bergverksvirksomhet
- Forskning, høyere undervisning og romrelatert virksomhet
- Offentlig virksomhet (som kan deles i statlig forvaltning og service og lokal administrasjon og tjenesteproduksjon)
- Reiseliv og turisme
- Studenter

Sysselsettingsutviklingen

Sysselsettingen innenfor *basisvirksomheten* sett under ett har også stort sett steget gjennom hele 1990- og 2000-tallet. Fra 2007 til 2008 var det imidlertid en reduksjon på 7 årsverk. Dette kan forklares med lavere sysselsetting innenfor *kulldriften* (minus 44 årsverk) og færre *studenter* (minus 23 studentårsverk) i 2008 enn i 2007. Utviklingen i de andre basisnæringene har imidlertid vært positiv. Innenfor *forskning, undervisning og romrelatert virksomhet* økte sysselsettingen med 26 årsverk fra 2007 til 2008, innenfor *offentlig*

virksomhet økte den med 24 årsverk, mens den økte med 16 årsverk innenfor *reiselivet*.

Basisvirksomheten sto i 2008 for knapt 70 prosent av den samlede sysselsettingen på Svalbard, noe som er en økning fra knapt 60 prosent på begynnelsen av århundret. Dette betyr samtidig at andelen årsverk innenfor *avledet virksomhet* har falt, fra drøyt 40 til drøyt 30 prosent på 2000-tallet. Mye av den høye andelen sysselsatt i avledet virksomhet, og av svingningene i denne andelen fra år til år, kan forklares med sysselsettingen i bygge- og anleggssektoren. Investeringsnivået er altså viktig for antall årsverk som blir utført i avledet virksomhet. Gjennom 2000-tallet, og da spesielt i løpet av de siste fire årene har sysselsettingsandelen innenfor bygge- og anleggssektoren falt mer enn sysselsettingsandelen innenfor annen avledet virksomhet. Det tyder på at investeringsnivået har falt. Fra 2007 til 2008 falt den samlede sysselsettingen i avledet virksomhet med drøyt 50 årsverk (eller ca 10 prosent), hovedsakelig innenfor bygge- og anleggsvirksomhet.

Ser vi på basisvirksomheten og avledet virksomhet under ett, må sysselsettingsutviklingen fra 2007 til 2008 sies å representere et trendbrudd. Sysselsettingen totalt sett gikk ned med 60 årsverk, eller omtrent 3,5 prosent. Nedgangen avløste en periode med nærmest kontinuerlig sysselsettingsvekst gjennom hele 1990- og 2000-tallet. Forklaringen på nedgangen er altså dels den negative utviklingen innenfor kulldriften og antall studenter. Denne utviklingen kompenseres imidlertid av vekst i andre basisnæringer, slik at sysselsettingsnedgangen i basisnæringene sett under ett blir moderat i 2008. Det er derfor i hovedsak sysselsettingsnedgangen i avledet virksomhet som forklarer utviklingen fra 2007 til 2008. Innenfor avledet virksomhet var det sysselsettingen i bygge- og anleggssektoren som gikk ned, noe som kan tyde på redusert investeringsaktivitet på Svalbard i 2008. Antall årsverk i avledet virksomhet utenom bygge- og anleggsnæringen ble omtrent opprettholdt på 2007-nivå også i 2008.

En viktig del av Samfunns- og næringsanalysen er å se nærmere på sammenhengen mellom den enkelte basisvirksomheten og avledet virksomhet. Dette gjør vi ved hjelp av såkalte sysselsettingsmultiplikatorer. Disse beregnes, for hver enkelt basisnæring, med utgangspunkt i aktivitetsnivået, målt gjennom produksjon, lokale kjøp av varer og tjenester, sysselsetting og lønn. Multiplikatorene

viser hvor mye aktivitet (i årsverk) hver basisnæring genererer i avledet virksomhet, målt per årsverk i basisnæringen.

Totalt sett genererte hvert årsverk i basisvirksomhetene 0,42 årsverk i avledet virksomhet i 2008. Dette er en nedgang fra 0,46 i 2007. Nedgangen kan forklares med redusert aktivitet i avledet virksomhet som en følge av redusert aktivitet i bygge- og anleggssektoren (reduserte investeringer). Dette gjenspeiler seg også i at det gjennom 2008 skjedde store forskyvninger i multiplikatorene mellom næringer. Multiplikatorene for offentlig virksomhet og forskning, høyere undervisning og romrelatert virksomhet er vesentlig redusert. Det skyldes at lokale kjøp og investeringer fra disse basisnæringene er redusert i 2008 i forhold til 2007. Multiplikatorene for bergverksdrift og reiseliv er derimot økt. Relativt sett betyr altså lokale kjøp (og investeringer) relativt sett mer for disse virksomhetene effekter for avledet virksomhet enn tidligere.

Befolkningsutviklingen

Omtrent alle innbyggere som er registrert i de norske bosettingene på Svalbard er registrert i Longyearbyen. Befolkningsstrukturen i Longyearbyen er svært forskjellig fra strukturen i kommuner på fastlandet. Det henger sammen med at folk i stor grad kommer til Svalbard for å jobbe. Longyearbyen skal ikke være et livsløpssamfunn. Derfor er det en rekke tjenester som *ikke* tilbys innbyggerne i Longyearbyen, som innbyggere på fastlandet ser på som selvfølgelig. Resultatet er (når vi sammenlikner med gjennomsnittet for fastlands-Norge), at:

- Få eldre er registrert bosatt på Svalbard.
- En stor andel av innbyggerne er i yrkesaktiv alder (fra ca 20 til ca 60 år).
- Det er en lav kvinneandel.
- Det er en lav andel barn og unge, spesielt i aldersgruppen 15-19 år.

Den aldersgruppen som er sterkest representert, sammenliknet med fastlandet, er med andre ord unge, voksne menn. Svalbard er et sted folk kommer til for å jobbe. Samtidig er det politisk ønskelig at Svalbard skal være et familiesamfunn. Dette gjenspeiler seg i at det tilbys barnehage, grunnskole og videregående skole, samt i

fritidstilbudet ellers. Befolkningsstrukturen på Svalbard har utviklet seg i tråd med målsettingene om at man skal ha et familiesamfunn, men ikke et livsløpssamfunn.

Antall innbyggere på Svalbard har økt noe (med 28 personer) fra 2007 til 2008 selv om antall arbeidsplasser har gått ned. Denne økningen skyldes først og fremst at det bor flere barn og unge på Svalbard i 2008 enn i 2007. Antall barn og unge endrer seg raskt fra år til år, blant annet på grunn av at en stor andel av befolkningen skiftes ut årlig (høy turnover). Samtidig har imidlertid antall årsverk hver voksne innbygger utfører gått ned fra 1,05 til ca 1,0 fra 2007 til 2008.

Det er et økende innslag av utenlandske statsborgere i de norske bosettingene på Svalbard. Andelen har økt fra ca 13 prosent i 2002 til ca 16 prosent i 2008. Antallet utlendinger økte noe fra 2007 til 2009 og alt i alt har Longyearbyen i 2008 omtrent 220 innbyggere med annen nasjonalitet enn norsk.

Framskrivinger

Sysselsettings- og befolkningstall for 2008 brukes som ett utgangspunkt for å framskrive nærings-, sysselsettings- og befolkningsutviklingen på Svalbard framover. Fokus er rettet inn mot Longyearbyen og Svea.

Ovenfor har vi vist hvorfor vi mener at utviklingen i *basisnæringene* styrer sysselsettingsutviklingen også i avledet virksomhet, og hvorfor befolkningsutviklingen kan avledes av sysselsettingsutviklingen. Derfor vil også basisnæringenes framtidsutsikter stå sentralt når vi skal framskrive sysselsettings- og befolkningsutviklingen mer generelt. Med utgangspunkt i samtaler med representanter for basisnæringene har vi derfor gjort anslag på utviklingen i basisnæringene de neste fem år. Vårt klare inntrykk er at den vekstoptimismen mange basisnæringer har lagt til grunn i forbindelse med tidligere Samfunns- og næringsanalyser nå har blitt snudd til pessimisme. Man er forberedt på, og til dels forventer, lavere aktivitet framover. Dette skyldes flere forhold. Finanskrisen, og den påfølgende lavkonjunkturen, er ett slikt forhold som gjelder basisnæringene generelt. Samtidig er det usikkert hvilken tilgang Store Norske i framtiden vil ha på nye felter etter hvert som Svea Nord, og eventuelt Lunckefjell, tømmes for kull. Aktivitetsnivået i Store Norske for-

ventes derfor å reduseres med omtrent 30 prosent i den kommende femårsperioden.

Reiselivsnæringen er usikker på hvordan etterspørselen etter svalbardreiser vil utvikle seg, blant annet med utgangspunkt i den usikre verdensøkonomien. Politiske signaler knyttet til den videre satsningen på UNIS tyder også på at veksten framover vil være lav. Det samme gjelder for studentene. Det er heller ikke noen grunn til å forvente sterk vekst i offentlig sektor. Alt i alt vil derfor basisnæringene (utenom kulldriften) utvikle seg moderat, noe vi også har lagt til grunn i beregningene.

Resultatet av denne pessimismen er at sysselsettingen på Svalbard vil kunne komme til å reduseres med i overkant av 10 prosent (nesten 200 årsverk) fram mot år 2013. Sysselsettingsreduksjonen blir noe sterkere i avledet virksomhet enn i basisvirksomheten. Dette skyldes at multiplikatoren for kulldriften er høyere enn for de andre næringene (det er aktiviteten i kulldriften som har størst ringvirkninger), og at det er sysselsettingen i kulldriften som reduseres sterkest.

Med utgangspunkt i en antakelse om at befolkningsutviklingen fortsatt vil være arbeidsmarkedsstyrt, er det ikke rart at beregningene viser at også antall innbyggere vil gå ned i den kommende femårsperioden. Antall innbyggere vil kunne reduseres med omtrent 11 prosent (eller 240 personer) fram mot år 2013. Det blir en reduksjon i alle aldersgrupper, og siden antall voksne innbyggere er antatt å følge antall årsverk, blir reduksjonen i antall barn 46 (fordelt med 24 0-5-åringer og 22 6-18-åringer).

Framskrivningene, både av antall sysselsatte og antall innbyggere, er usikre. De er basert på parametre, som er estimert med utgangspunkt i datagrunnlaget fra 2008. En rekke forhold vil påvirke parameterverdiene. Noen slike forhold er til en viss grad styrbare (som for eksempel svalbardpolitikken), noen kan endre seg over tid, mens andre kan være utsatt for tilfeldige variasjoner. Samtidig vil de framtidsvurderingene som er lagt til grunn for utviklingen i basisnæringene også kunne endre seg. Alt i alt illustrerer dette at de tallene som er presentert må tolkes med forsiktighet. Derfor har vi også presentert beregninger der vi tar utgangspunkt i alternative forutsetninger. Vi viser til diskusjonen i kapittel 3 og 4 for en gjennomgang av disse.

Summary

Hild-Marte Bjørnsen and Steinar Johansen

Svalbard: Society and industrial affairs 2009

NIBR Report: 2009:35

Svalbard is a part of the Kingdom of Norway, but foreigners and foreign economic interests have freer access to Svalbard than they have to Mainland Norway. Norwegian sovereignty at Svalbard is regulated in the Svalbard Treaty. Several conditions have to be met in order to secure that Norwegian sovereignty is prolonged. One important one is that there have to be Norwegian economic activities at Svalbard. When the treaty was signed, mining was the dominating economic activity.

Mining continued to be the dominant activity at Svalbard up until the 1990s. The main Norwegian settlement of Longyearbyen was built as a company town, close to the existing coal mines. Longyearbyen was run by the mining company (Store Norske, or SN), which provided the inhabitants with all the goods and services they needed. The company was the employer of the miners and other workers, the economic base of Longyearbyen and Svalbard, and responsible for most societal functions in Longyearbyen. It also paid for (most of) these. In other words: SN was behind (almost) all activities in Longyearbyen.

At the start of the 1990s, however, the future of coal mining at Svalbard didn't look too prosperous. The mines in Longyearbyen were emptying, and the price of coal was relatively moderate. These prospects forced the Norwegian Government, which also owned (and still owns) SN, into discussing the future of the Norwegian settlement at Svalbard and Longyearbyen. What would happen if mining was no longer viable, and could other economic activities replace mining in the future? Norwegian presence at Svalbard is important for the claim of Norwegian sovereignty and,

hence, the choice of economic activities based there is of national importance. One of the tools applied for answering these questions was the analysis of the local community², which commenced in 1991 and since has been repeated (almost) annually.

This report is the 2009 version of the analysis, which is based on similar methods to earlier versions. The data applied represent the situation at Svalbard in 2008. Before 2008, Longyearbyen Lokaltstyre (LL – the local public administration body) collected information from all enterprises at Svalbard. From 2008 on, Statistics Norway collects this information and has now become the main data provider for the analysis.

The economic base at Svalbard consists of activities within *Mining, Travel and Tourism, Research and Higher Education, Students, and the Public Sector (both national and local administration and services)*. These economic sectors produce goods and services directed (mainly) at markets outside Svalbard, or are controlled and/or financed by central authorities. Income earned in the base sectors is (partially) spent locally and serve as the base for *Derived Economic Activities* (production of goods and services for the local market). Total *employment* is the sum of employment in the base sectors and derived activities. The employment rates are very high at Svalbard (Longyearbyen). On average, each adult person (above 19 years of age) in the population register works one man year per year. At the same time, the population turnover rate is between 20 and 25 per cent, which means that one out of every 4-5 people living in Longyearbyen is replaced by new inhabitants each year. This implies that the labour market is a (the) main factor influencing also demographic development. Children follow their parents, and the high turnover rate of the population implies that the number of children in different age groups varies from year to year depending on the household structure of in and out migrants, respectively.

Employment and population

Employment opportunities attract people, and employment is the driving force behind the demographic development at Svalbard. During the past 20 years, both employment and population grew steadily. In 2008, we see some signs that this trend might be about to turn. The conditions for conditions for continued growth in the

² ”Samfunns- og næringsanalysen” in Norwegian.

base sectors, and thus for derived activities as well as for population, are determined outside Svalbard. International economic trends as well as national economic trends and political decisions are important factors.

In 2008, employment in the base sectors was reduced by seven man years. Reduced employment within *Mining* (44 man years down since 2007) and fewer *Students* (23 man years down) was, however, compensated by increased employment in the other base sectors. In 2008, the base sectors employed just below 70 per cent of total employment at Svalbard. This is an increase from around 60 per cent in 2000.

Within *Derived activities*, employment shares fell from 40 to 30 per cent during the same period. Investments are important for the year-to-year number of employed within these activities. During the last decade, and especially the last 3-4 years, the share of employment within *Construction* fell more rapidly than the share of employment within *Other derived activities*. From 2007 to 2008, the number of man years within derived activities fell by 50, mostly within *Construction*.

Total employment at Svalbard fell by around 60 man years, or 3.5 per cent, from 2007 to 2008. We don't know yet if the reduction represents a trend shift, or if it is merely an adjustment. However, representatives from the larger companies and organisations at Svalbard seem to think that international economic trends, reduced reserves of coal, and national policy signals together imply reduced economic growth at Svalbard in the near future.

Population grew by 28 people from 2007 to 2008, although employment fell. The increase can be explained first and foremost by the fact that more children live at Svalbard in 2008 than in 2007. At the same time, the average number of man years worked per grown up inhabitant fell from 1.05 to 1.0. Each grown up therefore works a little bit less in 2008 than in 2007.

Future prospects

We have estimated employment multipliers for each base sector in 2008. The average multiplier is 0.42, which means that each man year worked in the base sectors generates another 0.42 man years in derived activities. Together with the average number of man years worked per inhabitant and assumptions on the number of

children per male worker and industry, we use these multipliers to construct prognoses of employment and population in Longyearbyen for the coming five year period.

In order to complete the prognoses, we have to assume something about how the base sectors will develop. We have already mentioned that representatives from the companies and organisations at Svalbard are not very optimistic about the future. Employment within *Mining* will go down due to already planned activity reductions. For the other base sectors, the future is more uncertain. We have assumed moderate employment growth rates in these sectors.

All in all, we find that employment at Svalbard might be reduced by around ten per cent (or 200 man years of labour) during the coming five year period. Employment within derived activities will be reduced by a bit more than this. Population will be reduced by around 11 per cent in the same period. The number of people will go down in all age groups, but the relative reduction will be stronger among the children (under 18 years all) than among the grown up population.

1 Innledning

Utviklingen på Svalbard har gjennom hele forrige århundre vært, og er fortsatt i dag, preget av kulldriften. Imidlertid har Store Norskes rolle endret seg vesentlig, spesielt etter 1980-1990-tallet. Tidligere var Longyearbyen en kullgruveby, der selskapet hadde ansvaret for de fleste sider av samfunnslivet. Man hadde til og med sitt eget pengesystem. Etter hvert har mange av funksjonene som tidligere lå innenfor Store Norskes ansvarsfelt, blitt overtatt av andre. Store Norske fokuserer nå mest på utvinning av kull (i Svea Nord) og eiendomsdrift (blant annet i Longyearbyen). I tillegg har andre basisnæringer, blant annet knyttet til reiseliv, forskning og utdanning, blitt en del av næringslivet på Svalbard.

Svalbardsamfunnet har altså blitt betydelig omorganisert i løpet av de siste tjue årene. Parallelt har næringsgrunnlaget blitt breiere. Det er imidlertid fortsatt slik at Svalbard ikke er skal være et livsløps-samfunn. Dette innebærer også at innbyggerne i stor grad er bosatt på Svalbard på grunn av jobb, og at det finnes få eldre innbyggere. Imidlertid er Longyearbyen utviklet som et familiesamfunn, noe som blant annet illustreres ved at barn og unge (under 19 år) nå utgjør omlag 20 prosent av befolkningen.

I dag har samfunnet i Longyearbyen blitt til et moderne lokalsamfunn, med mye av de samme attributtene som tilsvarende lokalsamfunn på fastlandet. Det er et bredt tjenestetilbud, både i offentlig og privat regi. Man har innført lokaldemokrati, der innbyggerne selv velger sine representanter til Lokalstyret. Arbeidsmarkedet er relativt bredt, og næringsstrukturen variert, selv om kulldriften fortsatt er svært viktig. Det er utviklet et lite, privat boligmarked, som kompletterer de boligene som eies av bedriftene i Longyearbyen. Prisen på boliger er imidlertid relativt høy.

Samtidig er Svalbard og Longyearbyen et spesielt sted, når vi sammenlikner med tilsvarende lokalsamfunn på fastlandet. Dette

henger først og fremst sammen med den geografiske lokaliseringen. På fastlandet er det relativt enkelt å dra til nabobyen eller –bygda enten for å jobbe, handle eller for å drive fritidsaktiviteter. Avstandene fra Svalbard til fastlandet er for store til at dette kan skje på daglig basis. Derfor har også lokalsamfunnet i Longyearbyen et breiere tilbud til innbyggerne enn mange lokalsamfunn på fastlandet av tilsvarende størrelse. Dette, sammen med spesielle svalbardregler blant annet når det gjelder skatter og avgifter, bidrar til å gjøre Longyearbyen til et attraktivt sted for dem som velger å bosette seg og jobbe der over kortere eller lengre perioder.

Et annet forhold som skiller Longyearbyen fra lokalsamfunn på fastlandet er den høye, og relativt stabile utskiftningen av befolkningen. Mellom 20 og 25 prosent av alle personer bosatt i Longyearbyen skiftes ut hvert eneste år. Det innebærer utfordringer for næringslivet som stadig må innhente og lære opp nye ansatte, men også for lokalstyret, blant annet i planleggingen av nivået på personrettede tjenester.

1.1 Formålene med Samfunns- og næringsanalysen(e)

Både næringsutviklingen og utviklingen i familiesamfunnet er siden 1992 godt dokumentert gjennom de (nå) årlige Samfunns- og næringsanalysene. Disse analysene ble tidligere utført av Acta Consult, men gjennomføres nå for tredje gang av NIBR. Ett av de viktigste formålene med Samfunns- og næringsanalysen har vært nettopp å overvåke den omstillingen samfunnet på Svalbard, og da spesielt i Longyearbyen, har gjennomgått siden slutten av 1980-tallet. I dag kan man si at den planlagte og samfunnsstyrte omstillingen på Svalbard kan synes fullført gjennom framveksten av en mer variert næringsstruktur, utviklingen av et bredt tjenestetilbud og normalisering³ av lokalsamfunnet. Samfunns- og næringsanalysen har fylt en viktig rolle gjennom å levere oppdatert kunnskap både om utviklingen og om sammenhengene i svalbardsamfunnet, men også om mulige konsekvenser av spesielle hendelser, gjennom denne omstillingstida. Dette har bidratt til å gjøre analysen beslutnings-

³ I retning av at det har blitt stadig flere fellestrekk med tilsvarende lokalsamfunn på fastlandet.

relevant, noe som et tett samarbeid både med lokale og sentrale myndigheter og med næringslivet på Svalbard også har bidratt til. Slik sett har kunnskapsgrunnlaget for å fatte nødvendige beslutninger gjennom omstillingsperioden vært til stede.

Selv om de fleste store omstillinger på Svalbard på mange måter nå er gjennomført, står man fortsatt overfor nye utfordringer. Bjørnsen og Johansen (2008a) dokumenterer at det i stor grad har vært økonomisk vekst på Svalbard gjennom omstillingsperioden. Dette har ført til stor optimisme i næringslivet generelt, og også til relativt stor (men varierende) investeringsaktivitet. Optimismen har tydelig kommet fram også gjennom samtaler som har vært ført med representanter for næringslivet i forbindelse med analysene. I likhet med virksomheter på fastlandet og i resten av verden, har imidlertid også næringslivet på Svalbard merket finanskrisa og den påfølgende lavkonjunkturen vi er inne i nå. Dette har bidratt til at representanter for næringslivet nå er mer pessimistiske enn de har vært tidligere.

Kulldriften er fortsatt en svært dominerende aktivitet, og tilgangen på kull i eksisterende og nye forekomster er begrenset. Prisen på kull har også falt betydelig i forbindelse med lavkonjunkturen. Hvordan kulldriften vil utvikle seg framover, i det minste på noe sikt, er derfor usikkert. Store Norske har varslet nedgang i produksjon og sysselsetting på mellomlang sikt, men nivået er, historisk sett, fortsatt høyt. Bjørnsen og Johansen (2008b) viser noen av konsekvensene redusert aktivitet, og dermed sysselsetting, innenfor kulldriften vil kunne få for annet næringsliv og lokalsamfunnet i Longyearbyen.

Reiselivsnæringa har hatt en positiv utvikling de siste årene. I 2008 var det fortsatt en vekst i antall turister som besøker Svalbard og sysselsettingen i næringa økte med 16 årsverk. Lavkonjunkturen har imidlertid ført til lavere turisttilstrømming, men også til større grad av pessimisme for den framtidige utviklingen i reiselivet.

Undervisnings- og forskningssektoren, representert blant annet ved den dominerende aktøren UNIS, har tidligere vært svært optimistisk i forhold til sine framtidsutsikter. Sysselsettingsutviklingen var, samlet sett, svært positiv i 2008, men det gis signaler om at også denne sektoren vil få en svakere vekst framover.

Lavere vekst, eller endog sysselsettingsnedgang, i disse tre viktige sektorene vil også, gjennom lavere inntektsvekst og lavere vekst i underleveranser, føre til lavere vekst i det øvrige næringslivet på Svalbard.

Sammenhengen mellom sysselsetting og bosetting på Svalbard er sterk, og yrkesfrekvensen er svært høy. Lavere vekst i næringslivet vil derfor også slå direkte ut i lavere befolkningsvekst. Dette kan igjen føre til at veksten i offentlige tjenester rettet inn mot befolkningen, som skole- og barnehagetilbudet, må reduseres. Slik sett vil pessimisme, eller lavere utviklingstakt, i noen næringer ha ringvirkninger til resten av næringslivet og til familiesamfunnet mer generelt. Dette kan igjen føre til nye omstillinger av svalbardsamfunnet, noe som igjen stiller krav til god kunnskap om hva som påvirker omstillingstakten og hvordan.

Myndighetene har nylig lagt fram en stortingsmelding⁴ om Svalbard. Her gjennomgås myndighetenes mål med svalbardpolitikken, sammen med de virkemidlene som brukes. Meldinga kommer med få radikale forslag. Slik sett kan man forvente relativt små endringer i de politisk bestemte rammebetingelsene framover. Imidlertid vil det komme noen endringer, som blant annet vil kunne påvirke pendlingen fra Svalbard til fastlandet. Det er viktig med kunnskap om effektene av slike endringer.

Selv om den planlagte omstillingen av svalbardsamfunnet nå i stor grad er gjennomført, står samfunnet fortsatt overfor en rekke utfordringer. Nyttan av en aktuell Samfunns- og næringsanalyse har derfor ikke blitt mindre. Fokus i årets analyse vil, som tidligere, være tredelt:

- En gjennomgang av nærings-, sysselsettings- og befolkningsutviklingen (og sammenhengen mellom disse) fra året før, med en diskusjon av ulike faktorer som påvirker utviklingen.
- En framskriving av sysselsettings- og befolkningsutviklingen, basert på en framskrivingsmodell som er supplert med framtidsvurderinger fra næringslivet på Svalbard.
- En diskusjon av utviklingen i familiesamfunnet i Longyearbyen.

⁴ St. meld. nr 22 (2008-2009)

1.2 Datagrunnlag

Tradisjonelt har tilgangen på offentlig statistikk om Svalbard fra Statistisk sentralbyrå (SSB)⁵ vært begrenset. Dette har imidlertid blitt gradvis bedre, spesielt de seinere årene. I dag begynner tilgangen på data å bli like bra som for en hvilken som helst fastlandskommune. For noen variabler har vi i dag til og med bedre offisiell statistikk for Svalbard enn vi har for avgrensede geografiske områder på fastlandet. Datagrunnlaget for årets Samfunns- og næringsanalyse er derfor i år, for første gang, i all hovedsak vært offisiell statistikk.

1.2.1 Næringsdata

Helt siden 1992, da den første Samfunns- og næringsanalysen ble gjennomført, har det vært samlet inn egne data om næringslivet lokalt på Svalbard. Dette har vært gjort via et relativt enkelt spørreskjema, der bedriftene på Svalbard har vært spurt om å svare på en rekke spørsmål knyttet til økonomi (inntekter og utgifter), sysselsetting og markeder (hvem de kjøper og selger med, inkludert turister). Spørreskjemaet er gjengitt i vedlegg 3 hos Bjørnsen og Johansen (2008a). Skjemaet har vært tilpasset Samfunns- og næringsanalysens behov (se avsnitt 1.3). Data har vært samlet inn av Longyearbyen lokalstyre (LL), og svarprosenten har vært svært høy – nær 100 prosent de fleste år.

Fra 2008 av samler SSB inn næringsdata fra virksomhetene på Svalbard. Innsamlingen er basert på eksisterende dataregistre, som er supplert med et spørreskjema til virksomhetene. Dette spørreskjemaet er utviklet med utgangspunkt i skjema som SSB bruker i resten av landet, men supplert med en del spørsmål som er viktige for å kunne gjennomføre Samfunns- og næringsanalysen, spesielt knyttet til markedsforhold både for salg (turister, lokalt eller eksport til fastlandet eller utlandet) og innkjøp (lokalt, fastlandet eller import).

I prinsippet får vi altså *akkurat den samme informasjonen* fra SSB som vi fikk gjennom LLs datainnsamling. Samtidig vil de dataene som samles inn være sammenliknbare med tilsvarende data for fast-

⁵ SSBs svalbardstatistikk er presentert på www.ssb.no/svalbard.

landsvirksomheter. Det betyr at utviklingen i bedriftene på Svalbard lettere kan sammenliknes med utviklingen i tilsvarende bedrifter på fastlandet, blant annet når det gjelder en del nøkkelvariabler.

Likevel innebærer skiftet fra LL til SSB at vi får et brudd i dataserien. Bruddet dreier seg først og fremst om klassifisering av ulike virksomheter. Det er to forhold som her peker seg ut.

- SSB har skiftet nomenklatur for næringsklassifisering, i tråd med internasjonale standarder. De har imidlertid levert data for 2008 både med gammel og ny nomenklatur, slik at det er mulig å oversette.
- SSB har klassifisert enkeltvirksomheter (etter gammel nomenklatur) i andre næringer enn de ble gjort tidligere. Dette medfører først og fremst at sammenlikning av utviklingen over tid *på detaljert nivå* (næringsgruppenivå) blir vanskelig. Vi har imidlertid ikke vurdert dette som et stort problem, gitt at inndelingen i basisnæringer og avledet virksomhet er den mest relevante i Samfunns- og næringsanalysen. Imidlertid vil en del av de tabellene og figurene som har vært presentert i deler av kapittel 2 i tidligere analyser (Bjørnsen og Johansen 2008a) ikke gi særlig mening når vi ser på utviklingen fra 2007 til 2008. Vi har derfor måttet aggregere næringene noe i årets analyse.

Bruken av SSBs data i årets analyse har vært underlagt de krav SSB stiller, blant annet til anonymisering av informasjon. Unntaket har vært kulldriften, der SSB har hentet inn tillatelse fra Store Norske til å beskrive denne virksomheten særskilt. NIBR har for øvrig hatt full tilgang på anonymiserte data på bedriftsnivå og fått god bistand fra SSB når det gjelder å trekke ut informasjon etter de næringsaggregater vi har ønsket. Vår vurdering er således at effektene av bruddet i dataserien er små.

1.2.2 Befolkning

Kildene for befolkningsdata er, som i fjor, hovedsakelig befolkningsregisteret for Svalbard. I tillegg samler LL blant annet inn informasjon om bosatte under 19 år, fordelt etter foreldrenes arbeidsmarkedstilknytning.

1.2.3 Øvrige data

Oversikt over antall studenter ved UNIS er hentet fra UNIS-

Det har i tillegg vært hentet inn supplerende informasjon både i form av tall og synspunkter fra (intervjuer med) en rekke virksomheter på Svalbard. Vi nevner spesielt Store Norske Spitsbergen Grubekompani as (SNSG), LNS Spitsbergen as, ISS as, Universitetssenteret på Svalbard as (UNIS), Kongsberg Satellite Services as (KSAT), Kings Bay as, Svalbard likningskontor, LL og Svalbard reiseliv.

1.3 Sammenhenger i Svalbards økonomi

Vi har ovenfor pekt på ulike sammenhenger i Svalbards økonomi. Disse sammenhengene er nærmere diskutert i tidligere Samfunns- og næringsanalyser. Kort sagt består de av at næringslivet på Svalbard kan deles i to, basisvirksomhet og avledet virksomhet. Basisvirksomheten er virksomhet som først og fremst er rettet inn mot etterspørsel som kommer utenfra, det vil si at bedrifter som klassifiseres her er eksportorienterte, eller virksomhet der driften i stor grad finansieres (eller er bestemt av regler) utenfra. Avledet virksomhet leverer tjenester til befolkningen og næringslivet på Svalbard.

De voksne som bor på Svalbard er i stor grad sysselsatt. Selv om yrkesfrekvensen har gått noe ned siden i fjor, utfører hver voksen bosatt person (over 20 år) ett årsverk i gjennomsnitt. Dette er ekstremt høyt, sammenliknet med i tilsvarende lokalsamfunn på fastlandet. Koplingen mellom sysselsetting og bosetting er altså sterk.

Svalbard er samtidig et familiesamfunn, med barnehage, skole og andre tilbud til barn og ungdom. Dette bidrar til å gjøre samfunnet mer attraktivt også for barnefamilier, noe som er i tråd med ett av hovedmålene for Regjeringens svalbardpolitikk.

Gjennomgangen illustrerer hvilke drivkrefter vi antar ligger til grunn for svalbardsamfunnets utvikling. Etterspørsel etter (og pris på) de varer og tjenester som basisnæringene selger, bidrar til å skaffe basisnæringene et inntektsgrunnlag. Inntekten brukes dels til avlønning av arbeidskraft og kapital (som til sammen utgjør verdiskapningen) i disse næringene, dels til å kjøpe inn varer og tjenester

fra annen virksomhet på Svalbard og utenfor. En del av verdiskapningen brukes til å etterspørre lokale varer og tjenester. Sammen med basisnæringenes lokale innkjøp av underleveranser, utgjør disse faktorene grunnlaget for det som kalles avledet virksomhet. De voksne innbyggerne på Svalbard er sysselsatt, enten i basisvirksomhet eller i avledet virksomhet. Den samlede sysselsettingen er grunnlaget for den voksne befolkningen, og noen voksne innbyggere har med seg barna sine. Det går med andre ord en tråd fra markedet for basisvirksomheten, via avledet virksomhet, til bosetting i form av voksne, barn og unge. Dette analyseperspektivet ligger til grunn for Samfunns- og næringsanalysen, og mye av det kvantitative arbeidet i analysen består i å tallfeste disse sammenhengene. De tallfestede sammenhengene, i form av multiplikatorer (forholdet mellom basisnæringer og avledet virksomhet), yrkesfrekvenser og barnefrekvenser (forholdet mellom antall voksne i hver virksomhet og antall barn), utgjør sammen med markedsutsiktene for basisvirksomhetene, grunnlaget for framskrivningene av næringsutvikling, sysselsettingsutvikling og befolkningsutvikling på Svalbard.

1.3.1 Økonomisk base

Vi tar altså utgangspunkt i at næringslivet i Svalbard grovt sett kan deles i to, basisvirksomhet og avledet virksomhet, og at det er utviklingen i basisvirksomheten som driver næringsutviklingen på Svalbard. Tradisjonelt har kulldriften vært den økonomiske basen på Svalbard, men etter ca 1990 har også andre basisaktiviteter dukket opp. I dag har vi følgende basisnæringer:

- *Bergverksvirksomhet*
Denne sektoren, som i all hovedsak består av Store Norske, er fortsatt en dominerende basisaktivitet på Svalbard. Det er sannsynlig at aktiviteten vil gå noe ned i tida framover.
- *Romrelatert virksomhet, forskning og høyere undervisning*
Betydningen av forskning og høyere undervisning på Svalbard har økt de seinere årene. UNIS er den største bedriften i denne sektoren, men også innenfor avansert (romrelatert) virksomhet og annen forskning er det en rekke virksomheter. Utviklingen framover vil, naturlig nok, preges av framtidsutsiktene for UNIS, siden UNIS er størst. Signalene i Svalbard-meldinga tyder på at antall ansatte ved UNIS nå er

omtrent på det nivået sentrale myndigheter ønsker. Imidlertid vil også etterspørselen etter forskning og romrelatert virksomhet både nasjonalt og internasjonalt påvirker aktivitetsnivået i denne basisnæringa.

- *Statlig forvaltning og service*
Denne basisaktiviteten representerer all statlig virksomhet på Svalbard, unntatt høyere undervisning og forskning. Fristilte statlige virksomheter, som blant annet Avinor og Posten, er også inkludert.
- *Lokal offentlig administrasjon og tjenesteproduksjon*
Dette omfatter administrasjon og produksjon av lokale offentlige tjenester, det vil si LL med underliggende virksomheter. Nivået på denne aktiviteten avhenger delvis av befolkningsutviklingen og befolknings sammensetningen, men preges også av nasjonale kvalitets- og bemanningskrav. Aktivitetsnivået er delvis finansiert over nasjonale budsjetter.
- *Reiseliv*
Turisme er en form for eksport. Alle bedrifter på Svalbard kan i prinsippet (delvis) selge varer og/eller tjenester både til turister og til næringsliv/befolkning på Svalbard. I datagrunnlaget er det derfor lagt vekt på å skille ut reiselivsorientert aktivitet (salg til turister) i alle virksomheter på Svalbard. Utviklingen i turismen er konjunkturavhengig, samtidig som turismen på Svalbard er sterkt sesongpreget med tilnærmet full kapasitetsutnyttning i sommerhalvåret. Utviklingen i reiselivet på Svalbard framover vil avhenge av konjunktursituasjonen, av om sesongen kan utvides, og selvsagt av konkurransen med andre destinasjoner.
- *Studenter*
Studentene ved UNIS kommer utenfra og representerer således en etterspørsel som bør klassifiseres som basisaktivitet. Hver student har relativt lav inntekt og et spesielt forbruksmønster. Dette er det tatt hensyn til i beregningene. Antall studentårsverk bør, i følge Svalbardmeldinga, ligge rundt 150. Det betyr at det er rom for en viss vekst i denne basisaktiviteten sammenliknet med antallet i 2008.

Data for aktivitetsnivået i hver av basisaktivitetene, hentet fra SSBs datainnsamling, brukes til å lage såkalte *syssettingsmultiplikatorer* for

hver av aktivitetene. Disse multiplikatorene viser hvor mange årsverk i avledet virksomhet hvert årsverk i basisaktivitetene genererer, gjennom de ansattes lønnsopptjening i basisaktivitetene og hver bedrifts innkjøp av underleveranser fra andre virksomheter på Svalbard. Inntektsstrømmene dette representerer "oversettes" altså til årsverk. Multiplikatorene viser sammenhengene i 2008 og brukes, sammen med informasjon fra basisnæringene, til å framskrive sysselsettingen på Svalbard fordelt på basisnæringer og avledet virksomhet. Den framskrevne sysselsettingsutviklingen brukes på sin side til å framskrive befolkningsutviklingen, fordelt på de tre gruppene voksne, barn og ungdom.

1.3.2 Arbeidsmarked og befolkning

Befolkningsutviklingen på Svalbard er registrert i befolkningsregisteret. Bosatte på Svalbard kan registreres i dette registeret etter nærmere regler, noe som samtidig gir dem visse rettigheter. Nordmenn skal samtidig være registrert i befolkningsregisteret i en kommune på fastlandet. Befolkningsregisteret på Svalbard gir også oversikt over antall utlendinger. De aller fleste som er registrert bosatt på Svalbard, er samtidig registrert i Longyearbyen.

Befolkningsutviklingen på Svalbard har to særskilte kjennetegn. Vi har allerede nevnt at yrkesfrekvensen er svært høy, med et forhold på omtrent 1:1 når det gjelder antall voksne innbyggere og antall utførte årsverk. Det betyr at alle registrert bosatte voksne jobber i gjennomsnitt ett årsverk per år. Dette er ikke til hinder for at noen er hjemmевærende (og jobber lite eller ingenting), at andre jobber vesentlig mer enn ett årsverk per år eller at noen som jobber på Svalbard ikke er registrert bosatt der. Det andre kjennetegnet er at det er svært høy utskifting av befolkningen. Mellom 20 og 25 prosent av antall innbyggere skiftes ut hvert år.

Vi kan trekke ut av dette at antall innbyggere i stor grad er arbeidsmarkedstyrt. Sysselsettingen er svært høy. Det er få personer i pensjonsalder. Dette er også i tråd med forutsetningen om at Svalbard ikke skal være et livsløpssamfunn. Den store turnoveren av innbyggerne henger også sammen med at arbeidsmarkedet er den viktigste determinanten for befolkningsutviklingen, og at den enkelte gjerne blir på Svalbard kun i en begrenset tidsperiode. Når en innbygger av en eller annen grunn endrer sin tilknytning til arbeidsmarkedet, flytter hun (tilbake til fastlandet).

Den høye, årlige turnoveren blant innbyggerne innebærer at det også er stor turnover blant barna. Selv om vi kan regne med at antall (registrerte) voksne innbyggere omtrent følger arbeidsmarkedsutviklingen, må vi regne med at den store utskiftingen også fører til endringer i barnekullene. Det viser seg således at antall barn i de ulike aldersgruppene ikke aldres med ett år i året, men at den store utskiftingen betyr at andre forhold enn aldring påvirker antall barn i de ulike aldersgruppene vel så mye. For planleggingens del (når det gjelder skole og barnehage) er det viktig at dette tas hensyn til når befolkningen framskrives.

1.4 Innholdet i rapporten

I denne rapporten har vi gjennomgått samfunns- og næringsutviklingen på Svalbard, med vekt på utviklingen i Longyearbyen, fra 2007 til 2008 (kapittel 2). Utviklingen sees i et historisk perspektiv. I kapittel 3 diskuterer vi noen rammer for næringsutviklingen framover og framskriver sysselsettingsutviklingen fordelt på de ulike basisvirksomhetene og avledet virksomhet. Utgangspunktet er, som nevnt, innspill fra næringene selv. I kapittel 4 ser vi nærmere på befolkningsutviklingen i historisk perspektiv og noen perspektiver framover. Utgangspunktet for framskrivingene er sysselsettingsutviklingen fordelt på næringer (fra kapittel 3). I kapittel 5 ser vi kort nærmere på familiesamfunnet i Longyearbyen. Kapittel 6 konkluderer rapporten.

2 Longyearbyen og Svea

I dette kapitlet gir vi en kort gjennomgang av utviklingen på Svalbard. Fokus vil være knyttet til Longyearbyen, som er den største bosettingen og har funksjoner som minner om dem en finner i kommuner på fastlandet. De øvrige bosettingene er knyttet mer direkte til utvinning av kull (Svea) og forskning (Ny-Ålesund), og de representerer i den forstand arbeidsplasser i større grad enn lokalsamfunn. Utviklingen i Svea og Ny-Ålesund er likevel av stor betydning for utviklingen i Longyearbyen, noe vi diskuterer spesielt nedenfor. Det er likevel vanskelig å være helt konsistent når det gjelder bruken av navn. Noen ganger sier vi Svalbard, andre ganger Longyearbyen og andre ganger igjen Longyearbyen og Svea. Det henger blant annet sammen med at utviklingen i Longyearbyen er tett linket sammen med utviklingen i Svea.

2.1 Kort historisk gjennomgang

Longyearbyen som bosetting og samfunn har vokst fram på grunnlag av kullforekomstene i Adventdalen. Det ble startet opp helårlig gruvedrift på sørsiden av Isfjorden for vel hundre år siden, og fra 1916 ble alle eiendommer og rettigheter overtatt av det norskeide Store Norske Spitsbergen Kulkompani as (SNSK). Longyearbyen ble gradvis bygget opp som en anleggsby rundt gruveaktiviteten og gruveselskapet driftet i stor grad hele samfunnet. På 1970-tallet signaliserte norske myndigheter at de ønsket en ”normalisering” av lokalsamfunnet. Svalbardrådet ble opprettet, staten overtok så og si alle aksjene i Store Norske og den stedlige administrasjonen rundt sysselmannsembetet økte. Utover på 1980-tallet brukte staten store ressurser på å videreutvikle Longyearbyen til et moderne lokalsamfunn. Byen endret utseende og befestet seg gradvis som et familiesamfunn. Den mest grunnleggende omstillingen kom likevel på 90-

tallet, etter at Svalbard Næringsutvikling AS, Spitsbergen Travel AS og Svalbard Samfunnsdrift AS i 1988 ble etablert for å ivareta det som tidligere var SNSKs oppgaver knyttet til næringsutvikling, reiseliv, infrastruktur og samfunnstjenester.

I løpet av 1990- og 2000-tallet har Longyearbyen gradvis utviklet et mer allsidig næringsliv. Reiseliv, høyere undervisning og forskning har vokst fram som viktige basisnæringer ved siden av kulldriften og statens egen aktivitet. I tillegg er det etablert et stort antall mindre virksomheter som lever av lokalmarkedet og tilreisende. I alt finnes det nå om lag 170 store og små virksomheter i Longyearbyen, hvorav de fleste er private. Ved opprettelsen av det folkevalgte organet Longyearbyen Lokalstyre (LL) i 2002 har Longyearbyen fått et lokaldemokrati som i forhold til ansvar og myndighet ligger tett opp til kommunene på fastlandet. Longyearbyen framstår i dag som et moderne og allsidig lokalsamfunn med i overkant av 2000 innbyggere, hvorav snaut en femtedel er barn. Samtidig er Longyearbyen administrativt senter og kommunikasjonsmessig knutepunkt på øygruppa.

I følge St.meld. nr. 22 (2008-2009) ”Svalbard” ligger de overordnede målsettingene i svalbardpolitikken fast; ”konsekvent og fast håndhevelse av suvereniteten, korrekt overholdelse av svalbardtraktaten og kontroll med at traktaten blir etterlevd, bevaring av ro og stabilitet i området, bevaring av områdets særegne villmarksnatur og opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen”. Det er videre utpekt tre hovedtemaer for selve meldinga; en robust tilstedeværelse på Svalbard – med særlig oppmerksomhet rundt kullvirksomhetens framtidsutsikter, Svalbard som et av verdens best forvaltede villmarksområder – forholdet til turisme og annen ferdsel, og Svalbards rolle som plattform for norsk og internasjonal kunnskap og utdanning.

Et robust lokalsamfunn og næringsliv sees som viktige virkemidler for å oppfylle målsettingene for svalbardpolitikken. Myndighetene har de siste tiårene bevisst satsset på en mer differensiert næringsstruktur ved å legge til rette for virksomhet, og ved å støtte opp under investeringer og etableringer. De tre temaene for meldinga har bakgrunn i de tre grunnpilarene i politikken for næringsstrukturen på Svalbard: kullvirksomhet, forskning og utdanning, og reiseliv.

2.2 Aktivitetsutviklingen i Longyearbyen og Svea

En viktig begrunnelse for at samfunns- og næringsanalysen ble startet opp i 1991 var å se nærmere på hva som ville skje med svalbardsamfunnet dersom kulldriften ble avviklet. Ved begynnelsen av 1990-tallet var aktiviteten i gruvene på veg nedover og lønnsomheten av driften var dårlig. Utfasing av kullvirksomheten er fortsatt en diskutert problemstilling, som gjenspeilet i svalbardmeldingen (St.meld.nr.22), selv om grunnlaget for diskusjonen nå er et annet. Kullforekomsten i Svea Nord antas å tømmes innen fem år (2014). Miljøhensyn og lønnsomheten i gjenstående felter vil ha betydning for videre produksjon.

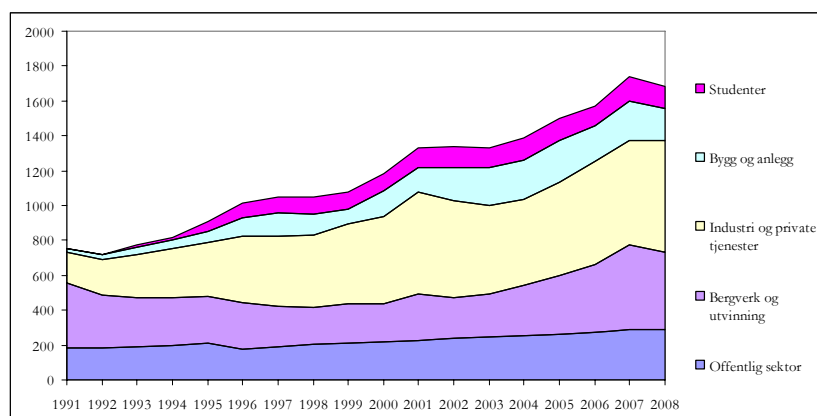
Krisen på begynnelsen av 1990-tallet bidro til en modernisering av samfunnet og en mer variert næringsstruktur. Politikken var basert på at et robust lokalsamfunn trenger flere bein å stå på, og Store Norske har fått en gradvis mindre dominerende rolle i en jamn voksende lokaløkonomi, som illustrert i Figur 2.1. Kulldriften utgjør likevel fortsatt den viktigste basisvirksomheten med direkte og indirekte betydning for mer enn 40 prosent av sysselsettingen (Bjørnsen og Johansen 2008b).

Sysselsettingsutviklingen de siste sytten årene⁶ kan sies å ha gått i tre bølger. *Den første bølgen*, fra 1992 til 1996, skyldtes blant annet en sterk vekst i reiselivsbransjen og i privat sektor for øvrig. Samtidig var det en nedgang i aktiviteten i gruveselskapet. Nedgangen i gruveselskapet fortsatte i 1997-1998, men ikke nok til at sysselsettingen ble redusert for Svalbard som helhet. I *den andre bølgen* fikk økonomien på Svalbard fortsatte vekstimpulser fra reiselivet. Samtidig snudde den negative trenden i kullselskapet, som fra 1998 til 1999 fikk et midlertidig oppsving (som for øvrig fortsatte igjen etter århundreskiftet). Oppsvingen i kullselskapet skyldes blant annet at man begynte utvinning i Svea. På samme tid (1999/2000) ble transportavdelingen utskilt fra kjerneaktiviteten og overtatt av LNS Spitsbergen, noe som også bidro til vekst innen bygg- og anleggssektoren.

⁶ Figuren viser utviklingen i Longyearbyen og Svea for hele den perioden hvor Samfunns- og næringsanalysen har vært gjennomført.

Samlet vokste sysselsettingen med nesten 25 prosent mellom 1999 og 2001. I tillegg til positiv utvikling i kullselskapet og dets underleverandører ser vi at veksten har sammenheng med utviklingen i privat, tjenesteytende virksomhet. Fra 2001 til 2003 lå aktiviteten omtrent på samme nivå, men dersom en holder bygge- og anleggsvirksomhet utenfor, var det et markert fall i totalaktiviteten på Svalbard.

Figur 2.1 *Årsverk utført i Longyearbyen og Svea 1991-2008, aggregert til virksomhetskategorier*

Kilde: Bedriftsundersøkelsen og statistisk sentralbyrå

Gjennom den *tredje vekstbølgen* preges utviklingen igjen av kulldriften. Etter en periode med utbygging og prøvedrift, ble Svea Nord, etter vedtak i Stortinget, satt i ordinær drift i 2001. Samtidig ble det stilt krav om bedriftsøkonomisk lønnsomhet i produksjonen og produksjonstaket ble opphevet (St.prp. nr. 2 (2001-2002)). Årsproduksjonen steg fra om lag 400 000 tonn i 1991 til nesten tre millioner tonn kull i 2003. Dette førte på ny til bemanningsøkning og større investeringer i Svea. Da det sommeren 2005 brøt ut brann i Svea Nord, økte behovet for arbeidskraft ytterligere, noe som ble ordnet gjennom økt bemanning og gjennom intens utnyttelse av tilgjengelig personell. Råvareprisen på kull fortsatte å stige gjennom hele 2007 og produksjonen økte til mer enn fire millioner tonn. Aktivitetsnivået i næringen var rekordhøyt og antall utførte årsverk nærmet seg 500 i 2007. I 2008 ble både produksjonen og sysselsettingen i Store Norske redusert, mye på grunn av finanskrisen som inntraff i siste halvår, med redusert råvareetterspørsel og sterkt fallende kullpris. Likevel var selskapets omsetning nesten

75 prosent høyere i 2008 enn i 2007. Selv om Store Norske planlegger ytterligere nedgang i produksjon og sysselsetting i kommende år, vil selskapet fortsette å være en hjørnestein i lokaløkonomien i årene som kommer. Samtidig er det opplagt at Longyearbyen har fått et vesentlig mer variert næringsliv i løpet av de årene analysen har vært gjennomført. Innen industri og private tjenester var det vekst i sysselsettingen i 2008 selv om mange bedrifter i denne gruppen opplevde nedgang i etterspørselen utover høsten.

2.3 Aktivitetsutviklingen 1999 til 2008

Før vi ser nærmere på situasjonen i 2008, vil vi gi et kort innblikk i aktivitetsutviklingen de siste ti årene. Den historiske utviklingen er grundigere beskrevet i tidligere utgaver av Samfunns- og næringsanalysen. Tabell 2.1 viser hvordan antall årsverk fordelt på næringer i Longyearbyen og Svea har utviklet seg fra 1999 fram til i dag (2008). I denne gjennomgangen har vi valgt å benytte gammel næringsgruppering⁷ også for 2008-tallene for å bedre sammenliknbarheten over tid.

I løpet av de siste ti årene har totalaktiviteten økt med nesten 600 årsverk, eller 60 prosent. Teller vi også med antall studenter, der ett årsverk tilsvarer 60 studiepoeng (20 vekttall), er antall årsverk kommet opp i totalt 1682. Dette er en nedgang på 66 årsverk fra 2007. Denne nedgangen representerer noe nytt i hele den perioden Samfunns- og næringsanalysen har vært gjennomført. Kun to ganger tidligere, i 1992 og i 2003, har det vært registrert nedgang i sysselsettingen, men da kun på henholdsvis 9 og 4 årsverk. Alle andre år har det vært vekst, og ofte sterk vekst, i antall årsverk i Longyearbyen og Svea. Veksten var særlig sterk mellom 1999 og 2001 (24 prosent). Tilbakegangen i 2008 må imidlertid sees i sammenheng med den ekstraordinært høye aktiviteten i kulldriften i 2007. Det ble i Store Norske utført 100 flere årsverk i 2007 enn i 2006 som følge av høy etterspørsel og medfølgende høy pris på kull. Aktiviteten er redusert med 44 årsverk i 2008, og dette har trolig betydning for årsverksnedgangen innen transport- og bygge- og anleggsnæringene også.

⁷ Standard for næringsgruppering 2002.

Tabell 2.1 *Årsverk i Longyearbyen og Svea etter næringsgrupper for år 1999-2008.*

Kategori	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
A Jordbruk og skogbruk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B Fiske	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C Bergv.drift og utvinning	225	219	267	234	247	286	338	384	484	440
D+E Industri og kraft- og vannf.	9	15	16	14	9	10	10	13	12	31
F Bygge- og anleggsvirks.	86	145	141	187	212	226	242	205	222	184
G Varehandel. Rep. av kjøretøyer og hush.app.	83	84	83	96	94	94	105	94	116	106
H Hotell- og restaur.virks.	109	132	148	114	103	109	112	109	114	157
I Transport og kommunik.	159	178	213	211	205	190	198	217	227	196
J+K Eiend.drift, forretn.mess./fin. tjenesteyt., utleievirks.og forsikr	84	84	109	108	87	85	103	140	110	100
L Off. forvaltning	109	117	119	123	125	137	135	145	113	77
M+N Undervisn., helse- og sosialtjenester	103	98	106	116	118	116	123	132	176	212
O Andre sosiale og personlige tjenester	14	12	14	15	15	11	10	20	25	57
P Lønnet husarbeid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q Intern. organer og org.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum ekskl. studenter	981	1084	1216	1218	1215	1264	1376	1459	1597	1560
Studenter	97	103	118	121	119	126	126	113	145	122
Sum inkl. studenter	1078	1187	1334	1339	1334	1390	1502	1572	1742	1682

Kilder: Bedriftsundersøkelsen og Statistisk sentralbyrå

Årsverkene i Tabell 2.1 er fordelt på næringer på et relativt disaggregert nivå. I et lite samfunn innebærer det forholdsvis få bedrifter innen flere av næringskategoriene. I årets analyse har vi slått sammen næringskategoriene *D* og *E*: *Industri og kraft- og vannforsyning*, *J* og *K*: *Eiendomsdrift, forretningsmessig og finansiell tjenesteyting, utleievirksomhet og forsikring* og *M* og *N*: *Undervisning, helse- og sosialtjenester*. Uavhengig av sysselsettingsnedgangen ser vi at det har funnet sted noen omfordelinger mellom næringskategoriene fra 2007 til 2008. Dette kan forklares ut ifra særlig to forhold. For det første har lokalstyret overført aktiviteten i Bydrift Longyearbyen AS til et kommunalt foretak (KF) på linje med Oppvekstforetak KF og Kultur og fritidsforetak KF. Dette medfører isolert sett en overføring av årsverk fra *L Offentlig forvaltning* til de næringsgrupper aktivitetene i Bydrift representerer. For det andre har Statistisk sentralbyrå overtatt datainnsamlingen. Dette har medført at noen bedrifter er oppført med en annen næringskode enn tidligere. Siden datasettet fra og med 2008 for er anonymisert for bruk i analysen så er det vanskelig å avdekke nøyaktig hvilke endringer som har funnet sted.

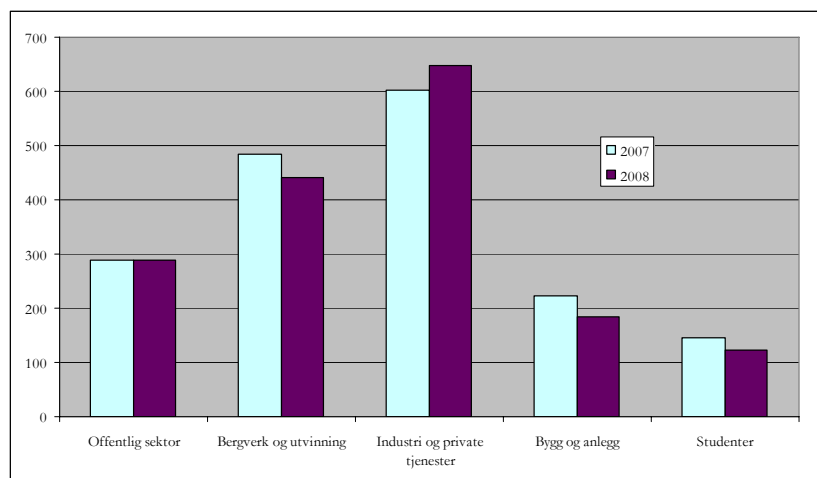
Sysselsettingen har vokst innenfor så godt som alle næringene i løpet av perioden, men veksten varierer mye. Inntil 2007 var det høyest relativ vekst innen bygge- og anleggsvirksomheten. Denne næringen fikk imidlertid redusert sysselsettingen med 38 årsverk i 2008. Innen sektor for transport og kommunikasjon var nedgangen på 31 årsverk, noe som bringer sektoren tilbake til nivået i 2005. Også varehandelen og forretningsmessig tjenesteyting har hatt nedgang i sysselsettingen siste år. Andre sosiale og personlige tjenester samt hotell- og restaurantdrift har imidlertid betydelig sysselsettingsvekst. Det er mulig disse endringene har sammenheng med endring i registrert næringskode. Industrisektoren har ligget stabilt på pluss ti årsverk i hele perioden. Veksten i 2008 kan forklares med Bydrifts aktivitet knyttet til kraft- og vannforsyning er skilt ut fra lokalstyrets forvaltningsaktivitet. Deler av det som tidligere sorterte under lokal forvaltning kan også gjenfinnes under *Andre sosiale og personlige tjenester*. Lokalstyrets omorganisering av aktiviteten i kommunale foretak må sees som forklaringen på at offentlig forvaltning er den eneste sektoren med nedgang i sysselsettingen for tiårsperioden sett over ett.

2.3.1 Utviklingen fra 2007 til 2008

Figur 2.2 viser sysselsettingen for 2007 og 2008, fordelt på de samme aggregerte næringene som i Figur 2.1. Her ser vi tydelig at nedgangen i sysselsetting siste år har funnet sted innen bergverks- og bygge- og anleggsvirksomheten. Totalt 82 årsverk har forsvunnet innen disse næringene, noe som tilsvarer henholdsvis ni og sytten prosent av årsverkene fra 2007. I tillegg var det en nedgang i antall studenter på 23 årsverk.

Denne nedgangen kompenseres i noen grad av en økning på 44 årsverk innen industri og private tjenester slik at den samlede nedgangen i sysselsetting fra 2007 til 2008 var på 61 årsverk når studentene er regnet med. Figur 2.2 viser at privat sektor utenom bergverksdriften står for omlag 50 prosent av årsverkene i Longyearbyen og Svea.

Figur 2.2 *Antall årsverk i aggregerte næringer 2007 og 2008. Longyearbyen og Svea.*

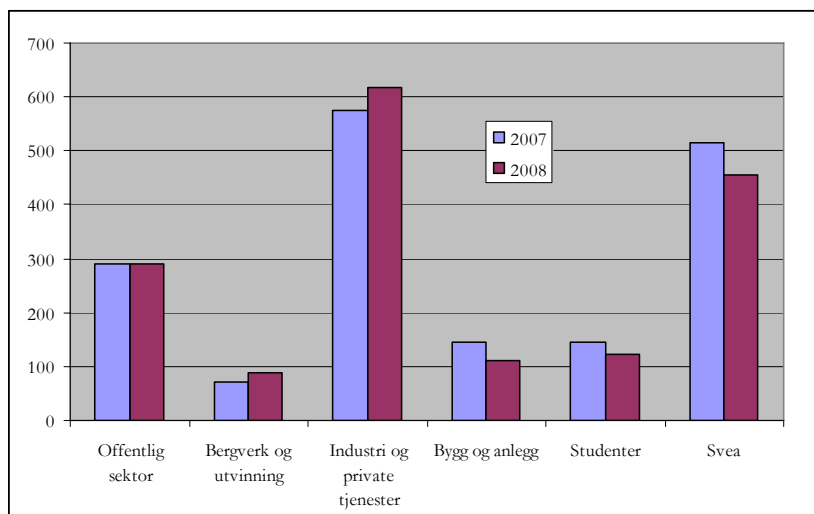

Kilde: Bedriftsundersøkelsen og Statistisk sentralbyrå

Det er Longyearbyen som er senter for den norske bosettingen og så nær som alle fastboende har adresse i Longyearbyen. Det er også her de fleste har sitt virke. Når vi ser bort fra aktiviteten i Svea, finner vi at sysselsettingen i selve Longyearbyen var på 1226 årsverk i 2008. Ser vi også bort ifra studentene faller årsverkstallet til 1104. Det er en økning på 22 årsverk fra 2007. Tilbakegangen i sysselsetting skyldes med andre ord redusert aktivitet i Svea og nedgang i studenttallet.

Figur 2.3 viser årsverksutviklingen i selve Longyearbyen fra 2007 til 2008. Figuren tilsvarer Figur 2.2 bortsett fra at aktiviteten i Svea er skilt ut. Vi ser at både bergverksnæringa og industri og private tjenester har fortsatt årsverksveksten fra tidligere år, mens bygge- og anleggsnæringa har mistet en fjerdedel av årsverkene utført i 2007. Sysselsettingsveksten i Longyearbyen har kommet innen hotell- og restaurantnæringa, sosiale og personlig tjenesteyting og innen bergverksnæringa. Når vi holder Svea utenom finner vi at privat sektor unntatt bergverksnæringa står for to tredjedeler av alle årsverk i Longyearbyen.

Figur 2.3 *Antall årsverk i aggregerte næringer 2007 og 2008 i Longyearbyen. Svea er skilt ut som egen gruppe.*

Kilde: Bedriftsundersøkelsene og Statistisk sentralbyrå

Selv om kulldriften fortsatt er dominerende i den lokale økonomien er det flere, og andre forhold som virker inn på næringsstrukturen og -utviklingen i Longyearbyen. For det første vil aktivitetsutviklingen i *alle basisnæringene* påvirke aktivitetsnivået i Longyearbyen direkte. Redusert turisme har for eksempel direkte konsekvenser i form av redusert aktivitet i reiselivet. Dette har ytterligere (negative) ringvirkninger til avledet virksomhet. For det andre vil generelle inntekts- eller etterspørselsendringer, for eksempel som en følge av konjunktursvingninger, ha betydning for næringslivet i Longyearbyen (men ikke i Svea). Det henger blant annet sammen med at den inntekts-, og dermed konjunkturavhengige, virksomheten (avledet virksomhet) i hovedsak er lokalisert til Longyearbyen.

2.4 Basisnæringenes betydning

Analysemetoden som siden starten av har vært benyttet i Samfunns- og næringsanalysen er valgt på grunnlag av kulldriftens dominerende stilling i den lokale økonomien. Den grunnleggende idéen bak *økonomisk base*-teori er å dele næringslivet inn i såkalt basisvirksomhet og avledet virksomhet. Basisvirksomheten er den

delen av næringslivet som genererer inntekter utenfor regionen. Disse inntektene brukes (delvis) lokalt og utgjør således etterspørselsgrunnlaget for den delen av næringslivet som produserer varer og tjenester rettet mot lokalbefolkningen og det lokale næringslivet (lokalmarkedet). Den delen av næringslivet som produserer for lokalmarkedet kaller vi avledet virksomhet. Vi kan kvantifisere basisvirksomhetens betydning for avledet virksomhet i form av ringvirkninger. I analysen måler vi ringvirkninger i form av sysselsettingsmultiplikatorer. Disse sier noe om hva hvert årsverk i basisvirksomhetene genererer av sysselsetting i avledet virksomhet. Beregningen foretas ved hjelp av innsamlede data og vi bruker den som en del av analysegrunnlaget for å diskutere utviklingen over tid. Mer om grunnlaget for metodevalg og beskrivelse av metoden kan leses i kapittel 1.3 eller i Bjørnsen og Johansen (2007b, 2008a og 2008b).

I de siste årenes analyser har vi valgt ut fem basisnæringer vurdert ut ifra kriterier om andel av inntekten som hentes utenfor Svalbard. Disse fem basisnæringene er: *Bergverks- og petroleumsvirksomheten, romrelatert virksomhet, forskning og undervisning, studenter, offentlig forvaltning og service, og reiselivet*. Bergverksnæringa produserer for utemarkedet og har derfor sin inntekt fra utenfor Svalbard. Reiselivet henvender seg mot turister og tilreisende som har sin inntekt andre steder enn Svalbard. Slik sett er det naturlig å betrakte også reiselivsnæringa som basisvirksomhet. Tilsvarende gjelder for offentlig forvaltning og forsknings- og undervisningsaktiviteten. Offentlig forvaltning og offentlige institusjoner får sine tildelinger over statsbudsjettet og mottar følgelig det meste av sine inntekter fra fastlandet. Tilsvarende tenker vi at studenter for det meste lever av studielån og annen inntekt opptjent utenfor Svalbard. Den delen av romrelatert virksomhet og forskning som ikke finansieres over offentlige budsjetter har også normalt sitt marked utenfor Svalbard

I resten av dette avsnittet ser vi nærmere på utviklingen i basisnæringene og på forholdet mellom basisnæringer og avledet virksomhet. Vi starter generelt, før vi går nærmere inn på den enkelte basisnæring, og til slutt avrunder vi avsnittet med en gjennomgang av hvordan noen nøkkeltall for basisnæringene har utviklet seg de senere årene. Utgangspunktet er tidligere utgaver av Samfunns- og næringsanalysen, der utviklingstrekkene også er kommentert. For-

målet med avsnittet er dermed å se utviklingen det siste året i et lenger perspektiv.

2.4.1 Utviklingen i basisnæringer og avledet virksomhet

Det overordnede kriteriet for utvelgelsen av basisnæringer er altså at næringen har sitt marked eller sine inntekter utenfor Svalbard. Ideelt sett skulle basisvirksomheten utelukkende ha sin inntekt utenfra, men i praksis er ikke det mulig. Store Norske selger kull til det lokale kraftverket. Bydrift har større inntekter av sitt salg til lokalbefolkningen og andre virksomheter lokalt enn de mottar i offentlige overføringer, og postkontor og luftfartsverk lever i hovedsak av lokalt salg. Dette er ikke i tråd med modellens forutsetninger. På den annen side har staten ført en politikk der disse virksomhetene er tilført offentlige midler i et omfang som har sikret aktivitet og tjenestetilbud i ønsket omfang og til akseptable priser. Disse virksomhetene er også underlagt sterke offentlige reguleringer i form av krav til tjenestenes kvalitet og omfang. Aktiviteten er derfor i stor grad styrt utenfra selv om produksjonen er lokalbasert. Det innebærer at svingninger i lokal etterspørsel ikke nødvendigvis resulterer i tilsvarende aktivitetsendringer i offentlig forvaltning og service.

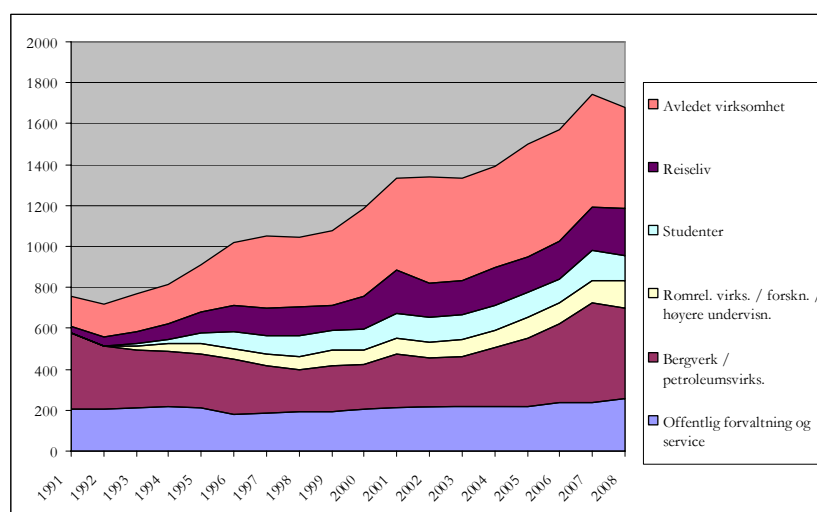
Aktiviteten innenfor de forhåndsdefinerte basisnæringene har stort sett steget gjennom hele 1990- og 2000-tallet. I 2008 er det i alt 1185 sysselsatte i disse virksomhetene i Longyearbyen og Svea. Dette er en nedgang på 7 årsverk fra året før. Ser vi bort fra studentene er likevel utviklingen, samlet sett, positiv også i 2008. Sysselsettingen innen basisnæringene er mer enn fordoblet siden begynnelsen av 1990-tallet.

Aktiviteten innenfor *kulldriften* gikk markert tilbake i begynnelsen av perioden. Dette skyldes ikke bare redusert produksjon, men også at Store Norske valgte å outsource en del av virksomheten, blant annet til LNS Spitsbergen. Etter flere år med vekst i sysselsettingen har aktiviteten innenfor kulldriften igjen falt betydelig i 2008. Til tross for vekst i sysselsettingen i selve Longyearbyen, er årsverkene i kulldriften redusert med 44 på ett år.

Aktiviteten innen *offentlig sektor* har endret seg lite i perioden. Ser en bort fra en viss nedgang i forbindelse med konkurranseutsetting av

en del av den lokale virksomheten midt på 1990-tallet, har sysselsettingen vokst noe hvert år. Også i 2008 vokser sektoren med 18 årsverk. Denne veksten kom imidlertid ikke til syne i Tabell 2.1. Det skyldes at virksomheter, som kommunale og statlige foretak og institusjoner, inngår vi vår avgrensning av basisvirksomheten, men ikke som offentlig virksomhet i den offisielle næringsstatistikken. Skiller vi mellom statlig og lokal forvaltning, finner vi at sysselsettingen som har økt med henholdsvis ti og seks prosent i 2008.

Figur 2.4 Årsverk fordelt etter basisaktivitet og avledet virksomhet. Longyearbyen og Svea. 1991-2008

Kilde: Bedriftsundersøkelsene og Statistisk sentralbyrå. Egne beregninger

Samtidig har det vært en sterk vekst innenfor de ”nye” basisnæringene. Sektoren *romrelatert virksomhet, forskning og høyere undervisning* er preget av en sterk og stabil vekst gjennom hele perioden, mens utviklingen i *reiselivet* synes noe mer preget av svingninger. Fra 2007 til 2008 økte sysselsettingen innen romrelatert virksomhet, forskning og undervisning med 26 årsverk, mens antall studentårsverk ble redusert med 23. Reiselivet har hatt en vekst på åtte prosent det siste året. Fra en sped start med omlag 30 årsverk ved inngangen til 1990-tallet utgjør disse næringene nå til sammen mer enn 40 prosent av den samlede basisaktiviteten.

Reiselivssektorens svingninger har tidvis falt sammen i tid med svingninger i kulldriften, noe som har bidratt til å forsterke sving-

ningene lokalt i økonomien. Den sterke veksten i begge næringer⁸ fra 1999 til 2001 bidro til en kraftig vekst i totalaktiviteten i Longyearbyen og Svea. Historisk har de parallelle svingningene i kulldriften og reiselivet hatt markerte effekter for totalaktiviteten, delvis som en *direkte* effekt av næringeres omfang og delvis ved at svingningene også har virkninger for avledet virksomhet.

Avledet virksomhet har vist sterk økning siden begynnelsen av 1990-tallet og har vokst vesentlig sterkere enn basisvirksomheten. Antall årsverk er nesten tredoblet siden 1991 og utviklingen skyldes, som nevnt, i noen grad en omfordeling av oppgaver fra basis til avledet (gjennom outsourcing), men viktigere, at en rekke nye funksjoner og bedrifter har vokst fram i Longyearbyen over tid. Disse funksjonene retter seg mot å betjene den økende befolkningen og det mer varierte næringslivet. Framveksten av en rekke av disse tjenestene i Longyearbyen er også betinget av at reiselivet har fått større betydning i den lokale økonomien.

Avledet virksomhet er en sekkekategori, som omfatter all aktivitet som ikke er forhåndsdefinert som basisvirksomhet. Utviklingen i disse næringene er nært knyttet til utviklingen i basisnæringene, til konjunktursvingninger og til investeringsaktiviteten. I et lite samfunn som Longyearbyen vil aktiviteten derfor kunne svinge ganske mye. Av Figur 2.4 ser vi at sysselsetting i avledet virksomhet svinger i takt med utviklingen innen basisnæringene, men at veksttaket var langt raskere gjennom hele 1990-tallet. Dette var en periode der både Store Norske og lokal offentlig forvaltning skilte ut oppgaver til avledet virksomhet. På 2000-tallet har imidlertid den årlige vekstraten i avledet sysselsetting vært noe lavere enn i vekstraten i basis. Avledet virksomhet utgjorde 40 prosent av den samlede sysselsettingen i Longyearbyen og Svea i 2002, mens andelen nå er redusert til 30 prosent. Det siste året er sysselsettingen redusert med 53 årsverk.

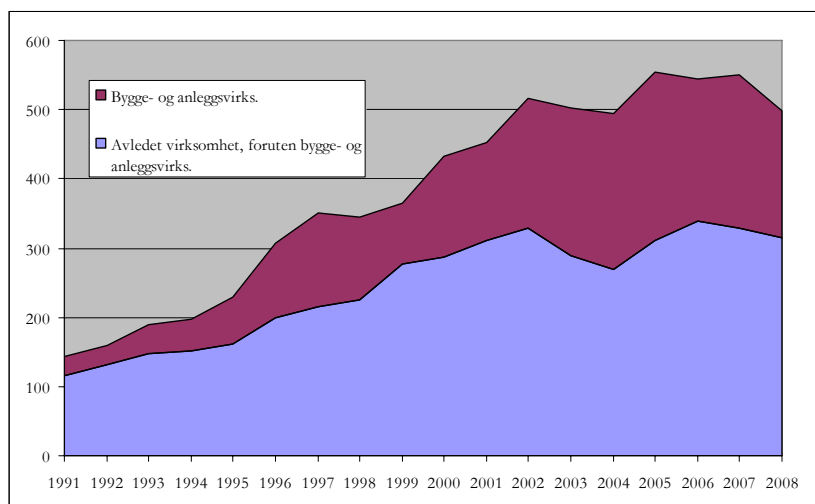
Bygge- og anleggssektoren utgjør en stor del av avledet virksomhet. Sysselsettingen har økt stort sett hvert⁹ år fra 1991 til 2005, men både i 2006 og i 2008 gikk sysselsettingen ned med omtrent 15-17 prosent. Bygge- og anleggssektoren er en svært konjunktur-

⁸ Aktivitetsutviklingen i reiselivet og kulldriften er ikke nødvendigvis uavhengige av hverandre. Samfunns- og næringsanalysen (2006) peker for eksempel på at økt kulldrift også medfører økt tilreisning, og dermed økt aktivitet i reiselivet.

⁹ Unntatt i perioden 1997 til 1999

utsatt næring, men en viktig forklaring til svingningene er også utviklingen i eksogent styrte investeringer. I et lite samfunn som Longyearbyen vil offentlige byggeprosjekter, slike som flyterminalen, kulturhuset og forskerhotellet, ha stor betydning for aktivitetsnivået. Sektoren er dessuten preget av høy grad av pendling slik at den registrerte sysselsettingen ikke nødvendigvis gjenspeiler det faktiske aktivitetsnivået.

Figur 2.5 *Antall årsverk i avledd virksomhet, fordelt på bygge- og anleggsvirksomhet og annen avledd virksomhet. 1991-2008. Longyearbyen og Svea.*

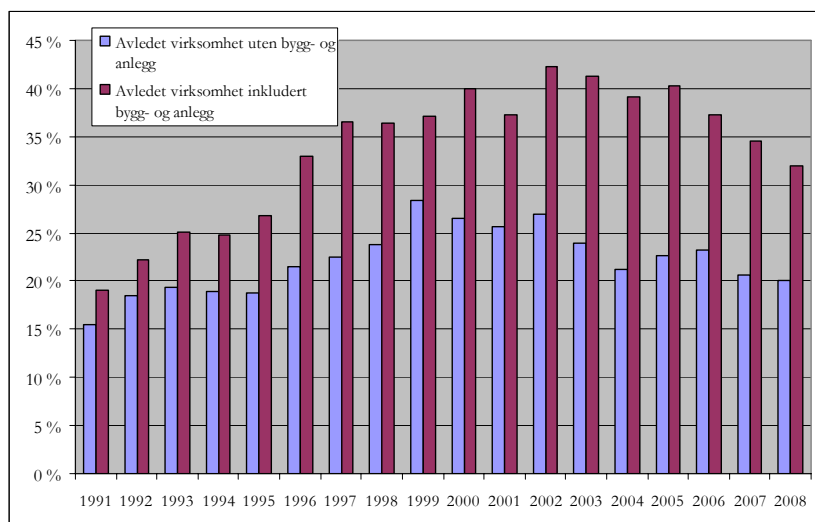
Kilde: Bedriftsundersøkelsene og Statistisk sentralbyrå

Ser vi bort fra bygge- og anleggsaktiviteten finner vi at sysselsettingen i avledd virksomhet har gått ned i 2003 og 2004 og igjen i 2007 og 2008.

Figur 2.6 illustrerer utviklingen i avledd virksomhet som andel av den samlede aktiviteten i Longyearbyen og Svea. Her har vi vist hvordan andelen sysselsatte innenfor avledd virksomhet har utviklet seg over tid. Andelen økte kraftig gjennom 1990-tallet, fra knapt 20 til omtrent 40 prosent, men at andelen synes å avta de siste seks årene. Utflatingen etter århundreskiftet kan være ett uttrykk for at økonomien har modnet i den forstand at variasjonen og volumet på avledd vare- og tjenesteproduksjon står i forhold til samfunnets størrelse. De siste årene viser imidlertid en nedgående trend for sysselsettingsandelen i avledd sektor. Det innebærer at

årsverkene i basisnæringene genererer færre avlede årverk enn tidligere.

Figur 2.6 *Sysselsatte i avlede virksomhet, henholdsvis inklusive og eksklusive bygge- og anleggssektoren. I prosent av total sysselsetting (ekskl. studentårsverk). Longyearbyen og Svea 1991-2008.*

Kilde: Bedriftsundersøkelsene og Statistisk sentralbyrå

Basisaktiviteten utgjør generelt sett en viktig del av grunnlaget for det lokale markedet. Dersom deler av basisaktiviteten forsvinner, er det grunn til å forvente at også grunnlaget for deler av den avlede virksomheten vil forsvinne. Den enkelte basisnæring er koplet til avlede virksomhet gjennom lokale underleveranser, men også lønnsutbetalingene bidrar til å opprettholde den lokale etterspørselen. Med utgangspunkt i basisnæringenes relative betydning har vi derfor beregnet hvor mange avlede årverk den enkelte basisnæring genererer i dag, basert på modellens forutsetninger. En sentral forutsetning er den inndelingen som er valgt for basisnæringene, som er den samme inndelingen som er brukt tidligere. En annen sentral forutsetning er at vi analyserer avlede virksomhet under ett, og at vi ikke trekker ut bygge- og anleggsvirksomhet.

Den enkelte basisnærings etterspørsel rettet mot den lokale økonomien er grunnlaget for å beregne nøkkeltall, inkludert multiplikatorer, for hver næring. Vi understreker at multiplikatorene for hver

basisnæring er betinget av størrelsen på næringen, men også av størrelsen på avledet virksomhet. Tallgrunnlaget er en totaltelling, der vi har med all aktivitet i Longyearbyen (og Svea). Dette er rammen for dataene. Når multiplikatorene for hver næring beregnes, er de betinget av disse rammene. Når multiplikatorene brukes til å framskrive utviklingen i avledet virksomhet i kapittel 3, noe som også ligger til grunn for framskrivning av befolkningen i kapittel 4, er det ingen slike rammer når det gjelder totalaktivitet (og –befolkning). Dette er en viktig egenskap ved analysemetoden som brukes.

2.4.2 Nærmere om offentlig forvaltning og service

Offentlig sektor i Longyearbyen kan deles inn i to. Den statlige aktiviteten (eksklusive høyere undervisning og forskning) er den ene, mens lokal tjenesteproduksjon og administrasjon (LLs domene) er den andre. Disse to delene av offentlig sektor har svært forskjellige oppgaver. Statens egne oppgaver på Svalbard er definert dels med utgangspunkt i Svalbardtraktaten og den norske suvereniteten, og dels med utgangspunkt i at Longyearbyen, i kraft av å være norsk bosetting, også har statlig aktivitet. De statlige oppgavene er definert og finansiert utenfor Svalbard selv.

LLs oppgaver¹⁰ er knyttet til lokal offentlig tjenesteproduksjon og administrasjon. Produksjonen som LL har ansvaret for er i den forstand basert på lokal etterspørsel. Det finnes derfor argumenter for å trekke LLs oppgaver ut av basisnæringene. På den annen side er Staten en sentral finansieringskilde for LLs aktivitet. I tillegg er det staten som legger de innholdsmessige rammene for lokal, offentlig tjenesteproduksjon i Norge. Begge disse forholdene trekker i retning av å inkludere lokal, offentlig tjenesteproduksjon i basisvirksomheten og slå den sammen med statlig sektor, slik det har vært gjort i tidligere år.

De siste årene har vi åpnet for muligheten til at de lokale, offentlige aktivitetene behandles uavhengig av statens. Vi kan altså, reint modellmessig, skille mellom aktiviteten i de to offentlige sektorene. Vi har slik sett også beregnet nøkkeltall for de to offentlige sektorene hver for seg og samlet. Vi har valgt å legge Longyearbyen

¹⁰ Oppgavene Longyearbyen lokalstyre har ansvaret for likner mye på kommunenes oppgaver i Fastlands-Norge.

sykehus sammen med lokal offentlig sektor selv om sykehuset, strengt tatt, er en statlig virksomhet. Det har sammenheng med at sykehusene tidligere var et fylkeskommunalt ansvar og at tjenestene som produseres er rettet direkte mot lokalbefolkningen og således påvirkes av befolkningens bevegelser.

Tabell 2.2 *Noen nøkkeltall for offentlig sektor i Longyearbyen 2008.*

	Lokale kjøp (mill. kr)	Verdiskapning (mill. kr)	Årsverk	Multiplikator
Statlig sektor	27	53	86	0,338
LL	75	86	172	0,400
Samlet	102	139	258	0,379

Kilde: Egne beregninger basert på tall fra Statistisk sentralbyrå

Statsbudsjettet for 2008 (St.prp. nr. 1 (2008-2009)) viser at Staten kanaliserte omtrent 232 millioner kroner til den lokale økonomien i 2008, noe som innebærer en økning på snaut fem prosent fra året før. Tabell 2.2 viser noen nøkkeltall for hvordan LL og staten brukte disse pengene lokalt. Vi ser at verdiskapningen, som i offentlig sektor er definert som lønnskostnadene, beløp seg til 139 millioner kroner og dette var med på å finansiere 258 årsverk. I tillegg brukte offentlig sektor omtrent 102 millioner kroner til lokale innkjøp. Samlet ga dette grunnlaget for en multiplikator på 0,38. De 258 årsverkene i statlig og lokal offentlig sektor gir dermed grunnlag for ytterligere 98 årsverk i avledet virksomhet.

Ser vi nærmere på forskjellen mellom statlig og lokal offentlig sektor, ser vi at lokalstyret er omtrent dobbelt så stor som staten både når det gjelder lokale kjøp og sysselsetting. De lokale kjøpene er nært knyttet til offentlig investeringsaktivitet og vil således svinge i takt med gjennomførte investeringer. Lokalstyrets lokale kjøp er halvert siden 2007. Det skyldes delvis at lokalstyret ikke har gjennomført vesentlige investeringer i 2008, men også at den lokale andelen av lokalstyrets samlede kjøp har gått ned fra 70 prosent i 2007 til 45 prosent i 2008. Dette har medført at ringvirkningene av lokal offentlig virksomhet er betydelig redusert. Sysselsettingsmultiplikatoren er mer enn halvert fra 2007.

Statlig sektor har hatt en tilsvarende nedgang i lokale kjøp fra 2007 til 2008. Sysselmannens lokale kjøp er redusert med 45 millioner

kroner, men den lokale andelen av samlede kjøp er redusert også i resten av statlig sektor. Igjen innebærer dette mer enn en halvering av sysselsettingsmultiplikatoren fra 2007 til 2008.

Endringene i lokale kjøp (sett i forhold til sysselsettingen) har altså bidratt til å svekke statens og lokalstyrets betydning for den lokale økonomien. Sysselsettingsmultiplikatoren er noe høyere for lokalstyrets enn for statens aktivitet, men i gjennomsnitt genererer hvert offentlige årsverk 0,38 årsverk i avledet virksomhet. I 2007 var forholdstallet 0,81. En sysselsettingsmultiplikator, som måler ringvirkningene i årsverk per årsverk i basisvirksomheten, vil variere med hvor store de lokale kjøpene er i forhold til aktiviteten i sektoren selv. Ringvirkningene blir dermed automatisk høyere i år med høy investeringsaktivitet, gitt at andelen som kjøpes lokalt holdes fast.

2.4.3 Nærmere om romrelatert virksomhet, forskning og høyere utdanning

Aktiviteten i forsknings- og undervisningssektoren i Longyearbyen, inklusiv romrelatert virksomhet, har økt meget sterkt de siste ti årene. Det er foretatt betydelige investeringer i bygninger og annen infrastruktur, og sektoren har i denne perioden mottatt store overføringer utenfra, inkludert fra den norske stat. I tillegg er omsetning og eksport økende. Slik sett har sektoren utviklet seg til en betydelig basisnæring.

Verdiskapningen i egen sektor er for år 2008 beregnet til ca 178 millioner kroner. Dette er en økning fra 2007 på 41 millioner kroner (30 prosent), som reflekterer en viss økning i aktivitetsnivået i denne sektoren. Verdiskapningen skal blant annet dekke lønnsutbetalingene som steg med 13 millioner kroner til 58 millioner. Det har også kommet til 26 nye årsverk innen sektoren til totalt 137. Til tross for omsetnings- og aktivitetsøkningen bidrar sektoren i mindre grad i den lokale økonomien. Verdien av lokale kjøp er redusert med 14 millioner kroner siste år og avledet sysselsetting er redusert med ti årsverk til 34. Den forholdsvis lave multiplikatoren gjenspeiler at aktiviteten i denne sektoren er lite rettet mot lokalmarkedet. Sektoren utgjør likevel en viktig og voksende del av svalbardøkonomien og bidrar til stabilitet og variasjon i tjenestetilbudet i form av arbeidsplasser og ansattes lokale kjøp.

2.4.4 Nærmere om studentene

Studentene representerer ingen ordinær næringssektor. De legger imidlertid igjen penger i den lokale økonomien. En del studenter har deltidsarbeid og bidrar med sin arbeidskraft enten i basisnæringene eller i avledet virksomhet lokalt. Verdien av dette, i form av sysselsetting og lokalt kjøp, er beregnet som en del av den ordinære analysen.

Studentene har normalt også andre kilder for sitt konsum, blant annet Statens lånekasse for utdanning, andre lån, oppsparte midler eller gaver fra foreldrene eller andre. Noen kan også ha inntekt utenfor Svalbard, i form av arbeids- eller kapitalinntekt. Det er på denne måten studentene representerer en basis for lokal virksomhet, på linje med (om ikke i like stort omfang som) annen basisvirksomhet. Siden etableringen av UNIS har studenttallet på Svalbard økt meget sterkt. Fra 2007 til 2008 ble antall studentårsverk imidlertid redusert med 23 til i alt 122 årsverk. Dette antallet representerer gjennomsnittet av antall studentårsverk på 2000-tallet og kan således se ut som at et *normalt* nivå på studenttallet gitt det undervisningstilbudet UNIS kan tilby innenfor sine rammer. UNIS har hatt en vekst i sysselsettingen på 15 årsverk i 2008, men veksten i lønnsutbetalinger (på 13 millioner) er i liten grad kompensert med økte overføringer fra staten (2 millioner). Det er et paradoks at ufullstendig finansiering av lønnskostnader fører til at en årsverksvekst i UNIS, som i utgangspunktet øker produksjonskapasiteten, i realiteten bidrar til å fortrenge produksjonen (av studentårsverk). UNIS tiltrekker seg studenter fra store deler av verden og kun omlag halvparten av studentene har norsk bakgrunn. UNIS opplyser også at stadig flere studenter blir for lengre perioder og studerer hele semestre (og grader) framfor å komme for å ta enkeltkurs. Det har sammenheng med bevisst satsing og en større bredde i fagtilbudet som tilbys.

Omfanget av studentenes forbruk har i tidligere samfunns- og næringsanalyser vært skjønsmessig fastsatt til omtrent 100.000 kroner per studentårsverk. I 2007 ble det gjennomført en kartlegging av studentenes forbruk. Dessverre var svarprosenten lav slik at kartleggingen ikke fikk den representativiteten en kunne ønske. Når vi ser på de innkomne svarene, viser de imidlertid at 100.000 kroner er et godt estimat for hva studentene bruker per årsverk.

2.4.5 Kulldriften

Kulldriften utgjør fortsatt den viktigste basisvirksomheten på Svalbard, målt i forhold til både sysselsettingseffekt (direkte og indirekte) og ”eksportinntekter” (det vil si inntekter inn til øygruppa). Salgsinntektene til Store Norske var i 2008 på 3,5 milliarder kroner, et eksepsjonelt høyt nivå i selskapets historie. Også i 2007 hadde selskapet rekordomsetning på omlag 2 milliarder. Den høye omsetningen er et resultat av store lagre ved inngangen til året, fortsatt høy produksjon og høye priser. Fra og med driftsåret 2008 kalkulerer Store Norske med en gradvis nedjustering av produksjonsvolumet i Svea. I 2008 var produksjonen på 3,4 millioner tonn kull, en nedgang på 700 000 tonn fra toppåret 2007, og produksjonen skal ned til 2,3 millioner tonn fra 2011.

For år 2008¹¹ er verdiskapningen i sektoren beregnet til 2 milliarder kroner, mot 558 millioner kroner året før. Det er en økning på 270 prosent. Den enorme veksten i verdiskapningen har direkte sammenheng med veksten i omsetningen. Selskapets kjøp av varer og tjenester er nærmest uendret det siste året.

Den lokale andelen av selskapets innkjøp forløp seg til 438 mill. kr i 2008. Det er sju millioner kroner lavere enn i 2007, men representere likevel en økning i den lokale andelen av selskapets totale kjøp fra 30 til 39 prosent. I følge opplysninger fra gruveselskapet genererte de lokale kjøpene fortsatt 154 årsverk hos underleverandørene, mens selskapet selv gjennomførte 58 færre årsverk i Svea i 2008. Aktiviteten økte imidlertid i Longyearbyen slik at den samlede nedgangen ble på 44 årsverk, til 440 gjennomførte årsverk i 2008. Den samlede lønnskostnaden var på 495 millioner kroner (eller 1 125 000 kroner per årsverk). Dette impliserer en sterk vekst i lønn per årsverk på 70 prosent. På bakgrunn av dette er det beregnet at hvert årsverk innenfor kulldriften gir grunnlag for 0,55 årsverk i avledet virksomhet lokalt (tilsvarende 241 årsverk totalt), gjennom bedriftens underleveranser og de ansattes lokale kjøp. Multiplikatoren for bergverksdriften er høyere enn i 2007 da hvert

¹¹ Vi har fra 2006 av definert verdiskapningen som verdi av omsetningen minus verdi av bedriftens kjøp av varer og tjenester. *Investeringer* er en anvendelse som kan finansieres på forskjellige måter og holdt utenfor begrepet verdiskapning. Derfor er verdiskapningen i 2005 lavere enn i Samfunns- og næringsanalysen (2006). Dette gjelder også for reiselivet.

årsverk i Store Norske genererte 0,45 årsverk i avledet virksomhet, men fortsatt lavere enn i 2006. Multiplikatorveksten har sammenheng med at sysselsettingen i Store Norske er gått ned samtidig som at selskapet ikke har endret etterspørselen fra sine underleverandører.

Av basisnæringene er det kulldriften som normalt har størst ringvirkninger i form av avledet virksomhet på Svalbard. Det skyldes i stor grad at kulldriften fortsatt har en dominerende posisjon i den lokale økonomien. Store Norske står alene for nær 30 prosent av alle utførte årsverk på Svalbard, og med underleveranser stiger andelen til over 40 prosent. Multiplikatoren for bergverksdriften må sies å være høy tatt i betraktning at produksjonen er så godt som hundre prosent eksportorientert og at selskapets fysiske investeringer (maskiner og utstyr) må kjøpes inn utenfra.

Mesteparten av aktiviteten i kulldriften, og også en god del av underleveransene, er lokalisert til Svea. Mye av aktiviteten foregår derfor der, og de ansatte (også blant underleverandører) bor i Svea i sine arbeidsperioder. Likevel kommer mye av ringvirkningene i Longyearbyen. Dette har sammenheng med at de som er ansatt i Svea, er registrert bosatt i Longyearbyen og at hele administrasjonen i Store Norske er lokalisert til Longyearbyen. Samtidig er alle andre lokale underleverandører, samt vare- og tjenestetilbudet rettet mot befolkningen, lokalisert i Longyearbyen. Det å handle lokalt er med andre ord ensbetydende med å handle i Longyearbyen.

2.4.6 Nærmere om reiselivet

Reiselivets betydning for Longyearbyen er ikke analysert på samme, direkte måten som betydningen av de øvrige næringene. Det skyldes at reiselivsnæringen ikke lar seg avgrense til en næringsgruppe, men at vi finner reiselivsaktiviteter i de fleste næringer. Utgangspunktet for reiselivet er at de tilreisende legger inn penger i en rekke virksomheter, gjennom varer og tjenester de etterspør. Dette gjelder ikke bare hos reiselivsoperatører, hoteller, serveringssteder, opplevelsesprodusenter og andre virksomheter som normalt regnes til reiselivet. I like stor grad gjelder det handelsnæringa, ulike servicebedrifter, offentlige virksomheter mv.

Siden tilreisende i prinsippet etterspør varer og tjenester fra alle bedrifter, og bedriftene samtidig selger varer og tjenester til andre enn tilreisende, er det ikke nok å bruke bedriftenes regnskaper eller annen lett tilgjengelig informasjon når vi skal anslå reiselivets andel av bedriftens aktivitet. Det er minst to måter å gjøre det på:

1. Vi kan spørre de tilreisende hva og hvor mye de kjøper, og tilordne dette til ulike bedrifter/næringer. Fordelen med denne metoden er blant annet at den gir oss oversikt over forskjellene mellom ulike grupper av tilreisende. Det er forskjell på fritids- og forretningsreisendes bruk av penger, og pengebruken varierer også med den tilreisendes nasjonalitet. Ulempen er at metoden er kostbar og arbeidskrevende, og at den kan være upresis når det gjelder å fordele turistenes penger på bedrifter/næringer. De kjøper varer, ikke næringer!
2. Vi kan spørre bedriftene hvor mye de selger for til tilreisende. Denne metoden gir ikke anledning til å skille mellom ulike grupper tilreisendes konsum. Metoden kan derimot brukes til å anslå hvor stor del av omsetningen (og andre indikatorer) som er reiselivsorientert. Summert over alle bedrifter (næringer) gir dette samlet reiselivsaktivitet i Longyearbyen.

Metode 2 er brukt i vårt tilfelle. Dette skyldes først og fremst at det er en billig måte å skaffe fram informasjon på, gitt at man allerede skal samle inn datamateriale fra næringslivet på Svalbard. I de årlige bedriftsundersøkelsene har derfor bedriftene i Longyearbyen blitt bedt om å anslå hvor stor del av aktiviteten som er reiselivsorientert. Det samme opplegget er fulgt av Statistisk sentralbyrå i 2008. Resultatet er bedriftenes *anslag* på reiselivssalget, men det er samtidig det beste anslaget vi har. Informasjonen sikrer at vi finner reiselivsaktivitet der den er – også utenom de tradisjonelle reiselivsbedriftene.

Med utgangspunkt i reiselivsandelene for hver bedrift beregnes hvor stor del både av omsetningen og av antall årsverk som er tilknyttet reiselivet i hver bedrift. Vi har dermed beregnet de direkte virkningene av de tilreisendes pengebruk som reiselivsorientert aktivitet i hver bedrift. Summert over alle bedrifter får vi fram aktiviteten i reiselivet som næring, som da blir en andel av den totale aktiviteten i Longyearbyen. De indirekte virkningene, eller ringvirkningene, er derimot beregnet på samme måte som for de andre

basisnæringene. Det at oppmerksomheten er konsentrert om de tilreisende innebærer for øvrig at aktivitet generert av fastboendes reisevirksomhet ikke er med i tallene. Dessuten er transport til og fra Svalbard holdt utenfor analysen.

Det er beregnet at den reiselivsrelaterte omsetningen i 2008 totalt beløp seg til omlag 398 millioner kroner. Dette er en økning på 26 prosent fra året før. Omsetningen omfatter i prinsippet alt direkte salg til tilreisende, samt det meste av salget til reiselivsoperatører og bedrifter utenfor Svalbard. Tallet inkluderer ikke reiselivsrelatert omsetning rettet mot andre bedrifter på Svalbard. Dessverre er det ikke mulig på grunnlag av registreringene å fastslå nøyaktig hvor stor del av dette salget som er reiselivsrelatert. Det har heller ikke vært mulig å fange opp alt salg av reiselivsprodukter til operatører og bedrifter utenfor Svalbard.

Verdiskapingen knyttet direkte til salget av varer og tjenester til tilreisende, samt til reiselivsoperatører og bedrifter utenfor Svalbard, er for 2008 beregnet til 189 millioner kroner, mot 89 millioner i 2007. Økningen kan forklares med at bedriftene i Longyearbyen har hatt en sterk økning i omsetningen fra 2007 til 2008 uten tilsvarende økning i kjøp av varer og tjenester. Økningen kan også ha sammenheng med oppdateringer og omdefineringer i datagrunnlaget som følge av at Statistisk sentralbyrå har overtatt datafangsten. I 2007 hadde noen bedrifter negativ (beregnet) verdiskaping, dvs. at kjøp av varer og tjenester overskred omsetningen, mens så godt som alle bedrifter har positiv beregnet verdiskaping i 2008.

Mens reiselivsnæringens lokale kjøp lå på omtrent 88 millioner kroner i 2007, var den i 2008 kommet opp i 124 millioner kroner. Dette er en vekst på 41 prosent og overstiger økningen i omsetning. De lokale kjøpene består blant annet av de lokale operatørenes kjøp av sledeturer og den delen av restaurantenes virksomhet som betales av hotellene. Sysselsettingen i næringen vokste med 16 årsverk og samlede lønnsutbetalingene for 2008 var på 92 millioner kroner. Ut fra dette er det beregnet at hvert årsverk som reiselivet genererer i første hånd gir grunnlag for 0,46 årsverk i avledet virksomhet lokalt. Med en direkte sysselsetting i sektoren tilsvarende 227 årsverk, bidro aktiviteten til 105 årsverk i avledet virksomhet. Reiselivsnæringen har de siste årene fått gradvis større betydning

for nivået på den avledet aktiviteten i Longyearbyen og har, nest etter kulldriften, den høyeste ringvirkningsmultiplikatoren i 2008.

2.5 Ny-Ålesund og Longyearbyen

Ny-Ålesund ligger ved Kongsfjorden, ca. 15 mil nord for Longyearbyen. Ny-Ålesund har siden 1917 vært drevet av Kings Bay as (tidligere Kings Bay Kull Compani as), et selskap som fra 1933 har vært eiet av den norske stat. Stedet ble bygget opp på gruvedriften. I periodene 1917-29 og 1945-63 var det drift i gruvene. I denne tiden ble det bygget boliger og infrastruktur, og på det meste bodde det mer enn 300 mennesker på stedet.

Forskningsaktiviteten i Ny-Ålesund tok til på 1960-tallet, men det var først på 1990-tallet at stedet for alvor begynte å utvikle sin posisjon som en internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskningsstasjon. Stedet er i dag en sentral internasjonal referansestasjon for klimaforskning og miljøovervåking. Det er lagt vekt på å bevare Ny-Ålesunds kvaliteter som ”grønn” forskningsstasjon, der forurensing og annen menneskeskapt påvirkning forsøkes begrenset til et minimum. Ny-Ålesund er av norske myndigheter sagt å skulle reserveres for forskning som er avhengig av stedets særegne miljøkvaliteter. Spesielt i forhold til klima- og miljørelatert overvåking og forskning er det viktig å sikre lange måleserier, som ikke forstyrres av påvirkning fra lokale faktorer.

De nasjonale målene med Ny-Ålesund kan formuleres slik:

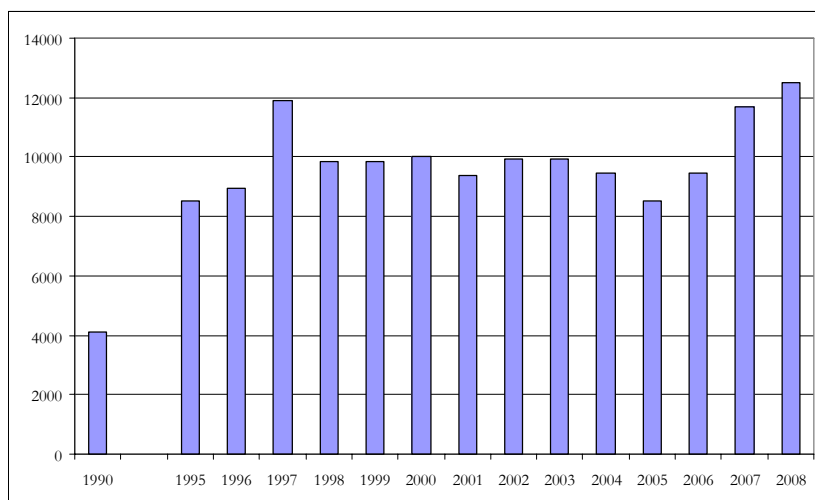
- å videreutvikle stedet som en sentral base for naturvitenskapelig forskning, fortrinnsvis for forskning som er avhengig av Ny-Ålesunds særegne kvaliteter
- å oppfylle den norske vertskapsrollen, ved å tilby det internasjonale forskningsmiljøet en velegnet og konkurransedyktig plattform (infrastruktur og tjenester) for denne type forskning
- at Kings Bay as skal kunne tilby tjenester til forskningsmiljøet med kostnadsbaserte priser
- Til og med regnskapsåret 2007 er Kings Bay registrert som eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting i datagrunlaget for Samfunns- og næringsanalysen. I 2008 er

aktiviteten omkodet til hotell- og restaurantvirksomhet. Det skyldes at selv om selskapet fortsatt har forvaltningsansvaret for eiendomsmassen i Ny-Ålesund, så er kjerneaktiviteten til selskapet å tilby fasiliteter, som overnatting, forpleining, kontorer osv, til tilreisende forskere. I årets analyse har vi dessuten inkludert Norsk Polarinstitutt og Statens kartverk i tallene for Ny-Ålesund.

2.5.1 Aktivitetsutviklingen i Ny-Ålesund

Forskningsaktivitetene i Ny-Ålesund hadde en kraftig vekst på 1990-tallet. I 2007 startet det internasjonale polaråret og aktiviteten er høyere enn noensinne. Antall overnattingsdøgn for forskere kom opp i 11 820 mot 10 926 døgn i 2007. Dette tilsvarer 49 forskerårsverk (ett forskerårsverk = 240 overnattingsdøgn). I tillegg kommer de indirekte effektene lokalt, og den aktiviteten som forskningen i Ny-Ålesund genererte bl.a. i Longyearbyen. (se avsnitt 2.5.2). Forskningsaktiviteten er knyttet direkte til et stort antall vitenskapelige prosjekter og Ny-Ålesund er en sentral internasjonal referansestasjon for klima- og miljørelatert forskning og overvåkning. I alt har 11 forskningsinstitusjoner fra ti land faste stasjoner i Ny-Ålesund. Det internasjonale miljøet ble utvidet med et indisk forskningssenter (National Centre for Antarctic and Ocean Research) i 2008.

Figur 2.7 *Antall overnattingsdøgn i Ny-Ålesund direkte knyttet til forskning, 1990, 1995-2008*

Kilde: Kings Bay AS

Den sterke veksten i antall overnattingsdøgn blant forskere fra tidlig på 1990-tallet flatet ut mot slutten av 1990-tallet og har siden 1998 ligget rundt 10.000. Nedgangen fra 2003 til 2005, som i stor grad kunne tilbakeføres til redusert norsk innsats i Ny-Ålesund, ble i 2006 snudd til ny oppgang som i hovedsak kan forklares med økt norsk aktivitet. Det Internasjonale polaråret (IPY) som går fra mars 2007 til mars 2009 har bidratt til en rekke nye prosjekter og kan forklare mye av aktivitetsøkningen de siste årene. Antall overnattingsdøgn fra forskere som ikke er knyttet direkte til de faste institusjonene, er mangedoblet fra 2006 (fra omlag 200 til omlag 1500).

Kings Bay as ønsker å fungere som koordinator og tilrettelegger for forskning og miljøovervåking i Ny-Ålesund. De ulike forskningsinstitusjonene på stedet skal stimuleres til samspill og aktivitet på et høyt internasjonalt nivå. Det legges også vekt på å styrke forsknings- og undervisningssamarbeidet mellom Longyearbyen og Ny-Ålesund. De to stedene har ulike kvaliteter, og det arbeides bevisst med å utløse positive synergieffekter. Koordineringen vil blant annet skje gjennom samarbeidsforaene Svalbard Science Forum (SSF) og Ny-Ålesund Science Managers Committee (NySMAC), se også avsnitt 2.5.2.

Flere forhold tilsier at Ny-Ålesund fortsatt har et vekstpotensial som internasjonal forskningsbase. Stedet har naturgitte fortrinn innenfor flere av polarforskningens satsingsområder framover, ikke minst innenfor klimaforskning, der Ny-Ålesund allerede spiller en viktig rolle internasjonalt. Nordområdene og Barentshavet seiler opp som en stadig viktigere provins for marine ressurser, olje, gass og andre naturressurser, og dette stiller oss overfor enorme utfordringer knyttet til bevaring av miljøet, videreutvikling av internasjonale spilleregler og samarbeid. Regjeringen satser allerede tungt på Svalbard som utstillingsvindu og internasjonal møteplass i forhold til de utfordringene verdenssamfunnet her står overfor. Utfordringen for Ny-Ålesund vil være å tiltrekke seg nye prosjekter etter hvert som de eksisterende IPY-prosjektene avsluttes.

Sekundæraktivitet

I sommersesongen ankommer et stort antall turister med cruiseskip og mindre turistbåter. Selv om disse fartøyene kun ligger noen få timer til kai, har Kings Bay as beregnet at turistanløpene står for en vesentlig del av butikkomsetningen (om lag 70 prosent) og havneinntektene. Et mindre antall ikkevitenskapelig besøkende kommer til Ny-Ålesund med fly, seilbåter og lignende, men markedet er strengt regulert. Det tillates ikke regulær overnattingsturisme i Ny-Ålesund

I løpet av 2008 ble det registrert 142 båtanløp med 28 369 passasjerer som gikk i land for å se seg om og eventuelt handle, før de gikk om bord igjen. Dette er en økning på 17 båtanløp, men en nedgang på 1400 passasjer fra 2007. Det kan tyde på at cruiseskipene som anløper havna har fått lavere belegg eller at det at det har skjedd en forskyvning fra internasjonal cruisetrafikk til små turistbåter (med base i Longyearbyen).

Drift av stedet

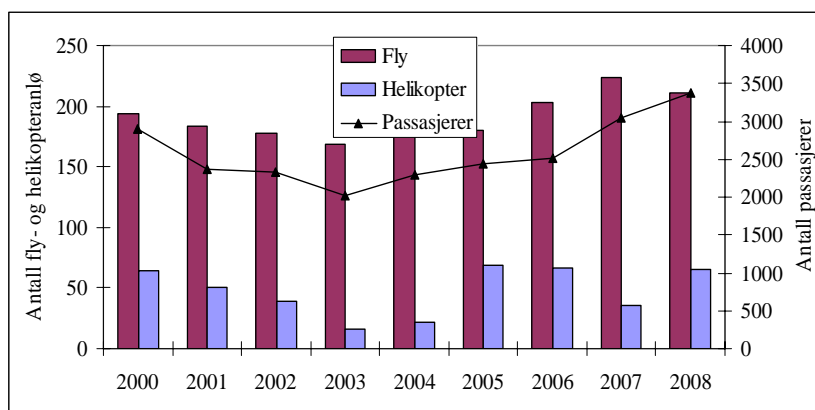
Ny-Ålesund eies og drives av Kings Bay as. Til sammen utførte selskapets ansatte 39 årsverk, som er en økning på sju fra 2007. Det var 25 faste heltidsstillinger ved utgangen av 2008, men ingen var i faste deltidstillinger. Til sammen sto Kings Bay as sine egne ansatte for omtrent 40 prosent av overnattingene i Ny-Ålesund. Forskningen sto for omtrent 50 prosent av overnattingene, mens de besøkende sto for omtrent 10 prosent av overnattingene. Det

var i alt 26 offisielle grupper med til sammen 440 personer som besøkte Ny-Ålesund i 2008.

Entreprenørvirksomheten økte i 2008 med 1000 entreprenørdøgn til 1062 overnattinger som følge av prosjekter knyttet til utbedring av flyplassen og renovering av Mexico til boligformål. Det er knyttet omlag ett årsverk til denne aktiviteten som kommer i tillegg til de totalt 48 årsverkene som utføres av henholdsvis Kings Bay, Norsk Polarinstitutt og Statens kartverk.

I 2007 ble det registrert 3381 personreiser med fly til og fra Ny-Ålesund, tilsvarende 1690 innreiser. Dette er en økning på 338 passasjerer sammenliknet med i 2005. Antall flyanløp har gått ned med 13 til 211, mens antall helikopteranløp har økt med 30 til i alt 65.

Figur 2.8 *Antall fly- og helikopteranløp. Antall passasjerer. Ny-Ålesund 2000-2008.*

Kilde: Kings Bay AS

2.5.2 Ringvirkninger av aktiviteten i Ny-Ålesund

Aktiviteten i Ny-Ålesund har på ulike måter ringvirkninger i Longyearbyen. Den store reiseaktiviteten av forskere fører blant annet til flere overnatningsdøgn og større reiselivsrelatert omsetning i Longyearbyen.

Oppbyggingen av høyere undervisningstilbud og forskningsrelatert infrastruktur i Longyearbyen har derimot foregått relativt uavhengig av aktiviteten i Ny-Ålesund. Til tross for at det tidlig ble eta-

blert en form for arbeidsdeling, har det også vært et element av konkurranse mellom de to stedene. Det arbeides stadig for å styrke det faglige og praktiske samarbeidet, og UNIS har fast avtale med Kings Bay for å forenkle adgangen til studenter for feltarbeid i Ny-Ålesund. UNIS samarbeider også med Norsk Polarinstitut (NP) og er en av interessentene til det nye marinbiologiske laboratoriet i Ny-Ålesund. Norsk Polarinstitut (NP), som hele tiden har vært en sentral aktør i Ny-Ålesund, har igjen økt sin tilstedeværelse i Forskningsparken i Longyearbyen med nær fire årsverk i 2008. Norges Forskningsråd gjør fortsatt en innsats for å styrke koordineringen av forskningen på Svalbard og drifter det lokale samordningsorganet Svalbard Science Forum. Det ble i 2007 tatt i bruk et database-system for informasjon om svalbardforskning (RiS), og fra 2008 kreves det at alle forskningsprosjekter skal registreres i denne basen.

Leveransene av varer og tjenester fra Longyearbyen til Ny-Ålesund er begrensede. Det meste av forsyningene går fortsatt direkte fra fastlandet, og utbyggingen blir i stor grad utført av fastlandsselskaper. I 2008 ble det kjøpt varer og tjenester i Longyearbyen for 5,2 millioner kroner og investeringer for 5,7 millioner kroner. Dette er dobbelt så mye som i 2007 og har sammenheng med utbedringer i infrastrukturen (flyplass og Mexico). Nivået på de lokale kjøpene varierer over årene og det er vanskelig å konkludere om noen langsiktig trend i de lokale kjøpene. Andelen av de samlede kjøpene som gjøres i Longyearbyen har likevel økt fra 16 til 26 prosent det siste året. De som bor og jobber i Ny-Ålesund vil også legge igjen noen penger i Longyearbyen ved de innkjøpene de gjør i løpet av året. Alt i alt er det beregnet at aktiviteten i Ny-Ålesund (48 årsverk) genererer ringvirkninger som ligger i størrelsesorden 12 årsverk i Longyearbyen.

2.6 Oppsummering – utvikling i nøkkeltall

Tabell 2.3 oppsummerer gjennomgangen i avsnitt 2.4. I tabellen vises utviklingen fra 2007 til 2008 når det gjelder noen nøkkeltall for basisnæringene, samt for forholdet mellom den enkelte basisnæring og avledet virksomhet.

Tabell 2.3 *Noen nøkkeltall for basisnæringene i Longyearbyen og Svea, 2007 og 2008*

	Statlig		Lokalstyre		FoU		Studenter		Bergverk		Reiseliv		Sum basis	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Omsetning ¹⁾	94	104	94	123	142	160			2008	3467	317	398	2660	4252
Verdiskaping ¹⁾	47	53	86	86	137	178			558	2047	89	189	918	2554
Bedriftenes lokale kjøp ¹⁾	76	27	149	75	44	30	15	12	445	438	88	124	817	706
Lønnsutbet. ¹⁾	42	47	77	77	45	58			319	495	75	92	557	769
Multiplikator	0,84	0,34	0,80	0,40	0,39	0,25	0,07	0,07	0,44	0,55	0,39	0,46	0,46	0,42
Årsverk direkte	78	86	156	172	111	137	145	122	484	440	211	227	1191	1185
Avledet årsverk ²	66	29	129	69	44	34	11	8	211	241	83	105	551	498
Sum årsverk	144	115	290	240	155	171	156	130	695	681	295	333	1742	1682

¹⁾ Millioner kroner

Kilde: Bedriftsundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå og egne beregninger

Bergverksdrift er fortsatt den absolutt sett viktigste basisnæringen i Longyearbyen og Svea, enten vi måler direkte eller indirekte effekter av aktiviteten. Summerer vi direkte og indirekte virkninger, tilsvarer aktiviteten i kulldriften omtrent 40 prosent av den totale sysselsettingen i Longyearbyen og Svea. Slik sett er kulldriften omfattende, og omfanget av aktiviteten i kulldriften er svært viktig for opprettholdelsen av lokalsamfunnet i Longyearbyen. Summen av aktiviteten i annen basisvirksomhet forklarer, om man inkluderer ringvirkninger, omtrent 60 prosent av det totale antall årsverk. Dette illustrerer at all basisvirksomhet, på samme måte som kulldriften, er viktig når det gjelder opprettholdelse av lokalsamfunnet inklusive skoler, barnehager og andre deler av offentlig sektor. Reiselivet har seilt opp som den nest største basisaktiviteten med innvirkning for nær 20 prosent av den samlede sysselsettingen.

Hvordan vi avgrensner basisnæringene fra hverandre, og fra annen virksomhet, er helt avgjørende for hvilken relativ betydning hver basisnæring har i lokalsamfunnet. Etter vår vurdering er det derfor feil å ”rangere” basisnæringene etter deres relative betydning. Til sammen betyr bredden av basisnæringer, som på forskjellig vis leverer tjenester storsamfunnet¹² vil ha og vil betale for, at det også er stor bredde i lokalsamfunnets inntektsgrunnlag. Dette bidrar til å opprettholde lokalsamfunnet. Inntektene genererer ringvirknin-

¹² Man kan si at storsamfunnet etterspør aktivitet på Svalbard, blant annet fordi aktiviteten er nødvendig for å sikre norsk suverenitet. Slik sett kan aktiviteten defineres som en eksportvare, som nasjonen Norge er villig til å betale for.

ger, som blant annet består i et mer variert tilbud av tjenester rettet inn mot innbyggere og næringsliv lokalt enn det ville vært dersom omfanget av basisvirksomheten var mindre.

3 Aktivitetsutviklingen framover. Longyearbyen og Svea

I dette kapitlet gjennomgår vi grunnlaget for å lage framskrivinger av aktivitetsutviklingen i Longyearbyen og Svea framover. Gode framskrivinger er viktige forutsetninger for rasjonell planlegging av blant annet offentlig tjenesteproduksjon, infrastrukturbygging og tilrettelegging av tomter. Slik sett er de nyttige for lokale offentlige myndigheter, men også for staten. Samtidig kan framskrivingene bidra til å gi næringsaktører og befolkning mer kunnskap om framtida.

Ett sentralt kjennetegn ved framskrivingene er at de setter utviklingen på Svalbard i system. Vi tar utgangspunkt i det vi vet om Svalbards økonomi og hvordan vi tror økonomien virker. Dette kombineres med anslag på utviklingen i basisnæringene. Kunnskap om historiske utviklingstrekk kombineres med forventninger og anslag fra næringsaktører. Samlet gir dette konsistente framskrivinger av Svalbards økonomi. Valg av modell er diskutert i kapittel 1.3 og i mer detalj blant annet hos Bjørnsen og Johansen (2008a).

Framskrivingene gjelder årene 2009 til 2013. Vi tar utgangspunkt i forutsetningene for utvikling i basisnæringene (avsnitt 3.1), før vi ser nærmere på den totale aktivitetsutviklingen (avsnitt 3.2). Begge disse avsnittene fokuserer på det vi kaller *hovedalternativet*. Kapitlet avsluttes med en nærmere diskusjon av virkningene av å endre noen av forutsetningene, det vil si å avvike fra hovedalternativet (avsnitt 3.3).

3.1 Basisnæringenes utvikling framover

I dette avsnittet presenterer vi kvantitative anslag på hvordan basisnæringene kan utvikle seg framover, samtidig som vi drøfter kort de oppgaver de ulike basisnæringene har. Grunnlaget for anslagene er i all hovedsak basisnæringene selv. Det er også basisnæringene selv, sammen med det som står i tidligere Samfunns- og næringsanalyser, som har bidratt med den mer kvalitative informasjonen i analysen.

3.1.1 Offentlig forvaltning og service – moderat vekst

Aktiviteten i mange av virksomhetene i offentlig sektor er politisk bestemt og ikke markedsbestemt. Andre er både politisk bestemt og behovsstyrt. Dette gjelder for eksempel skolen, sykehuset og lokalforvaltningen, men også Avinor og Posten¹³. Vi har altså valgt å behandle offentlig sektor som basisnæring, der vi har vektlagt at sektoren genererer en inntektsstrøm til Svalbard, samtidig som den i hovedsak er politisk styrt.

Vi har de siste årene skilt mellom statlig og lokal offentlig forvaltning og service i hovedalternativet. Det er gjort for å få tatt hensyn til, og illustrert, at mye av lokalstyrets aktivitet er brukerorientert og at behovet for kommunale tjenester er direkte koplet mot befolkningens størrelse. I denne omgang har vi konkret tatt hensyn til at sysselsettingen i barnehage og skole varierer med antall barn. Sysselsettingen i LL Oppvekstsforetak antas å være en funksjon av antall barn i førskole- og skolealder. Det innebærer at vi lar sysselsettingen variere kontinuerlig med antall barn. Dette er en grei forenkling over en tidsperiode, men vil ikke nødvendigvis gi korrekte anslag fra år til år. I virkeligheten ansettes personale ved behov, for eksempel når det åpnes en ny barnehageavdeling eller skoleklasse. I våre beregninger skjer ansettelsene gradvis (basert på barnetallet hvert år) framfor punktvis for den perioden vi beregner.

Lokalforvaltningen

Lokalforvaltningen ble omorganisert med virkning fra 1. januar 2006. Styringen bygger på bestiller-/utførerprinsippet. En relativt

¹³ Selv om disse nå opererer mer eller mindre som ordinære markedsaktører, er de inkludert i offentlig sektor i analysen.

liten administrasjon er knyttet opp mot det politiske nivået. Strategiske oppgaver, bestillerfunksjonen og myndighetsutøvelse ivaretas i Longyearbyen lokalstyres (LLs) egen administrasjon. Utførerfunksjonen ivaretas av ett av de tre heleide foretakene Kultur- og Fritidsforetak (KF), Oppvekstforetak (KF) og Bydrift¹⁴ Longyearbyen (AS). Hvert av disse foretakene har spesialistkompetanse innenfor sine spesielle funksjoner, slik at det er en arbeidsdeling mellom dem når det gjelder utførerfunksjonen. Denne måten å organisere på innebærer i prinsippet at LL kan bestille tjenester hos ulike leverandører. I praksis er nok foretakene relativt enerådende i Longyearbyen på sine områder. I statistikken er LLs administrasjon og de tre foretakene klassifisert som lokal offentlig sektor. Når vi omtaler lokalforvaltningen i denne rapporten, bruker vi forkortelsen LL. Forkortelsen LL omfatter, dersom ikke annet er sagt, også de tre foretakene. I tillegg har vi valgt å legge Longyearbyen sykehus til lokalforvaltningen (se kommentar side 47) siden aktiviteten ved sykehuset idet vesentlige er behovsstyrt.

Statlig virksomhet

Statens aktivitet er knyttet til Sysselembetjentene på Svalbard, Svalbard Skattekontor, Svalbard Kirke, NAV Svalbard, Longyearbyen Postkontor, Statsbygg Nord og Avinor.

Utviklingen i offentlig virksomhet framover

Aktiviteten i offentlig virksomhet har i all hovedsak vokst relativt jevnt og sterkt i hele perioden fra 1991. Bortsett fra i en kort periode på 1990-tallet, da det var nedgang i aktiviteten på grunn av konkurranseutsetting, har sysselsettingen i offentlig virksomhet vokst, og ofte med minst et par prosent årlig. Gjennomsnittlig årlig vekst i sysselsettingen de siste fem årene har vært på fire prosent. I Samfunns- og næringsanalysen (2008) ble den framtidige veksten anslått til 0,5 prosent per år. Vi har valgt å beholde dette beskjedne vekstanslaget også i årets analyse på grunnlag av signaler om negativ vekst eller nullvekst i andre basisnæringer, blant annet innen kulldrifta. Sysselsettingen i lokal offentlig virksomhet er dessuten korrigert for endringer i forventede barnetall.

¹⁴ Bydrift ble gjort om til kommunalt foretak (KF) fra 1. januar 2009.

Tabell 3.1 *Forutsatt sysselsettingsutvikling i offentlig sektor (0,5 % pr år) 2008-2013 i hovedalternativet. Antall årsverk, Longyearbyen.*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Statlig virksomhet	86	87	87	88	88	88
Lokalstyret	172	169	166	167	167	167
Sum off. virksomhet	258	256	253	254	255	256

Kilde: Egne beregninger. Bedriftsundersøkelsen (2008).

For statlig virksomhet gir den beregnede utviklingen en sysselsettingsvekst på to årsverk de neste fem år. Sett i lys av de siste årenes utvikling er dette anslaget noe beskjedent. Vi har i beregningene ikke tatt høyde for at utviklingen i statlig sektor kan være behovsstyrt. Skjerpet fokus på oppgaver knyttet til miljøforvaltning, forpliktelser overfor den russiske bosettingen, samt tilstrømmingen av turister og forskere kan øke bemanningsbehovet ytterligere, særlig hos Sysselmannen og Avinor.

Beregningene viser en beskjeden nedgang i sysselsettingen innen lokal offentlig virksomhet på i alt fem årsverk. Denne nedgangen er direkte knyttet til en forventet nedgang i bosettingen, herunder antall barn i førskole og skolealder. Dersom vi i stedet hadde benyttet identiske forutsetninger som for statlig virksomhet, ville sysselsettingen også i lokal offentlig sysselsetting vokst moderat (fra 172 årsverk i 2008 til 176 i 2013).

For landet som helhet var det en nedgang i sysselsettingsveksten fra 2007 til 2008, men det var likevel positiv sysselsettingsvekst lik 1,7 prosent. Vårt anslag på generelt 0,5 prosent årlig vekst er i så måte lavt, også sett i forhold til veksten i Longyearbyen i senere år. Årets lave vekstanslag for offentlig sysselsetting på Svalbard er knyttet opp mot signaler om nullvekst innen forskning, høyere undervisning og reiseliv, samt negative vekstanslag innen kulldrifta. Den varslede utviklingen vil ha innvirkning på befolkningsveksten, og følgelig også for den delen av offentlig virksomhet som er behovsstyrt. I de alternative beregningene vist i avsnitt 3.3 legger vi gjennomsnittlig sysselsettingsvekst de siste fem årene til grunn for framskrivingene. Vi mener den alternative beregningen kan sees som en øvre grense for den utviklingen det er realistisk å tro vil finne sted, men anser at den faktiske utviklingen vil ligge nærmere basisalternativet.

3.1.2 Romrelatert virksomhet, høyere undervisning og forskning (inkl studenter) – sterk økning

Sektoren romrelatert virksomhet, høyere undervisning og forskning utgjør i denne analysen en noe uensartet kategori. Kategorien omfatter SvalSat, UNIS, Norsk Polarinstitutt, Meteorologisk institutt, Svalbard museum og Studentsamskipnaden.

Svalsat

Kongsberg Satellite Services as, avd. SvalSat, kontroller og leser ned data fra polare satellitter. Anlegget på Platåberget utenfor Longyearbyen (Svalbard Satellittstasjon) består av 16 antenner og ytterligere fem er under bygging. De seks største antennene eies av henholdsvis SvalSat (3), EumetSat (2) og NASA (1). Sommeren 2009 har det europeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo satt opp en av sine første sensorstasjoner samtidig med en uplink-antenne.

SvalSat har hatt flere gode år, og utviklingspotensialet synes fortsatt stort. Selskapet rapporterer om stor etterspørsel i markedet. Den unike lokaliseringen i forhold til å betjene polare satellitter har gitt stasjonen innpass på flere voksende markeder, knyttet til blant annet meteorologi, miljøovervåking og posisjonering. Troll-basen i Antarktis, som Ksat bygde i 2007, har bidratt til selskapets attraktivitet. Stasjonen på Svalbard er størst i verden hva gjelder nedlesing av data fra værvarslings satellitter.

Sysselsettingen ved Svalsat økte med fire årsverk fra 2007 til 2008. Selskapet rapporterer om at det har blitt noe vanskeligere å rekruttere ansatte. Blant annet merker de konkurranse fra anlegget i Kiruna. Svalsat har en bevisst politikk på at ansatte skal være fastboende, og dermed er også jobb til partner/ektefelle og tilgang på boliger utfordringer for rekrutteringen. Selskapet har en egen antenne til bruk for studenter ved høyskolen i Narvik, og det jobbes med at også flere studenter skal få tilgang, deriblant studenter ved UNIS.

UNIS og studentene

Universitetssenteret på Svalbard (UNIS) er organisert som et statlig aksjeselskap. Universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø er representert i styret, sammen med LL. Forskingen og det faglige undervisningstilbudet er konsentrert om arktisk geologi,

arktisk geofysikk, arktisk biologi og arktisk teknologi. I løpet av 2008 utførte 101 hel- og deltidsansatte og 4 sesong- og korttidsansatte til sammen 99 årsverk.

Fra oppstarten i 1993 og fram til 2008 steg antallet registrerte studenter fra om lag 20 til nesten 384. Dagens studenter utfører til sammen 122 årsverk. Studier på Svalbard har blitt veldig populært og ved inngangen til 2009 hadde UNIS to søkere per ledige studie-plass. Gjennomsnittlig vil en student være til stede på Svalbard fra to uker til seks måneder av gangen, og mange vil returnere flere ganger. Andelen studenter som blir værende i lengre perioder (tar hele semestre eller grader) har økt de siste årene, en utvikling som er i tråd med universitetssektorens målsetninger. UNIS tilbyr kurs i 45 emner fordelt på alle nivåer, men de fleste studentene er tilknyttet mastergrads- og doktorgradsnivå. I alt 26 av de 46 kursene er på master- eller doktorgradsnivå. Studietilbudet ved UNIS har en internasjonal profil og all undervisning foregår på engelsk. De utenlandske studentene som er registrert ved UNIS kommer fra i alt 26 ulike nasjoner og utgjør omtrent halvparten av studentmassen.

UNIS har merket det såkalte hvileskjæret i høgskole- og universitetssektoren med svak utvikling i statlige overføringer de siste årene. Bevilgningen til samfunnsoppdraget har gått ned med seks millioner kroner siden 2006 og andelen av bevilgningen som går med til infrastruktur har økt fra 1/3 til omlag halvparten. Mens UNIS tidligere har vært svært optimistiske med hensyn til framtidig vekst, er tonen nå at staben skal reduseres med fem årsverk i 2009. Dette innebærer samtidig at enkelte kurs vil bli nedlagt. Trass budsjettssituasjonen økte sysselsettingen ved UNIS med 15 årsverk i 2008.

Norsk polarinstitutt

Norsk polarinstitutt (NP) er et miljødirektorat som i hovedsak finansieres over Miljøverndepartementets budsjett. Instituttet har lenge vært engasjert i miljøovervåking av Nordområdene, med aktivitet både i Ny-Ålesund og i Longyearbyen. I 2008 utførte NP 17 årsverk på Svalbard, hvorav ca elleve i Longyearbyen og fem i Ny-Ålesund. Dette er en vekst på fire årsverk i Longyearbyen fra 2007.

Instituttet driver egen forskning og miljøovervåking med utgangspunkt i Svalbard og havområdene rundt. I tillegg tilbyr instituttet materiell og tjenester til forskere som skal ut i felt. I oktober 2005 flyttet NPs avdeling i Longyearbyen fra Næringsbygget og inn i den nyåpnede Forskningsparken. Dette har gitt bedre arbeidsforhold og fordeler av å være samlokalisert med samarbeidende aktører. Først og fremst ligger det nå godt til rette for en videreutvikling av samspillet med UNIS.

Svalbard museum

Museet disponerer alene nærmere 1200 m² av arealet i forskningsparken. Siden innflyttingen har museet installert en brei utstilling, med flere gjenstander og pedagogiske virkemidler. I alt besitter museet 1700 registrerte gjenstander, heriblant Smeerenburgsamlingen, materiale fra hvalfangertiden som tidligere var oppbevart i Nederland, og arkeologisk materiale fra Barentsburg. Museet har en samarbeidsavtale med Svalbard Reiseliv as om betjening av publikumsfunksjonene over skranke og butikk. Det ble utført fire årsverk ved museet i 2008. Svalbard museum ble tildelt Europarådets museumspris for 2008.

Forskningssamarbeid i forskningsparken

Det nye bygget har ti gjestekontorer for norske og utenlandske forskere. Med de nye fiberkablene til fastlandet er Longyearbyen blitt en attraktiv forskningsbase. Det arbeides med sikte på å øke forsknings- og undervisningssamarbeidet mellom de enkelte aktørene i Longyearbyen, og mellom aktørene i Ny-Ålesund og Longyearbyen. De to stedene har ulike kvaliteter, og det arbeides med sikte på å utnytte mulige synergieffekter.

Feltstasjon for nordlysobservasjoner

I 2007 ble den nye feltstasjonen for nordlysobservasjoner ferdigstilt. Observatoriet har fått navnet Kjell Henriksen Observatoriet og ble åpnet av forskningsministeren i februar 2008. Anlegget er lokalisert på Breinosa oppe på Gruve-7 fjellet. Statsbygg står som eier av bygget, men det er UNIS som vil leie og operere anlegget. Anlegget benyttes også av universiteter og andre brukere fra fastlandet og utlandet.

Utviklingen framover – FoU og studenter

Innenfor FoU-sektoren ble det i 2008 utført i alt 137 årsverk og 122 studentårsverk. UNIS er den dominerende aktøren innenfor denne sektoren, med alle studentene og nesten 3/4 av årsverkene. På midten av 2000-tallet var UNIS sitt eget anslag for framtidig vekst svært høyt, men det ble moderert i 2007 som en konsekvens av statens bevilgninger til universitet. I år har UNIS gitt uttrykk for at sysselsettingen skal reduseres med fem årsverk i løpet av 2009. Fjorårets målsetning om 120 årsverk innen 2012 synes ikke lenger realistisk.

Andelen eksternfinansierte stillinger har økt og i 2008 var fire post doc- og fem Ph.D-stipendiater, i tillegg til fem fullfinansierte og tre delfinansierte vitenskaplige stillinger (professorater og amanuensis) finansiert av Norges forskningsråd, Norsk polarinstitutt, SNSK og Statskraft, og/eller private selskaper. UNIS gikk med underskudd på 3,4 millioner kroner i 2008. UNIS har fortsatt utfordringer knyttet til finansiering av boliger til de ansatte, men byggingen av forskerhotellet er nå igangsatt. Det ble også ferdigstilt ti nye boliger til ansatte i 2008. UNIS har valgt å gå bort i fra ordningen med åremålsstillinger, og tilbyr i økende grad fast ansettelse.

På grunnlag av de signalene vi har mottatt om bedriftenes egne forventninger har vi valgt å legge moderat vekst på 0,5 prosent til grunn for framskrivningen av FoU-sektoren (utenom UNIS) i årets analyse. Vekstanslaget for UNIS er justert for en nedgang på fem årsverk i 2009. For resten av perioden antar vi at sysselsettingen ved UNIS holdes konstant, dvs nullvekst fra 2010. Studentantallet antas å vokse med 0,5 prosent årlig, en markant nedgang fra fjorårets vekstanslag på seks prosent. Signalene fra Kunnskapsdepartementet er at studenttallet skal økes til 140 årsverk, mens UNIS selv oppgir behov for å redusere antall årsverk til 100. På dette grunnlag har vi valgt å legge inn en svak vekst for utviklingen i studentårsverk.

Tabell 3.2 *Antall årsverk i FoU-virksomheten og antall studentårsverk ved UNIS. Hovedalternativet. 2008-2013*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
FoU	137	132	132	133	133	133
Studenter	122	123	123	124	124	125

Kilde: Egne beregninger. Bedriftsundersøkelsen (2008).

Av Tabell 3.2 ser vi at 0,5 prosent årlig vekst kun gir tre nye studentårsverk fram til 2013. Dette er på nivå med de faktiske studenttallene for store deler av 2000-tallet. UNIS har inntil videre gått bort ifra fjorårets målsetning om 200 studentårsverk innen 2014. For de ansatte innen FoU-sektoren finner vi at sysselsettingen totalt sett går ned fra 137 i 2008 til 133 årsverk i 2013. Hele nedgangen finner sted i 2009 som følge av kuttet på fem årsverk i UNIS, mens øvrig FoU-virksomhet kun vokser med ett årsverk i hele perioden.

Det er mulig vi har satt veksttakten noe lavt hva angår de øvrige FoU-virksomhetene. Det har vært svak utvikling i sysselsettingen de senere årene, men i 2008 kom det til elleve nye årsverk. Veksten er i hovedsak reell, men tre av årsverkene har sammenheng med endring i avgrensingen¹⁵ av sektoren. Det stadig sterkere fokuset som har kommet på polarforskning, og på Svalbard som base for forskning og observasjon av klima og miljø, samt etterspørselen etter satellittjenester, muliggjør videre vekst i sysselsettingen i årene framover.

Man kan også stille spørsmål ved hvor sannsynlig det er at aktiviteten ved UNIS faktisk vil stagnere. Gjennomsnittlig sysselsettingsvekst de siste ti årene har vært på hele ti prosent. Bare siste år økte sysselsettingen med 18 prosent fra 84 til 99 årsverk. I avsnitt 3.3 vil vi se mer på alternative beregninger for FoU-sektoren.

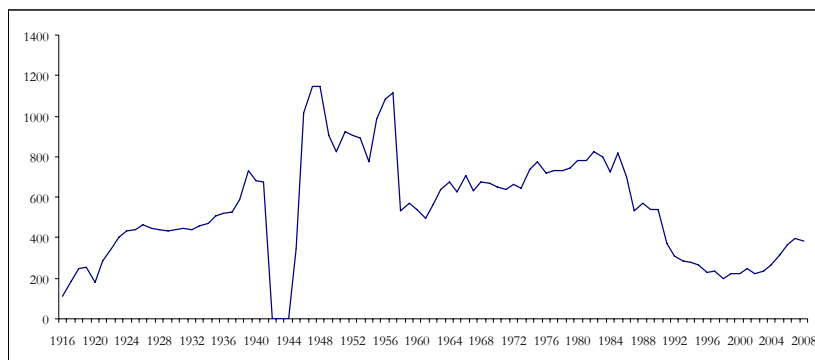
3.1.3 Kulldrift – fortsatt høy aktivitet

Longyearbyen er bygd opp rundt kulldriften. Store Norske Spitsbergen Kulkompani as (SNSK) la grunnlaget for at Longyearbyen har vokst opp som et samfunn med alle de funksjoner som var nødvendige for at folk skulle kunne bo og virke der, også gjennom lange og kalde vintre uten kommunikasjon med fastlandet. I dag har offentlig sektor overtatt ansvaret for infrastruktur og samfunnsfunksjoner, og Longyearbyen har blitt et allsidig lokalsamfunn med en rekke ulike virksomheter. Store Norske har blitt et mer reindyrka gruveselskap, som de seinere årene har hatt lavere bemanning og større produksjon enn noen gang tidligere (se Figur

¹⁵ Det har skjedd en omklassifisering av aktiviteten i noen av virksomhetene på Svalbard som en følge av at SSB overtok ansvaret for bedriftsundersøkelsen fra LL fra 2008 av.

3.1). Likevel utgjør selskapet fortsatt en viktig basisvirksomhet på Svalbard, i kraft av sin eksport og sin størrelse, men også som en viktig bidragsyter i lokalsamfunnet.

Figur 3.1 *Bemanningen i Store Norske fra 1916 til 2008.*

Kilde: SNSK

Aktiviteten i Store Norske har variert mye opp igjennom selskapets historie. Figur 3.1 viser en markant nedgang i bemanningen gjennom nesten hele 1980- og 1990-tallet fra omlag 830 ansatte i 1982 til 200 i 1998. Nedgangen har sammenheng med dårlig lønnsomhet og redusert aktivitet i kulldriften, men er også nært knyttet til omstillingen av Longyearbyen. Oppgaver tilhørende samfunnsdriften ble overført til offentlig sektor, men Store Norske skilte også ut oppgaver som transport, forpleining og anleggsarbeid til underkontraktører i denne perioden. I 2001 åpnet Svea Nordgruva og innledet en ny tid i selskapets historie. Kullfeltet var svært rikt og forekomsten er lett tilgjengelig. Dette har ført til økt aktivitet og sysselsetting de siste ti årene.

Produksjonen fikk et opphold etter gruvebrannen i 2005, men siden gruva ble gjenåpna i april 2006, har både produksjonsvolumet og det økonomiske resultatet vært rekordhøyt, noe som også må sees i sammenheng med etterspørselen og prisen på kull. I 2007 hadde Store Norske et toppår, med en produksjon på fire millioner tonn kull og 484 utførte årsverk. Selskapets økonomiske resultat ble likevel høyere i 2008, dels på grunn av et stort gjenværende kullager for utskipping fra 2007 og dels på grunn av kullprisen. Forekomsten i Svea Nord beregnes å være uttømt i 2014 og produksjonstakten vil reduseres gradvis til drøyt 2 millioner tonn årlig fra 2011. Samtidig planlegges en reduksjon i antall utførte

årsverk til i alt 300 fra 2011. I 2008 gjennomførte selskapets 397 ansatte totalt 440 årsverk. De ansatte i Store Norske utfører med andre ord mer enn ett årsverk hver i gjennomsnitt. Forholdet mellom antall ansatte og antall utførte årsverk er noe mer normalisert i 2008 sammenliknet med i 2007, da hver ansatt utførte 1,25 årsverk i gjennomsnitt.

Den planlagte bemanningsreduksjonen kan altså i noen grad gjennomføres ved å redusere overtidsbruken. Store Norske har i 2008 innført en ny arbeidstidsordning i Svea med omlegging fra 12 til 10 timers skift og redusert bruk av overtid. For øvrig er det et ønske at bemanningen, i størst mulig grad, skal reduseres ved naturlig avgang. De ansatte har tilbud om frivillig tidligpensjon fra fylte 60 år.

Tabell 3.3 *Forventet aktivitetsutvikling i SNSK. Antall årsverk totalt og tilknyttet driften i Svea 2008-2013.*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lyb adm	60	50	42	40	40	40
Gr7	20	20	18	18	18	18
Svea	317	290	250	242	242	242
Store Norske konsern totalt	397	360	310	300	300	300
Samtidig bemanning i Svea	200	200	200	200	200	200

Kilde: SNSK

Tabell 3.3 viser aktiviteten hos Store Norske framover, basert på den skisserte aktivitetsutviklingen. Vi ser at ansatte tilknyttet Svea skal ned til 242 årsverk innen 2011 samtidig som at samtidig bemanning opprettholdes på dagens nivå. Sysselsettingen i Longyearbyen (administrasjon og gruve 7) skal reduseres med 22 årsverk. Aktivitetsnedgangen i Store Norske får også innvirkning for nivået på de lokale kjøpene. Store Norske regner med at sysselsettingen hos underleverandørene vil reduseres med 30 årsverk fordelt på transporttjenester og bygge- og anleggsvirksomhet. (Tabell 3.4). Store Norske har også signalisert at det vurderes å tilbakeføre noe av de oppgavene underleverandørene utfører til eget konsern, blant annet for å minimere antall oppsigelser.

Tabell 3.4 *Planlagte underleveranser til SNSG i forbindelse med aktiviteten i Svea. Årsverk 2008-2013.*

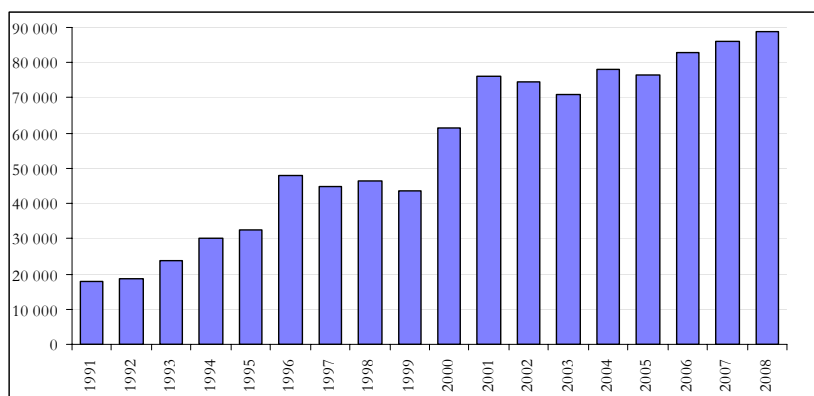
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
LNS Spitsbergen (transport)	80	76	70	70	70	70
ISS (renhold/catering)	24	24	24	24	24	24
Lufttransport	5	5	5	5	5	5
Generelt vedlikehold	5	5	5	5	5	5
Bygge- og anleggstjenester	40	30	20	20	20	20
Innleide tjenester	154	140	124	124	124	124
Samtidig bemanning i Svea	75	70	62	62	62	62

Kilde: SNSK

3.1.4 Reiseliv

Etter at satsingen på et kommersielt reiseliv tok til på begynnelsen av 1990-tallet har reiselivet i Longyearbyen vært i kraftig vekst. I årene før 1991 ble det også registrert mange gjestedøgn i Longyearbyen, hovedsakelig i regi av SNSK, men fra denne perioden finnes det ikke sammenliknbare overnattingstall. Veksten i reiselivet er kommet i bølger. Den første vekstperioden kom i femårsperioden etter 1991, da antallet overnattinger på hoteller og pensjonater ble nær tredoblet. I denne perioden økte også kapasiteten på overnattingssiden, fra 228 kommersielle senger fordelt på 169 rom i 1994 til 223 rom og 367 senger i 1996. Året 1996 utmerket seg som spesielt godt, noe som trolig for en stor del skyldtes flyselskapet Braathens jubileumstilbud. Deretter stagnerte volumet i perioden 1996-1999, inntil det på nytt viste kraftig vekst i perioden 1999-2001. I denne perioden økte kapasiteten ytterligere, fra 424 senger og 226 rom i 1999 til 630 senger og 330 rom i 2001. I dag er kapasiteten 773 senger fordelt på 359 rom. Det er en økning på 58 senger (16 rom) fra året før. Mellom 2001 og 2005 har antallet gjestedøgn, til tross for mindre svingninger, holdt seg på et stabilt nivå, mens man i 2006 for første gang var over 80.000 gjestedøgn per år. Veksten fortsetter i de neste årene til oppunder 90 000 gjestedøgn ved utgangen av 2008.

Figur 3.2 *Antall gjestedøgn per år ved hotell og pensjonater¹ i Longyearbyen 1991 til 2008.*

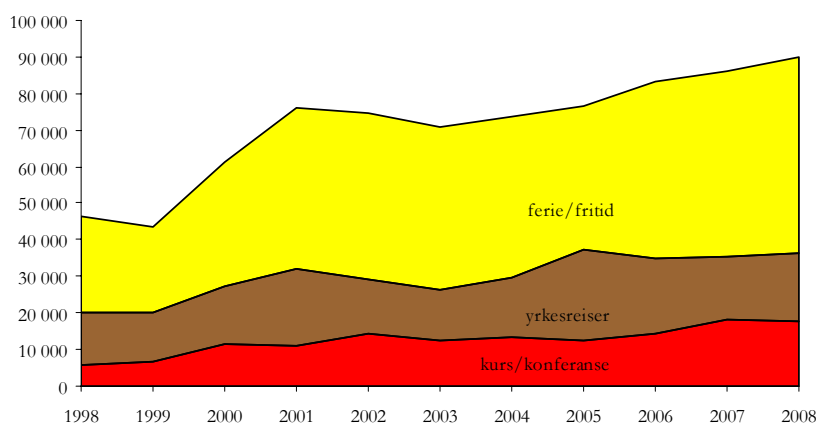
¹I tillegg kommer 700-1000 gjestedøgn på campingsplassen per år de siste årene.

Kilde: Svalbard Reiseliv as

I alt 40 000 gjester tilbrakte i gjennomsnitt 2,2 døgn i Longyearbyen i 2008. Dette er en økning på 12 prosent, eller nesten 5 000 gjester, fra året før. Antallet gjester økte mer enn antall liggedøgn (3,2 prosent), noe som innebærer at gjestene tilbrakte kortere tid i Longyearbyen i 2008 enn i 2007. Nedgangen i gjennomsnittlig antall liggedøgn har pågått i flere år, til bekymring for næringa. Selv om 2008 totalt sett var et godt år for næringa var det merkbart nedgang i antall gjestedøgn i fjerde kvartal. I løpet av de tre siste månedene ble det registrert 5 272 færre gjestedøgn enn i 2007.

Figur 3.3 viser denne utviklingen fordelt etter formålet med reisen. Ferie- og fritidsreisende legger, generelt sett, igjen mest penger i reiselivet. De bruker penger på en rekke aktiviteter og fritidssysler, samt på mat og drikke. Yrkesreisende er ofte mer moderate – de er på jobb. De forlanger også enkeltrom, noe som fører til en lavere utnyttelsesgrad, siden de fleste rommene er dobbeltrom. Over tid er det helt klart at det er fritidssegmentet som øker mest. På kort sikt er det derimot svingninger i fordelingen mellom segmentene. Det siste året har antall kurs- og konferansedeltakere gått ned, mens antall yrkesreisende og ferie- og fritidsreisende har økt. Den store og økende andelen ferie- og fritidsreisende, som videreføres også i 2008, tyder isolert sett på at lønnsomheten i reiselivet på Svalbard utvikler seg i en positiv retning.

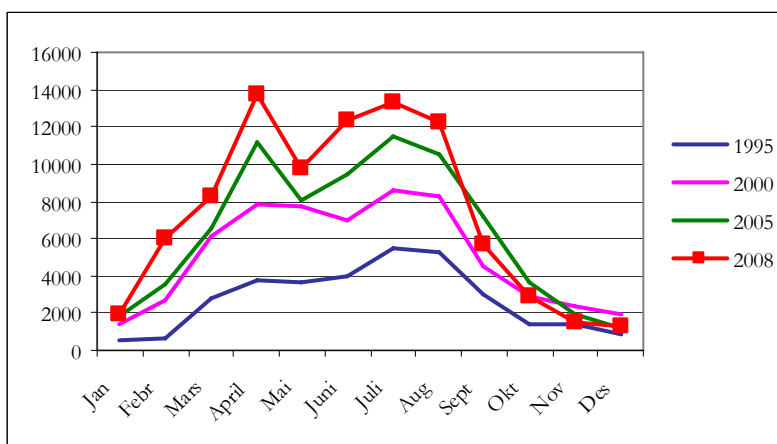
Figur 3.3 *Antall gjestedøgn per år ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen, fordelt etter reiselivssegment 1998-2008*

Kilde: Svalbard reiseliv as

Figur 3.4 viser de månedlige sesongvariasjonene for fire utvalgte år fra 1995 med 32 695 gjestedøgn til 2008 med 88 951 gjestedøgn. Generelt sett øker antall besøkende til Svalbard over tid, og generelt sett øker sesongsvingningene over tid.

Figur 3.4 *Månedlige gjestedøgn ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen. 1995, 2000, 2005 og 2008*

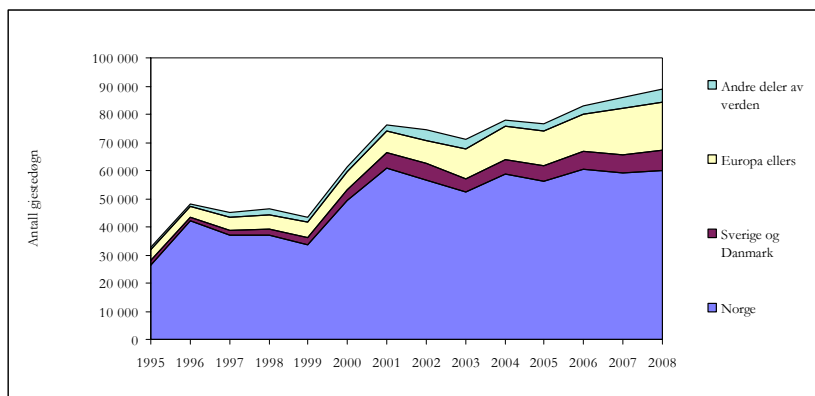
Kilde: Svalbard reiseliv as

Økningen i sesongsvingningene illustreres ved avstanden mellom kurvene for de fire årgangene. Februar var en god måned i 2008 sammenliknet med tidligere år, og antallet gjestedøgn holder seg

høyt til i september, men med en sesongtypisk nedgang fra april til mai. Fra september og ut året er antall gjestedøgn lavere enn de var i 2005. Til tross for økt fokus på å utvikle skulder- og lavsesong øker sesongvariasjonene i takt med økningen i gjestedøgn i høysesong (april og sommer). Antall gjestedøgn i vintermånedene (november til januar) varierer i mindre grad over tid.

Kapasiteten i næringa bygges stadig ut for å møte den høye etterspørselen på våren og sommeren. Dette bidrar til lav beleggsprosent over året, til tross for at også tilbudet av senger reduseres i vinterhalvåret. I 2008 var beleggsprosenten lik 44,8 og lavere enn i året før. I høysesongen er tilgangen på hotellsenger og flyseter for det meste fullt utnyttet, men i 2008 sto likevel nær 30 prosent av sengene tomme i andre kvartal. I de stilleste vintermånedene er beleggsprosenten nede i ti prosent.

Figur 3.5 *Årlige gjestedøgn ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen etter tilreisendes nasjonalitet. 1995-2008*

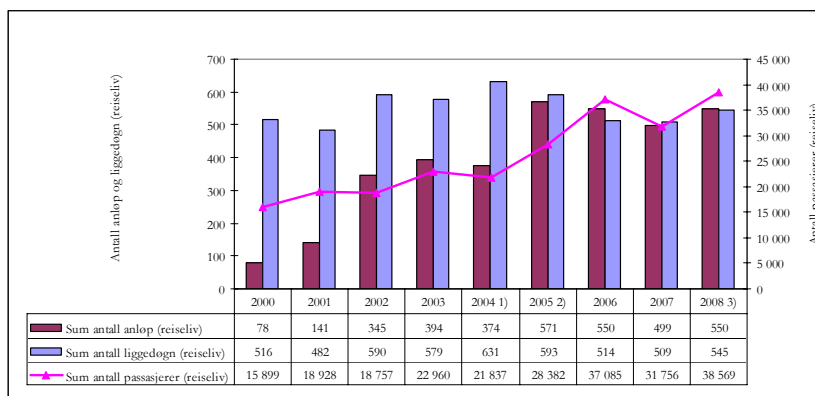

Kilde: Svalbard reiseliv as

Figur 3.5 viser hvordan de besøkende til Svalbard fordeler seg etter nasjonalitet. Vi ser at markedet, naturlig nok, domineres av nordmenn. Det er også svingningene i antall norske besøkende som har vært den viktigste forklaringsfaktoren bak de årlige variasjonene i gjestedøgn. Antall utlendinger har imidlertid økt sterkt over tid og utgjør nå en tredjedel av gjestene. I 2008 var det en nedgang i antall nordmenn mens det var vekst i alle de tre utenlandske kategoriene av tilreisende.

Figur 3.6 viser antall anløp med cruisebåter, antall passasjerer og antall liggedøgn. Figuren er tatt med for å illustrere at en del tilreisende også kommer sjøvegen til Svalbard. Vi ser at antall passasjerer¹⁶ har økt betydelig siden år 2000 til nesten 40 000 passasjerer. 2007 representerte en liten tilbakegang i passasjertallet på drøyt 5 000, men nivået fra 2006 er mer enn opphentet i 2008. Dette til tross for at dagsturer på Isfjorden er tatt ut av cruisestatistikken. Antall båtanløp (knyttet til reiselivsaktivitet) har økt fra 78 i år 2000 til 550 anløp i 2008. Antall liggedøgn har ligget stabilt rundt 500 gjennom hele perioden, mens gjennomsnittlig liggetid følgelig har gått ned. De siste årene har skipene ligget til kai i om lag ett døgn i snitt.

Figur 3.6 Reiselivstrafikk over Bykaia i Longyearbyen. Anløp, antall liggedøgn og passasjerer. 2000-2008.

- 1) Anløp til Bykaia sommeren 2004 er redusert med 50 - 70 anløp i juli måned som følge av isproblemer i Isfjorden og Adventfjorden. Herav 10 oversjøiske cruiseanløp.
 - 2) Fra 2005 beregnes alle anløp til Longyearbyen (dvs alle tre kaiene).
 - 3) Egne tall for dagsturbåter først fra 2008.
- Kilde: Bydrift Longyearbyen as

Reiselivet framover

Det er fortsatt potensial for vekst innen reiselivet, men på kort sikt er det lite sannsynlig at dette potensialet utløses. Siste kvartal i 2008 viste en sterk nedgang i antall gjester, men næringa forventer at finanskrisa høsten 2008 vil ha større innvirkning på omsetningen i 2009. En nedgang i turiststrømmen vil kunne få store conse-

¹⁶ Inntil 2008 omfatter tallene både lokale kystcruisebåter og dagsturbåter på Isfjorden. Derfor telles noen av passasjerene sannsynligvis også i hotellenes overnattingsstatistikk

kvenser for små aktører uten særlig utbygd infrastruktur. Lavere aktivitet vil også kunne gi utslag for sysselsettingen, men på grunn av høy turnover i næringa trenger ikke det ha særlig innvirkning for den enkelte ansatte. Det er dessuten godt mulig at tilbakegangen i reiselivsaktiviteten til Svalbard vil være kortvarig.

De siste årene er det registrert en positiv utviklingen innenfor reiselivsaktiviteter. Med unntak av siste kvartal 2008 har turiststrømmen gjennomgående vært økende og sysselsettingen har, i en femårsperiode, vokst med gjennomsnittlig sju prosent i året. Historien tatt i betraktning, har vi valgt å legge til grunn en moderat sysselsettingsvekst i reiselivsnæringa på en halv prosent i året. Det gir en vekst på i alt seks årsverk i femårsperioden fram mot 233 årsverk i 2013.

Tabell 3.5 *Utviklingen i reiselivsnæringa i hovedalternativet. Longyearbyen. 2008-2013.*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Reiseliv	227	229	230	231	232	233

Kilde: Egne beregninger. Bedriftsundersøkelsen (2008)

3.2 Totalaktivitet

Basisvirksomhet

Tabell 3.6 samler opp utviklingen i basisnæringene, basert på gjennomgangen av forutsetningene i forrige avsnitt. Med utgangspunkt i de forutsetningene beregningene bygger på, vil sysselsettingen i basisnæringene avta med 11 prosent fra 2008 til 2013. Det utgjør 126 årsverk fordelt på lokalforvaltningen, forskning og høyere undervisning, samt bergverksnæringa. Dersom beregningene viser seg å slå til, vil vi altså få en årlig nedgang i sysselsettingen den neste femårsperioden. Scenarioet er ikke helt urealistisk all den tid Store Norske vil gjennomføre den varslede bemanningsreduksjonen.

Avledet virksomhet

Figur 3.6 viser også utviklingen i antall årsverk i avledet virksomhet beregnet med utgangspunkt i utviklingen i basisnæringene. Beregningen er basert på næringsspesifikke multiplikatorer. Når det gjelder Store Norske har vi imidlertid vist spesielt hensyn til konser-

nets egne forventninger til nivået på underleveransene. Det innebærer at den absolutte betydningen av Store Norske (i form av målbare ringvirkninger) vil være knyttet opp mot utviklingen i leveransene, se Figur 3.4. Sysselsettingsmultiplikatoren for bergverksdrifta er relativt høy, og den negative utviklingen i antall sysselsatte i Store Norske får da relativt stor innvirkning på sysselsettingen i avledet virksomhet.

Tabell 3.6 *Antall årsverk i basisnæringene og avledet virksomhet i hovedalternativet 2008-2013. Longyearbyen og Svea.*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Vekst
Statlig virksomhet	86	87	87	88	88	88	102,5
Lokalstyret	172	169	166	167	167	167	97,4
FoU	137	132	132	133	133	133	97,1
Studenter	122	123	123	124	124	125	102,5
Bergverk	440	399	344	333	322	312	70,8
Reiseliv	227	229	230	231	232	233	102,5
Sum basis	1185	1139	1083	1074	1066	1059	89,4
Avledet virksomhet	498	474	444	438	434	429	86,1
Total Lyb og Svea	1682	1613	1526	1513	1500	1487	88,4

Kilde: Egne beregninger. Bedriftsundersøkelsen (2008)

Sysselsettingen i avledet virksomhet reduseres med 69 årsverk i løpet av femårsperioden. Dette gir en sterkere reduksjonstakt i avledet sektor enn for basisnæringene. Alt i alt ser vi at sysselsettingen i Longyearbyen og Svea vil avta med nesten 200 årsverk, eller 12 prosent, med gjeldende forutsetninger. Nedgangen skyldes endrede forventninger til framtida i UNIS, men viktigere, den varslede nedbemanningen i Store Norske. Sysselsettingsreduksjonen i lokalstyret er knyttet opp mot lavere befolkningsgrunnlag som følge av redusert sysselsetting i andre næringene.

3.3 Endrede forutsetninger og resultater

Hovedalternativet for den framtidige utviklingen er beskrevet i de to foregående avsnittene. Disse beregningene gir et uttrykk for en tenkt utvikling, der vi i stor grad baserer oss på basisnæringenes egne anslag, og ellers moderate vekstanslag. Vi vil gjerne understreke at det er stor usikkerhet knyttet til realismen i disse tallene. Situasjonen framover vil avhenge av flere forhold.

3.3.1 Generell usikkerhet

Aktivitetsnivået i Longyearbyen er fortsatt nært knyttet til utviklingen innen kulldrifta. Det er også for denne sektoren at det, på kort sikt, er enklest å spå om framtida. Omfanget av gjenværende kullforekomst i Svea Nord er kjent. Dermed vet vi at gruva vil avvikles i løpet av en fem års tid, gitt den utvinningstakten Store Norske legger opp til. Videre aktivitet vil avhenge av om det oppdages nye drivverdige felter og av at myndighetene stiller seg positive til at disse settes i drift. Per i dag er prosjekterte felter for framtidig gruvedrift av begrenset omfang.

Det er vanskeligere å gjøre sikre beregninger for sektoren romrelatert virksomhet, forskning og høyere undervisning. For universitetssenterets del vil aktiviteten i stor grad styres av bevilgninger over statsbudsjettet. De siste årenes bevilgninger har ikke holdt tritt med den aktivitetsutviklingen UNIS har ønsket og planlagt for. På kort sikt har det resultert i at UNIS nå signaliserer redusert aktivitetsnivå. Veksten i ungdomskullene vil imidlertid nødvendigvis gjøre økte bevilgninger til høyskole- og universitetssektoren de kommende årene. UNIS har dessuten økt sin eksterne finansiering. Det er rimelig å anta at også romrelatert virksomhet og arktisk klima- og miljøforskning har potensial for videre vekst på Svalbard. Svalsat har styrket sin, allerede unike, markedsposisjon ved oppføringen av basen i Antarktis, hvilket muliggjør nedlasting av satellittdata ved begge polområder. Etterspørselen etter deres tjenester synes for tiden svært høy.

Reiselivet er en næring som er svært følsom for svingninger i økonomien. I gode år øker reiselivsaktiviteten, mens den avtar i nedgangskonjunkturer. Hvorvidt Svalbard som reisemål er spesielt sårbart for disse svingningene, er uvisst. På den ene side kan det argumenteres for at det prissjiktet en reise til Svalbard ligger i, vil redusere etterspørselen når inntekten i samfunnet går ned (vokser saktere). På den annen side er reiselivsproduktene som tilbys av en slik unik karakter at de som ønsker å reise til Svalbard, reiser uansett. Dersom den langsiktige trenden i reiselivsaktiviteten fortsetter, er det rimelig å anta at reiselivsnæringen vil fortsette å vokse, også i Longyearbyen. En for sterk vekst vil imidlertid kunne utløse restriksjoner fra myndighetenes side. Næringen selv etterlyser at myndighetene får et mer bevisst forhold til reiselivets betydning for miljøforvaltningen av Svalbard.

Offentlig forvaltning er i stor grad sentralstyrt og det er liten grunn til å tro at aktivitetsnivået i sektoren vil endres vesentlig på mellomlang sikt. En årlig vekstrate på mellom null og en prosent virker rimelig. Den delen av offentlig virksomhet som retter seg mot befolkningens behov vil i større grad variere med utviklingen i Longyearbyen generelt. Det kan tale for å flytte den behovsstyrte aktiviteten ut av basisnæringene og over i avledet virksomhet.

Selv om vi skulle klare å gi gode anslag for hver sektor isolert, er det likevel andre forhold som innvirker på treffsikkerheten i beregningene for framtidig utvikling. Ett slikt forhold er tilfeldige sjokk som treffer økonomien, enten lokalt eller utenfra. Eksempler på slike sjokk kan være finanskrisen som inntraff høsten 2008, eller uventet omlegging av svalbardpolitikken. Sjokk av denne art, som inntreffer i beregningsperioden, er det nesten umulig å ta hensyn til i framskrivingene.

Et annet viktig forhold som gjelder spesielt for Svalbard, er graden av avskjæring fra samfunnet utenfor. Til tross for gode kommunikasjoner, særlig i form av informasjon¹⁷, så kommer man ikke utenom at Svalbard ligger isolert til og at hjemmemarkedet derfor er avgrenset av befolkningen og bedriftene i Longyearbyen. Det innebærer at utviklingen innen en næring kan få stor betydning for vilkårene til andre bedrifter og næringer, og, til syvende og sist, for befolkningsgrunnlaget. Særlig befinner Store Norske seg fortsatt i en spesiell rolle som opprettholder av et stabilt samfunn i Longyearbyen (se Bjørnsen og Johansen 2008b for utdyping av dette). Sårbarheten og gjensidigheten i lokalsamfunnet både letter og forvansker arbeidet med analysen, og utgjør grunnlaget for valg av analysemodell, jmfør diskusjonen i kapittel 1.

I årets analyse har vi valgt å presentere en alternativ framskrivning av aktiviteten i Longyearbyen som er basert på den utviklingen som faktisk har funnet sted i de ulike basisnæringene de siste fem årene. Dette har vært en periode hovedsaklig preget av vekst, selv om enkelte virksomheter og næringer har noen mindre tilbakeslag i ett eller flere år.

I lys av utviklingen det siste året, og med hensyn til de signalene vi har fått fra aktører i de ulike basisnæringene, kan et slikt alternativ

¹⁷ Her tenker vi på den fiberoptiske kabelen til fastlandet som muliggjør effektiv datakommunikasjon.

virke noe optimistisk. På den annen side har den faktiske utviklingen vist til dels betydelig sterkere vekst i Longyearbyen enn hva vi normalt har lagt til grunn for beregningene. Vi ser på vekstalternativet som en øvre grense for sannsynlig utvikling de neste fem årene.

3.3.2 Høyalternativ for utviklingen i Longyearbyen

Beregningsalternativet for fortsatt vekst i aktiviteten i Longyearbyen og Svea er basert på den faktiske veksten i basisnæringene de siste fem årene.

Sysselsettingen i offentlig sektor har i gjennomsnitt vokst med fire prosent per år i perioden 2004 til 2008. Statlig virksomhet har hatt en høyere veksttakt enn lokal offentlig virksomhet de siste tre årene, men vi velger å legge samme veksttakt til grunn for begge sektorer. Statlig og lokal offentlig virksomhet utvikler seg likevel ikke likt siden vi korrigerer lokalstyrets aktivitet for endringer i barnetallene. Med de forutsetninger som ligger til grunn for befolkningsframskrivingene, gir dette lavere vekst i lokal offentlig virksomhet.

Basiskategorien for romrelatert virksomhet, forskning og høyere undervisning har i gjennomsnitt vokst med ti prosent per år fra 2003 til 2008. Dette anslaget er svært høyt sett i forhold til de signalene vi har fått fra UNIS for utviklingen de kommende fem år. Universitetssenteret signaliserte lavere vekst også i forkant av fjorårets analyse, men likevel vokste sysselsettingen i sektoren med 23 prosent i 2008. Veksttaket for antall studentårsverk er mer beskjeden på to prosent per år.

Vi har ikke endret grunnlaget for framskrivingene av aktiviteten innen bergverksnæringa fra basisalternativet. De innspillene Store Norske har gitt med hensyn på framtidig utvikling anses som faktiske, og beregninger basert på veksten de siste fem årene vil åpenbart være misvisende for utviklingen både for bergverksnæringa selv og for vekstimpulsene til avledet virksomhet.

Reiselivet har hatt en utvikling på i gjennomsnitt sju prosent vekst de siste fire årene. I 2005 gikk sysselsettingen i reiselivet noe ned, men for de øvrige var veksten ligget rundt ti prosent.

Tabell 3.7 *Antall årsverk i basisnæringene og avledet virksomhet i vekstalternativet 2008-2013. Longyearbyen og Svea.*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Vekst
Statlig virksomhet	86	90	93	97	101	105	121,7
Lokalstyret	172	175	178	184	191	198	115,5
FoU	137	151	166	182	201	221	161,1
Studenter	122	124	127	129	132	135	110,4
Bergverk	440	399	344	333	322	312	70,8
Reiseliv	227	243	260	279	298	319	140,3
Sum basis	1185	1183	1168	1205	1245	1289	108,8
Avledet virksomhet	498	595	581	596	613	631	126,8
Total Lyb og Svea	1682	1778	1749	1801	1858	1920	114,1

Kilde: Egne beregninger. Bedriftsundersøkelsen (2008)

Tabell 3.7 viser sysselsettingen i Longyearbyen og Svea fram til 2013 dersom utviklingen fortsetter som i perioden 2004 til 2008. Vi ser at basisaktiviteten i alt vil vokse med ni prosent (108 årsverk) og avledet virksomhet med hele 27 prosent (133), totalt 238 årsverk. Det er FoU-sektoren og reiselivet som får den sterkeste sysselsettingsutviklingen, mens utviklingen innen bergverksnæringa trekker den samlede veksten ned, både basis og i noen grad avledet virksomhet. Ifølge dette beregningsalternativet vil reiselivet produsere flere årsverk enn bergverksnæringa i 2013.

Når vi sammenlikner vekstalternativet med hovedalternativet i avsnitt 3.1 og 3.2, ser vi at vekstalternativet i 2013 gir nær ti prosent flere årsverk enn i 2008 mens hovedalternativet ga en like stor prosentvis tilbakegang. Denne forskjellen utgjør totalt 433 årsverk i 2013 fordelt på 230 innen basisnæringene og 202 årsverk i avledet virksomhet. Det sterkeste utslaget finner vi, naturlig nok, innen FoU-sektoren hvor veksten har vært svært høy, særlig det siste året.

4 Befolkningsutviklingen i Longyearbyen

I dette kapitlet vil vi se nærmere på befolkningsutviklingen i de norske bosettingene på Svalbard, med hovedvekt på utviklingen i Longyearbyen. Vi ser først på antall innbyggere, før vi diskuterer nærmere struktur i form av alders- og kjønnsfordeling og antall utlendinger. Befolkningens stabilitet er en viktig indikator på hvordan Longyearbyen utvikler seg som familiesamfunn. I avsnitt 4.3 ser vi derfor litt på turnover i befolkningen. Kapitlet avsluttes med en befolkningsframskriving, basert på framskrivingen av antall arbeidsplasser i basisalternativet i avsnitt 3.2.

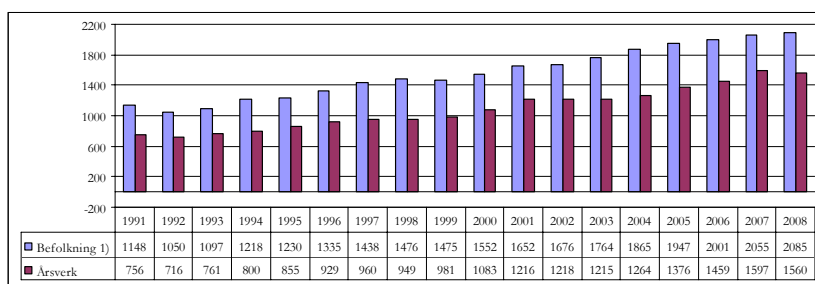
4.1 Befolkningsutviklingen 1991-2008

Folketallet på Svalbard har vokst fra år til år, så å si uten unntak, som det framgår av Figur 4.1 I 2008 bor det 82 prosent flere innbyggere i de norske bosettingene enn det gjorde i 1991. Antall innbyggere er altså nesten doblet i perioden.

Utviklingen i folketallet er tett knyttet opp mot utviklingen i antall arbeidsplasser. Tilnærmet alle som bor i Longyearbyen er enten selv i arbeid, eller de tilhører en husstand der en eller flere er i arbeid. Når ledige stillinger lyses ut, har det normalt vært et høyt antall søkere fra fastlandet. Dette impliserer at befolkningsveksten har vært begrenset av veksten i antall arbeidsplasser. Befolkningsutviklingen er for øvrig i tråd med de politiske målene knyttet til utviklingen av Longyearbyen som lokalsamfunn. Myndighetene ønsker å legge til rette for at folk skal kunne jobbe på Svalbard i deler av sitt yrkesliv, også for dem som ønsker å ta med seg familien i en periode. Derfor ønsker man at Longyearbyen skal være et *familiesamfunn* og man har lagt til rette for at de funksjonene det

krever, som for eksempel skoler og barnehager, skal være til stede. Samtidig er det et uttalt mål at Longyearbyen ikke skal være et *livsløpssamfunn*. Dette fører blant annet til at det er svært få alderspensjonister på Svalbard. Man drar dit for å jobbe.

Figur 4.1 *Antall innbyggere¹⁾ i de norske bosettingene på Svalbard og antall årsverk i Longyearbyen og Svea. 31. desember 1991-2008*

1) Hentet fra Det sentrale folkeregisteret (DSF) for 1991-2000, fra det lokale befolkningsregisteret fra 2001 og fra Statistisk sentralbyrå i 2008

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Svalbard likningskontor, Bedriftsundersøkelsen

Det har for den perioden vi observerer vært ført flere og alternative registre over bosettingen i Longyearbyen. Vi har valgt å benytte tall fra DSF (Samfunns- og næringsanalysen 2006 og tidligere) og fra det lokale registret fra 2001 av¹⁸. I 2008 har Statistisk sentralbyrå begynt å publisere befolkningsstatistikk også for Svalbard.

4.2 Befolkningens sammensetning

Befolkningsstrukturen i de norske bosettingene på Svalbard er svært forskjellig fra kommunene på fastlandet. Dette gjelder både kjønns- og aldersfordeling. Det er også relativt mange utlendinger bosatt på Svalbard.

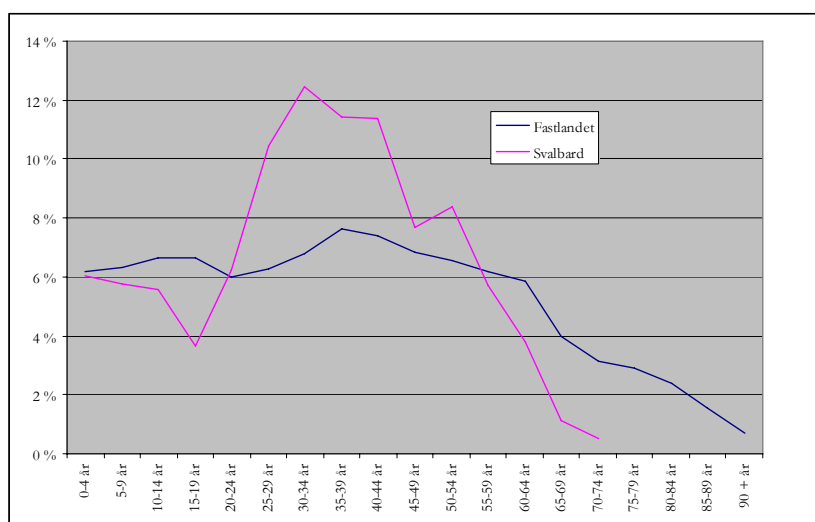
4.2.1 Kjønns- og aldersfordeling

Kjønns- og aldersfordelingen i de norske bosettingene på Svalbard skiller seg fra gjennomsnittet på fastlandet på følgende måte:

¹⁸ Vi henviser til tidligere utgaver av Samfunns- og næringsanalysen for en beskrivelse av de ulike registrene og begrunnelse for valg av datakilde.

- Kvinneandelen er lavere på Svalbard (42 prosent) enn for hele landet (drøyt 50 prosent). Dette gjelder spesielt i den voksne delen av befolkningen, men kjønnsbalansen ser ut til å avta over tid.
- Andelen barn og unge er relativt lav, særskilt i aldersgruppen 15-19 år (se Figur 4.2). Det var 413 barn og unge under 19 år på Svalbard i 2008 (213 opp til fem og 200 eldre enn seks år).
- Blant den fastboende delen av befolkningen finnes det nesten ingen eldre (over 70 år).
- Den befolkningsgruppen som er sterkest representert, er (unge) voksne, yrkesaktive menn.

Figur 4.2 *Befolkningen fordelt på femårige aldersgrupper. Fastlandet og i de norske bosettingene på Svalbard. Per 31. desember 2008.*

Kilde: Svalbard likningskontor

Figur 4.2 viser en sammenlikning med fastlandet av befolkningen fordelt på femårige aldersgrupper. Figuren illustrerer meget godt at Longyearbyen er et sted man flytter til for å arbeide. Hele 74 prosent av befolkningen på Svalbard er i aldersgruppen 20-59 år mot 54 prosent av befolkningen på fastlandet. For dette alderssegmentet ser vi at kurven for Svalbard ligger over kurven for fastlandet. Vi ser at befolkningsandelen av eldre aldersgrupper faller raskt på Svalbard. Likevel er andelen eldre enn 60 år fordoblet fra i fjor, fra

tre til seks prosent av befolkningen. Samtidig har andelen barn under 10 år økt fra 2007 og er nærmere som på fastlandet for de yngste barna. Det er imidlertid store svinginger i antall/andel barn fra år til år på grunn av høy turnover i befolkningen. Barn og unge utgjør 21 prosent av befolkningen på Svalbard mot 26 prosent på fastlandet.

Disse fire momentene listet over illustrerer en rekke viktige forhold¹⁹ knyttet til Svalbard som bosetting. Det er et sted folk kommer for å jobbe. Selv om utviklingen har gått i retning av flere kvinnearbeidsplasser, er det fortsatt en overvekt av menn som tar seg jobb på Svalbard. Det bor en del familier på Svalbard, men den lave andelen barn og unge tyder på at mange av dem som jobber på Svalbard er enslige, barnløse eller har familie på fastlandet.

Befolkningsstrukturen tyder på at Svalbard på mange måter har utviklet seg i tråd med målsettingene med politikken. Lokalsamfunnet er bygget opp som et sted man kommer for å jobbe. Svalbard er ikke noe livsløpssamfunn, det er ikke utviklet et tilbud for eldre innbyggere, og det bor omtrent ikke folk over 70 år der. Longyearbyen fungerer som et familiesamfunn ved at det er lagt til rette for barnefamilier, med barnehage-, grunnskole- og videregående skoletilbud. Likevel er det relativt få barn på Svalbard.

Samtidig er det forhold som tyder på at Longyearbyen gradvis får en mer normalisert befolkningsstruktur, lik den vi finner på fastlandet. Kvinneandelen i befolkningen har vokst gradvis med omlag en prosentenheter i året. Dette må sees i sammenheng med et mer variert tilbud av arbeidsplasser. En økende kvinneandel kan også bidra til at andelen barn i befolkningen vokser.

Til tross for høy turnover, ser vi tegn til at befolkningen i Longyearbyen eldes over tid. Det er langt flere eldre i befolkningen i 2008 enn i de to foregående årene. Et større marked for privatomsatte boliger kan resultere i at flere blir boende, også etter pensjonsalder. En økende andel eldre vil kunne utløse tjenestebehov som det per i dag, ikke er ønskelig å tilby i Longyearbyen.

¹⁹ Disse momentene er samtidig avgjørende blant annet når vi velger metode innenfor samfunns- og næringsanalysen

4.2.2 Nasjonalitet

I de norske bosettingene er det i dag et økende innslag av utenlandske statsborgere blant de fastboende i Longyearbyen. Andelen utlendinger har økt fra ca 13 prosent i 2002 til 16 prosent i 2008. I alt har Longyearbyen omlag 330 innbyggere med annen nasjonalitet enn norsk.

Tabell 4.1 *Befolkningen i Longyearbyen etter nasjonalitet. 31. desember. 2002-2008*

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Norge	1507	1591	1607	1699	1708	1703
Thailand	48	52	66	64	67	89
Sverige	39	42	47	42	50	50
Danmark	23	26	26	22	22	28
Tyskland	20	16	26	24	30	28
Russland	13	20	34	34	37	35
Øvrige Europa	58	56	60	60	73	67
Øvrige utenom Europa	16	20	20	21	26	32
Totalt	1724	1823	1886	1966	2013	2032

Kilde: Svalbard likningskontor

Det har ikke skjedd noen store endringer i fordelingen mellom nasjonaliteter det siste året. Den største forandringen er at thailandsbefolkningen har økt med 22 personer og utgjør nå drøyt fire prosent av den samlede befolkningen. Det har kommet til seks personer fra Danmark, mens noen av tyskerne, russerne og andre europeere som kom i 2007, har flyttet ut igjen. Vi observerer også en liten vekst i antall innbyggere med bakgrunn utenfor Europa. Antallet nordmenn i Longyearbyen er relativt stabilt med en nedgang på fem personer i 2008.

4.3 Befolkningens stabilitet

Svalbardpolitikken legger ikke opp til at Longyearbyen skal kunne utvikle seg til et ordinært livsløpssamfunn. Det er derimot tilrettelagt for at folk skal kunne bosette seg på Svalbard i kortere eller lengre perioder av sitt yrkesaktive liv. Dette er samtidig bakgrunnen for at nordmenn som melder flytting til Svalbard beholder tilhørigheten til den fastlandskommunen de flytter fra. Tilhørigheten

er formell (de er folkeregistrert i hjemkommunen) og omfatter blant annet en del sosiale rettigheter. Det å melde flytting til Svalbard medfører at man får svalbardskatt, samtidig som det gir en del andre rettigheter blant annet knyttet til ferdsel på øygruppa.

Selv om det ikke er noen målsetting å utvikle Longyearbyen til et livsløpssamfunn, er det en målsetting at det skal være et familiesamfunn. I avsnitt 4.2 har vi vist at det er lagt godt til rette for dette, selv om det relativt sett både er færre barn og færre kvinner i Longyearbyen enn på fastlandet. Et godt familiesamfunn må ha en viss stabilitet. Blir det for stor gjennomtrekk, vil det blant annet være vanskelig å etablere tette sosiale bånd og trygge rammer i forhold til barn og unges oppvekstvilkår. Det er derfor av interesse å følge med på hvordan gjennomtrekken i de norske bosettingene utvikler seg. Man kan definere *turnover* i bosettingen som hvor stor andel av befolkningen ved begynnelsen av et år som flytter ut i løpet av året. Tilsvarende kan man definere *turnover* i bedriftene som hvor stor andel av de fast ansatte som slutter i løpet av året.

Tabell 4.2 *Turnover i de norske bosettingene på Svalbard og i bedriftene i Longyearbyen og Svea. 2003 til 2008. Inklusive studenter.*

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Totalt folketall per 31.12.	1 764	1 865	1 947	2 001	2055	2085
Utflytting	318	306	382	484	506	470
Turnover i de norske bosettingene	19 %	17 %	20 %	25 %	25%	23%
Turnover i bedriftene	18 %	17 %	16 %	20 %	20%	16%

Kilde: Svalbard likningskontor. Bedriftsundersøkelsene. Statistisk sentralbyrå.

Turnoveren i de norske bosettingene har vært økende på 2000-tallet. I 2008 har imidlertid turnoveren gått noe ned til 23 prosent, mens en av fire flyttet ut i 2006 og 2007. Gjennomtrekken i befolkningen er fortsatt svært høy sammenliknet med tilsvarende tall for fastlandskommuner. Forklaringen er at Svalbard for de fleste er et midlertidig sted å bo, og slik sett er det naturlig med høy mobilitet i befolkningen. Høy turnover er imidlertid ikke en fordel for stabiliteten i familiesamfunnet (som vi diskuterer nærmere i kapittel 5).

Høy turnover er heller ingen fordel i arbeidsmarkedet. Det er flere grunner til dette. I mange jobber, og da kanskje spesielt i basisnæringene, kreves spesiell opplæring og/eller trening for å kunne

jobbe på Svalbard. Arbeidsgiverne ønsker selvsagt å holde kostnadene nede. Høy turnover fører til høye opplæringskostnader.

Samtidig kan høy turnover være et uttrykk for at det er generell overskuddsetterspørsel i arbeidsmarkedet, og dermed sterk konkurranse om arbeidskraften. Den sterke konkurransen om arbeidskraften synes også ved at antall søkere til jobber på Svalbard går ned, slik at det blir vanskeligere for bedriftene å ansette flinke folk. Høy turnover kan slik sett bli et stort problem dersom man ikke klarer å erstatte dem som slutter med ny arbeidskraft. I 2008 har turnoveren i bedriftene gått ned fra 20 til 16 prosent fra 2007 til 2008. Det betyr at 16 prosent av de fast ansatte i bedriftene i Longyearbyen ble skiftet ut i løpet av 2008.

4.4 Befolkningsutviklingen framover

Ett av hovedmålene (om ikke hovedmålet) for svalbardpolitikken er å opprettholde norske samfunn på øygruppen. Dette gjelder spesielt for Longyearbyen, der norske myndigheter ønsker å legge til rette for et stabilt familiesamfunn av en viss størrelse. Hvorvidt myndighetene lykkes i å oppfylle denne målsettingen synliggjøres blant annet gjennom utviklingen i folketall og befolkningssammensetning, slik vi har diskutert ovenfor. Befolkningsutviklingen er også en viktig parameter i både offentlig og privat planlegging.

4.4.1 Framskrivning av befolkningen

I kapittel 3 presenterte vi framskrivninger av sysselsettingsutviklingen i Longyearbyen og Svea framover. De to alternative framskrivningene er basert på antakelser om at økonomien på Svalbard kan deles i basisvirksomhet og avledet virksomhet, og at utviklingen i basisvirksomhetene forklarer den økonomiske utviklingen på Svalbard. Vi har estimert sammenhengen mellom den enkelte basisvirksomhet og avledet virksomhet i form av sysselsettingsmultiplikatorer. Med utgangspunkt i anslag på aktivitetsveksten i hver enkelt basisvirksomhet framover, har vi framskrevet Svalbards økonomi i form av sysselsetting.

Sysselsettingsutviklingen er, som diskutert ovenfor, helt avgjørende for befolkningsutviklingen på Svalbard. I utgangspunktet skulle det derfor være greit å anslå befolkningsutviklingen framover. En

fulltidsarbeidsplass (ett årsverk) betyr også en innbygger. Fullt så enkelt er det imidlertid ikke, siden mange av de som jobber på Svalbard tar med seg familien. Spørsmålet er dermed hvor store husholdningene er i praksis (målt per arbeidsplass). Det viser seg at gjennomsnittlig husholdningstørrelse er vesentlig mindre på Svalbard enn på fastlandet. Som Figur 4.1 viser, utføres det tre årsverk per fire innbyggere i de norske bosettingene. Dette forholdstallet inkluderer imidlertid barna, som det i 2008 var 416 stykker av. Sammenhengen mellom antall årsverk og antall innbyggere er altså rimelig entydig. Det er likevel utfordringer knyttet til hvordan vi skal framskrive antall barn og voksne på grunn av den høye turnoveren i samfunnet.

Den høye turnoveren i befolkningen betyr at en stor andel av både voksne og barn flytter til og fra Svalbard i løpet av et år. Denne andelen er så stor at vanlige befolkningsmodeller, basert på aldring, fødsler og dødsfall, er lite egnet (Bjørnsen og Johansen, 2007a). Flytting må sees som den viktigste faktoren bak befolkningens bevegelse på Svalbard. Dette kompliserer befolkningsframskrivingene, spesielt dersom man ønsker å si noe om framtidig struktur i befolkningen. Tidligere Samfunns- og næringsanalyser konkluderte med at samfunnsplanleggingens behov er knyttet spesielt til antall barn, idet disse etterspør offentlige tjenester i form av barnehage og skole. I tillegg trenger man oversikt over antall innbyggere totalt sett, siden dette har noe å si for behovet for å utvikle boligområder og annen infrastruktur. Behovet for mer detaljerte befolkningsframskrivinger enn dette er ikke til stede.

Framskrivning av antall voksne

Antall voksne er nært knyttet til antall årsverk. Så godt som alle voksne personer på Svalbard er i jobb. Antall voksne framskrives derfor med utgangspunkt i sysselsettingsutviklingen. I basisåret (2008) er det estimert et forhold mellom antall voksne innbyggere på Svalbard og antall årsverk som utføres i alle næringer i Longyearbyen og Svea. Dette forholdet er holdt fast gjennom hele framskrivingsperioden.

Vi har ikke forsøkt å gjøre noe anslag på gjennomsnittlig husholdningstørrelse. Dette er i tråd med tidligere samfunns- og næringsanalyser.

Framskrivning av antall barn og unge

I følge tidligere Samfunns- og næringsanalyser er det en viss sammenheng mellom sysselsettingsutviklingen i hver av basisnæringene (og avledet virksomhet) og antall barn. Vi har derfor laget anslag på antall barn per årsverk²⁰ i hver av basisvirksomhetene og avledet virksomhet i basisåret (2008). Denne (egentlig disse) koeffisienten(e) er holdt fast gjennom framskrivingsperioden. I tillegg har vi holdt antall barn som har hjemmeværende far, eller der mor er eneforsørger, fast som i basisåret. Dette dreier seg om 22 barn hvert år framover.

I framskrivningene er, som nevnt, antall barn fordelt på to aldersgrupper (0-5 og 6-18 år). Forholdet mellom aldersgruppene er holdt på det samme nivået som i basisåret gjennom hele framskrivingsperioden.

Implisitt antar vi i framskrivningene at alle barn og unge er tilknyttet en husholdning med voksne i. Dette gjelder også de eldste unge. Eventuelle arbeidstakere på samme alder, men med egen husholdning, er regnet blant de voksne.

Befolkningsutviklingen framover

Befolkningen er framskrevet i takt med sysselsettingsutviklingen i hovedalternativet, som vist i kapittel 3.2, på tilsvarende måte som i tidligere Samfunns- og næringsanalyser. Befolkningsframskrivningen viser dermed en nedgang i befolkningen tilsvarende nedgangen i antall årsverk. Per 31.12.2008 bodde det i alt 2085 personer i de norske bosettingene, hvorav 413 var barn og 1672 var voksne. Fra Tabell 4.3 ser vi at det i 2013, med de beskrevne forutsetningene, vil være omtrent elleve prosent færre innbyggere i Longyearbyen enn hva det er i dag. Nedgangen tilsvarer 240 personer til 1845 innbyggere i 2013. Av disse er 367 barn.

Vi understreker at tallene i tabellen er uttrykk for beregninger, og at beregningene er basert på koeffisienter og andre størrelser. Tallene er altså usikre, og bestemt de forutsetningene som ligger til grunn. I 2008 er forholdstallet mellom antall voksne innbyggere og antall utførte årsverk tilnærmet lik én. Faktisk er det ti færre voksne innbyggere (1672) enn det er årsverk (1682). Det innebærer

²⁰ Utgangspunktet har vært næringstilknytningen til fars arbeidsgiver, altså hvilken næring far jobber i.

at hver eneste voksne innbygger, i gjennomsnitt, arbeider litt over et fullt årsverk. Forholdet mellom utførte årsverk og antall innbyggere er helt spesielt i Longyearbyen, men forholdet later likevel til å holde seg noenlunde stabilt. Med den beregningsmetoden vi benytter kan vi derfor si at framskrivingen av den voksne befolkningen er korrekt i den grad framskrivingen av sysselsettingen er korrekt. De to variablene følger hverandre en til en.

Tabell 4.3 *Framskrivning av befolkningen i de norske bosettingene på Svalbard (inkl. Ny-Ålesund). Antall innbyggere fordelt på aldersgrupper. Observert 2008. Framskrevet 2009-2013.*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Barn 0-5	213	204	194	192	191	189
Barn 6-18	200	192	182	181	179	178
Voksne	1672	1603	1517	1503	1491	1478
Sum	2085	2000	1893	1876	1860	1845

Kilde: Egne beregninger. 2008-data fra Statistisk sentralbyrå

4.4.2 Endrede forutsetninger

Framskrivningen av antall voksne innbyggere, så vel som av antall barn, hviler sterkt på forutsetningene knyttet til sysselsettingsutviklingen og dermed til utviklingen i basisnæringene. Vi har ikke laget et ”høyt” og et ”lavt” alternativ for befolkningen slik som for næringsutviklingen. I stedet har vi valgt å drøfte virkningene av å endre forutsetningene (følsomhetsanalyser). Det er slik at den usikkerheten som hefter ved sysselsettingsframskrivingene også hefter ved befolkningsframskrivingene. I tillegg er det ekstra usikkerhet knyttet til selve befolkningsframskrivingene, både til om modellen er ”bra” og til de koeffisientene som er brukt. Vi vil drøfte noe av dette nedenfor.

Generell usikkerhet

Alle framskrivninger er beheftet med usikkerhet, fordi framtida er usikker. I enkelte situasjoner er vi så heldige at vi kjenner usikkerheten, for eksempel gjennom bruk av statistiske metoder og simuleringer. Vi kjenner ikke usikkerheten knyttet til våre framskrivninger. Derfor må også beregningene brukes med forsiktighet.

Kopling til arbeidsmarked og basisnæringer?

Vi tror at befolkningsutviklingen på Svalbard er arbeidsmarkedsstyrt, og at dette er vesentlig mer tydelig for Svalbards del enn på fastlandet. Samtidig mener vi at sysselsettingsutviklingen på Svalbard i stor grad bestemmes av utviklingen i basisnæringene. Det betyr at vi mener at befolkningsutviklingen på Svalbard styres av utviklingen i basisnæringene. I forbindelse med drøftinga ovenfor mener vi også at vi har argumentert tydelig for dette. Vi tror derfor usikkerheten knyttet til at vi har en arbeidsmarkedsstyrt befolkning er små.

Usikkerheten kan selvsagt være knyttet til hvordan befolkningsutviklingen arbeidsmarkedsstyres. Når det gjelder forhold knyttet til framskriving av sysselsettingen, viser vi til diskusjonen nedenfor. I tillegg vil det være usikkerhet knyttet til hvordan vi lar sysselsettingen styre befolkningen.

Enkle koeffisienter

Vi har basert våre framskrivinger på enkle og lineære sammenhenger mellom befolkning og sysselsetting. Sammenhengene er framstilt i form av tre sett av koeffisienter (for de voksne, for barn og unge og for fordelingen mellom unge og barn), som alle er estimert med utgangspunkt i et basisår. I hvilken grad vi ”under”- eller ”over”-estimerer antallet når vi bruker disse koeffisientene, er selvsagt et spørsmål om hvordan befolkningen utvikler seg framover. Vi tror ikke denne typen usikkerhet er systematisk.

Aldring og turnover

Vi har ikke vektlagt aldring når vi har sett på befolkningsutviklingen. Dette er også knyttet til turnover-prosenten. Vi har tatt utgangspunkt i at turnoveren er så høy at aldring ikke har stor betydning for befolkningsutviklingen. Dersom turnoveren går ned, vil aldringens betydning øke. Det er spesielt på tre (fire) tidspunkter dette gjelder. Med lav turnover kan vi forvente høyere fødselsrater (dvs. tidspunktet 0 år), vi kan forvente at antall femåringer år t har betydning for antall seksåringer år $t+1$, og vi kan forvente at antall 18-åringer år t har betydning for turnoveren (gitt at de flytter ut når de blir gamle nok). Det fjerde tidspunktet er knyttet til alderspensjon. Gitt at antall innbyggere med alderspensjon på Svalbard fortsatt skal være lavt, vil antall i AFP-alder (fra 60/62 år), eller i pensjoneringsalder (67/70 år), ha betydning for turnoveren.

Disse forholdene illustrerer blant annet at det ikke er uproblematisk å framskrive befolkningen uten å ta hensyn til aldring, men også at det er en sammenheng mellom turnover og aldring.

Befolkningsframskrivingens følsomhet for andre forutsetninger for sysselsettingsutviklingen

Befolkningsframskrivingen ovenfor er fullt ut betinget av sysselsettingsframskrivingen. I kapittel 3.3 har vi diskutert noen forhold som påvirker framskrivingen av sysselsettingen. Under forutsetning av at sysselsettingsutviklingen forklarer befolkningsutviklingen omtrent slik vi har skissert, vil endringer i forutsetningene bak sysselsettingsframskrivingen ha tilsvarende konsekvenser for befolkningsframskrivingen. Det betyr følgende (sammenliknet med hovedalternativet, som vi har presentert ovenfor), dersom vi endrer forutsetninger slik at vi får:

- Flere sysselsatte betyr flere innbyggere
- Færre sysselsatte betyr færre innbyggere
- Større svingninger i sysselsetting betyr større svingninger i befolkningen

Vi har ikke lagt inn noen form for ”demping” av hvordan sysselsettingsendringer virker inn på befolkningsutviklingen – de slår direkte ut. Det betyr blant annet at

- Endringer i etterspørselen etter arbeidskraft tilfredsstilles momentant i form av endret antall sysselsatte
- Lavere sysselsetting fører ikke til ledighet, men til utflytting
- Høyere sysselsetting innebærer på tilsvarende måte innflytting

Vi ser at befolkningsutviklingen i hovedalternativet tross alt er moderat, og den er på ingen måte svært avvikende fra historisk befolkningsutvikling. Derfor har det heller ikke vært noe mål for oss å lage høye eller lave anslag for befolkningsvekst. Hva skal vi i så fall basere forutsetningen om at anslaget er høyt eller lavt på? En rekke andre forhold enn multiplikatorens størrelse påvirker befolkningsutviklingen, og vi veit ikke om hovedalternativet er for høyt eller for lavt i forhold til framtida.

En illustrasjon av usikkerheten kan være at anslaget på framtidig befolkningsutvikling ligger innenfor et intervall på +/- 10 prosent. I år 2013 betyr dette at befolkningen vil ligge mellom 1661 og 2030 innbyggere. En tilsvarende usikkerhet knyttet til aldersfordelingen vil gi følgende utslag i 2013:

- 170-208 0-5-åringer
- 160-196 6-18-åringer
- 1330-1626 voksne

Framskrivingen tyder altså på en viss befolkningsnedgang den neste femårsperioden. Det kan virke noe pessimistisk at øvre grense for dette intervallet gir lavere befolkning enn hva det er i dag. Nedgangen er imidlertid en direkte konsekvens av forutsetningen om redusert sysselsetting.

Den befolkningsutviklingen vi her skisserer avviker vesentlig fra den utviklingen som vi presenterte i fjorårets analyse, da tilstanden i næringslivet, i særlig grad Store Norske, la ganske andre forutsetninger til grunn for befolkningsframskrivingene. Forskjellene fra i fjor til i år kommer nesten utelukkende til uttrykk i den voksne befolkningen. Årets beregninger er, i så måte positive, med hensyn til utviklingen av familiesamfunnet.

Dersom vi skulle lagt vekstalternativet beskrevet i kapittel 3.3.2 til grunn framskrivingene, ville befolkningen i stedet vokse til omlag 2400 innbyggere.

5 Familiesamfunnet i Longyearbyen

Hovedlinjene i svalbardpolitikken er fastlagt i Svalbardmeldinga²¹ og har ligget mer eller mindre fast over tid. Politikken har som ett av sine hovedmål å bidra til å befeste Longyearbyen som et robust, stabilt og kvalitativt godt familiesamfunn. Samtidig skal ikke Longyearbyen være et livsløpssamfunn. Det siste har en rekke implikasjoner, blant annet for aldersstrukturen (det finnes svært få innbyggere over 70 år på Svalbard) og tjenestetilbudet i Longyearbyen. Det private, og deler av det offentlige, tjenestetilbudet er godt i Longyearbyen. På en del områder er det også bedre enn i tettsteder av tilsvarende størrelse på fastlandet. Imidlertid er det offentlige tjenestetilbudet innenfor viktige felt, som blant annet helse- og sosialområdet, begrenset i lovgivningen. Ett av argumentene for å beholde et lavt skattenivå på Svalbard²² er at høyere skatt vil kunne utløse krav og forventninger om ytterligere utbygging av tjenestetilbudet i Longyearbyen, og dermed også til et press mot målsettingen om at Longyearbyen ikke skal være et livsløpssamfunn.

Målsettingene om et at Longyearbyen samtidig skal være et robust familiesamfunn samtidig som det ikke skal være et livsløpssamfunn, kan synes motsetningsfylte. Imidlertid har disse to målsettingene fungert parallelt i mange år, med et virkemiddelapparat som er tilpasset dem begge. Det er også mye som tyder på at samfunnet i Longyearbyen har utviklet seg i tråd med dette. Nedenfor vil vi se nærmere på noen forhold knyttet til familiesamfunnet i Longyearbyen, og mindre om livsløpssamfunnet. Det er ikke gjennomført

²¹ St.meld. nr. 22 (2008-2009): *Svalbard*

²² Et annet argument er selvsagt at et lavt skattetrykk kan bidra til å gjøre det mer attraktivt å jobbe på Svalbard og dermed til et høyere arbeidstilbud

en egen levekårsundersøkelse på Svalbard siden år 2000, og den neste undersøkelsen gjennomføres i 2009. Analysen nedenfor baserer seg derfor først og fremst på befolkningsstatistikk og på SSBs undersøkelse²³ blant bedriftene på Svalbard. Den begrenser seg til å vurdere utviklingen i utvalgte indikatorer og til å diskutere utviklingen i familiesamfunnet med utgangspunkt i disse.

Som vi har vært inne på ovenfor, kommer folk til Svalbard først og fremst for å jobbe (eventuelt studere), for kortere eller lengre perioder. Dette har resultert i en utypisk befolkningsstruktur, som diskutert i kapittel 4. Aldersstrukturen er i tråd med målsettingen om at Longyearbyen ikke skal være et livsløpssamfunn. Det er svært få alderspensjonister registrert bosatt i Longyearbyen. Samtidig er det relativt sett langt flere personer i yrkesaktiv alder enn på fastlandet, og yrkesfrekvensen er svært høy. Det er også langt flere menn enn kvinner i yrkesaktiv alder, noe som gir en stor andel enpersonhusholdninger og en relativt lav andel husholdninger med barn i Longyearbyen.

Tabell 5.1 *Antall barn og unge i Longyearbyen fordelt på aldersgrupper 1999-2008.*

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
0-5 år	125	128	125	133	133	133	128	136	160	213
6-18 år	171	178	213	200	218	217	237	204	212	200
Sum	296	306	338	333	351	350	365	340	372	413

Kilde: Longyearbyen lokalstyre

Dette betyr imidlertid ikke at det ikke finnes barn i Longyearbyen. Tabell 5.1 viser hvordan antall barn og unge har utviklet seg siden 1999. Antall barn har økt kraftig når vi ser perioden under ett. Dette er i tråd med den generelle befolkningsutviklingen. Antall barn har økt med 39,5 %, mens antall innbyggere har økt med 41,3 % fra 1999 til 2008. Imidlertid ser vi at antall barn har vokst spesielt mye, og også mer enn totalbefolkningen, de siste to årene. Fra 1999 til 2006 vokste antall barn med 15 %, mens antall innbyggere totalt vokste med 36 %. Ser vi bort fra 2006, har imidlertid barnetallet vokst stort sett hvert år de siste ti årene, men veksten har

²³ Tilsvarende undersøkelse ble tidligere gjennomført av LL (Bedriftsundersøkelsen), slik at vi har sammenliknbare data over tid.

vært noe varierende fra år til år. Barneantallet i Longyearbyen vokser altså, og over tid tyder tallene på at det vokser omtrent som (eller noe svakere enn) totalbefolkningen. Framskrivningene i kapittel 4 tar utgangspunkt i at barneantallet vokser omtrent som totalbefolkningen.

I tabellen er barna delt grovt inn i to aldersgrupper. Denne inndelingen reflekterer at de minste barna etterspør barnehageplass, mens de større barna etterspør plass enten i grunnskolen eller i videregående skole. Antall innbyggere i den eldste aldersgruppen har stort sett ligget i overkant av 200. Fra 2007 til 2008 sank antall barn mellom 6 og 18 år fra 212 til 200. Antall barn i den yngste aldersgruppen lå fram til år 2006 på ca 130. Fra 2006 til 2008 vokste antall små barn fra 136 til 213, og antallet 0-5-åringer er for første gang høyere enn antallet 6-18-åringer i år 2008. Det er med andre ord utelukkende den sterke veksten i antall småbarn som forklarer sterke veksten i totalbarnetallet de to siste årene.

Vi vet imidlertid mindre om hva denne utviklingen skyldes. Det kan hende at forklaringen ligger i at mor og far synes det er greit å bo på Svalbard mens barna går i barnehage. Barnehagetilbudet er godt, og det er relativt korte avstander mellom bolig, arbeid (i Longyearbyen) og barnehage. Det gjør det mulig for mor og far å jobbe mye mens de er på Svalbard. Mange blir imidlertid ikke på Svalbard så lenge, og for familier kan det være naturlig å flytte tilbake til fastlandet når barna skal begynne på skolen. En slik tilpasning kan ha blitt vanligere gjennom 2000-tallet og forklare utviklingen i de to barnegruppene.

Barneutviklingen skaper samtidig utfordringer for Lokalstyret. Flere barnehagebarn innebærer at også tilbudet av barnehageplasser må vokse. Bemanningsnormen er høyere for barnehage enn for skolebarn. Det innebærer at driftskostnadene per plass er høyere. Samtidig vil voksende småbarnkull bety at eksisterende barnehager blir for små, og Lokalstyret må investere i nye lokalteter. Dette er også kostbart. Slik sett er voksende småbarnkull kostnadsdrivende for lokale myndigheter. Lokalstyret forsøker å kartlegge på forhånd hvor mange barnehagebarn (og skolebarn) som forventes framover, slik at den nødvendige kapasiteten kan sikres.

5.1 Fars og mors tilknytning til arbeidslivet

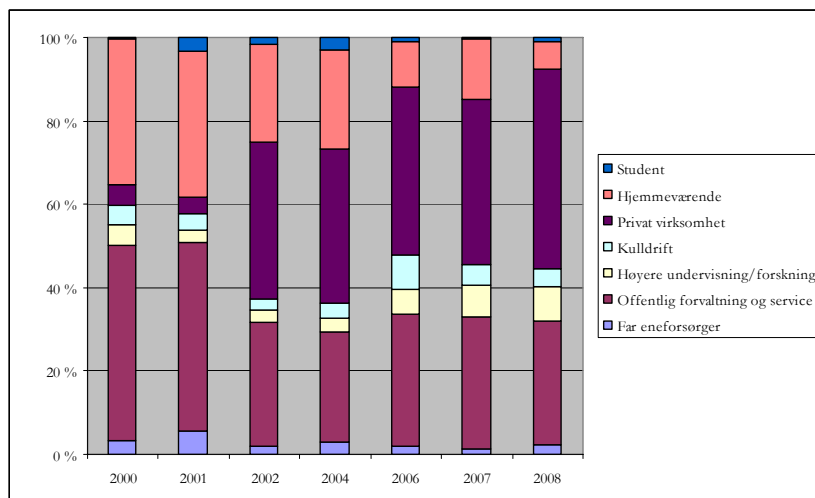
Svalbard er et sted de fleste kommer til for å jobbe og tjene penger. Tilgangen på arbeidsplasser og andre rammebetingelser knyttet til inntektsmuligheter (som for eksempel skattenivået) betyr derfor mye for rekrutteringsmulighetene. Dette innebærer også at mulighetene for å videreutvikle familiesamfunnet er nært knyttet til utviklingen på arbeidsmarkedet. Spesielt vil vi trekke fram i hvilken grad det er mulig for to personer i et parforhold å få jobb på Svalbard samtidig. I flere av basisnæringene trekker arbeidsgiverne fram utfordringen med å skaffe jobb til begge som en bøyg når det gjelder rekruttering av arbeidskraft. I tillegg er det selvsagt viktig å kunne tilby ansatte med familie gode økonomiske betingelser og en brukbar bolig.

En del ektefeller/samboere blir med til Svalbard uten å ha jobb. De kan ønske å passe barn, ta seg fri en periode, eller kanskje de regner med å skaffe seg arbeid når de kommer til stedet. Den høye yrkesdeltakelsen tyder imidlertid på at de færreste finner det tilfredsstillende å være uten arbeid over tid. Det er derfor stor sjanse for at begge reiser tilbake til fastlandet dersom den som ikke har jobb, heller ikke klarer å skaffe seg det. Dette gjelder kanskje særlig par som har barn.

I forbindelse med de siste årenes Samfunns- og næringsanalyser²⁴ har LL gjennomført egne tellinger av de fastboende under 19 år, sett i forhold til deres foreldres beskjeftigelse. Disse tellingene sier noe om hvor viktige de ulike basisnæringene er for utviklingen av familiesamfunnet. Samtidig er de av stor betydning for å kunne bryte befolkningsframskrivingene ned på aldersgrupper, siden det viser seg at foreldres yrkestilknytning er minst like viktig som aldring når det gjelder hvordan antall barn og unge utvikler seg. Dette skyldes først og fremst den store turnoveren det er blant innbyggerne på Svalbard. Tellingene er presentert i Figur 5.1 og Figur 5.2. Man har tatt utgangspunkt i barna, i barnehagen og på skolen, og kartlagt begge foreldres beskjeftigelse. Dette er grunnlaget for figurene.

²⁴ Slike tellinger ble gjennomført hvert år fra 1997 til 2004. De ble ikke gjennomført i 2005, men på nytt fra 2006.

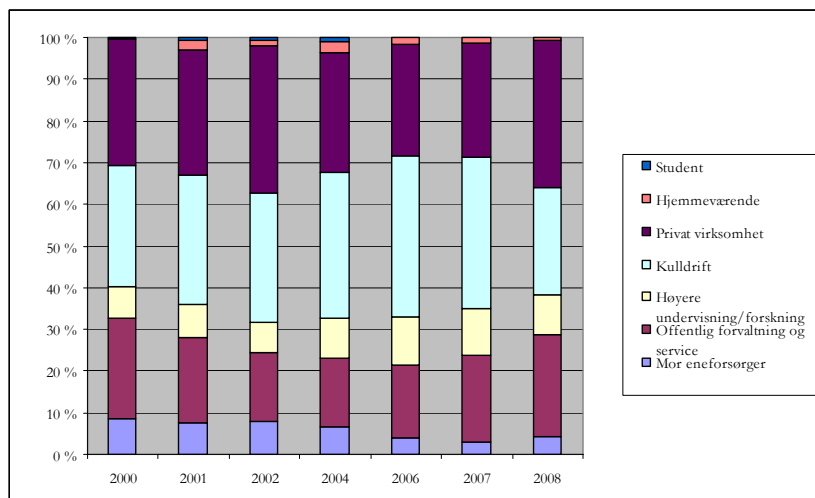
Figur 5.1 *Bosatte i Longyearbyen 0-18 år, etter mors beskjeftigelse. Prosentvis fordeling. 31. desember 2000-2008.*

Kilde: Longyearbyen lokalstyre

Figur 5.1 viser at mor har to hovedformer for beskjeftigelse i 2008. Hun er enten offentlig ansatt eller jobber i det som her er kalt privat virksomhet. Mødrene til omtrent 70 prosent av alle barna har en av disse tilknytningsformene til arbeidslivet. Dette forholdet har endret seg over tid. Går vi tilbake til år 2000, ser vi at omtrent en tredel av mødrene var hjemmeværende. I dag er denne andelen omtrent 5 %. Andelen barn med mødre som er tilknyttet FoU-virksomhet har økt over tid, spesielt de siste årene. Andelen barn med mødre sysselsatt i privat virksomhet har økt, mens andelen barn med mødre sysselsatt i offentlig virksomhet har gått ned. Vi observerer også at det er relativt få barn med mødre sysselsatt i kulldriften. Utviklingen i mors beskjeftigelse de siste årene er nok et uttrykk for at kravene til tilgang på arbeidsplasser for begge foreldre har økt, og at dette nå er helt vesentlig for at familier skal kunne leve sammen på Svalbard. Kommende generasjoner av stadig høyere utdannede kvinner og menn må forventes å stille høye krav til interessante og utviklende arbeidsplasser for begge ektefeller/samboere.

Figur 5.2 *Bosatte i Longyearbyen 0-18 år, etter fars beskjeftigelse. Prosentvis fordeling. 31. desember 2000-2008.*

Kilde: Longyearbyen lokalstyre

Når det gjelder fars beskjeftigelse, er situasjonen annerledes. Det er spesielt tre næringer som dominerer i 2008, privat virksomhet, kulldrift og offentlig virksomhet. Utviklingen det siste året er preget av at en stadig lavere andel av barna har en far som er sysselsatt i kulldriften, mens en stadig større andel av barna har en far som er sysselsatt enten innenfor offentlig eller privat virksomhet. Vi tror dette kan henge sammen med at sysselsettingen i kulldriften har gått noe ned fra 2007 til 2008, samtidig som det har vært få nyansettelse i Store Norske i 2008. At arbeidsstokken i kulldriften er stabil og at sysselsettingen går noe ned i denne sektoren betyr naturligvis i seg selv ikke at de ikke får barn og bidrar til veksten i barnetallet. Imidlertid er arbeidsstokken i privat og offentlig virksomhet mer ustabil enn i Store Norske (turnoverraten er større). At en større andel barn nå har fedre i disse næringene, kan derfor også bety at vi kan få større svingninger i barnetallet framover enn det som har vært vanlig hittil.

5.2 Stabilitet i lokalsamfunnet

Det ligger i sakens natur at det er langt større gjennomtrekk i Longyearbyen enn i tilsvarende lokalsamfunn på fastlandet. Dette er reflektert blant annet i målene for svalbardpolitikken, der det

heter at Longyearbyen ikke er, og ikke skal være, et livsløpssamfunn. I forbindelse med levekårsundersøkelsen i år 2000 oppga omtrent halvparten av den norske befolkningen at de hadde bodd på Svalbard i mindre enn fire år, og ca en tredel hadde planer om å reise derfra i løpet av de kommende to år.

Det finnes ingen statistikk som viser hvordan botiden på Svalbard endrer seg over tid. Derimot finnes det tall for befolkningens bevegelse i befolkningsregisteret, slik at vi kan beregne turnover i befolkningen, og i bedriftsundersøkelsen registreres både turnover og stillingstype. Disse statistikkene kan gi en antydning om hvordan det går. I kapittel 4 viste vi for eksempel at knapt en fjerdedel av registrert befolkning ved inngangen til 2008 hadde flyttet i løpet av året.

Tabell 5.2 *Antall sysselsatte gjennom året, fordelt på kjønn og type stilling. Longyearbyen og Svea 2005-2008.*

	Menn				Kvinner				Totalt			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Faste heltidsstillinger	784	879	888	920	330	335	351	364	1114	1214	1239	1284
Faste deltidsstillinger	126	86	110	77	101	124	155	134	227	210	265	211
Sum faste stillinger	910	965	998	997	431	459	506	498	1341	1424	1504	1495
Sesongengasjementer	416	420	486	328	269	314	323	244	685	734	809	572
Totalt	1326	1385	1484	1325	700	773	829	742	2026	2158	2313	2067

Kilde: Bedriftsundersøkelsene

I Tabell 5.2 presenterer vi en annen indikator for stabilitet. Vi ser her hvordan sysselsettingen i Longyearbyen fordeler seg på faste og midlertidige stillinger, samt hvordan dette igjen fordeler seg på kjønn. Det framgår av tabellen at omtrent 64 % av de sysselsatte på Svalbard er menn. Andelen er omtrent den samme som i 2007 og 2006. I tillegg er det slik at nesten 95 % av de mennene som er i fast jobb, også jobber heltid. Heltidsandelen blant kvinnene er lavere (73 %), og den har holdt seg rundt 70 % de siste årene. Andelen faste heltidsstillinger for kvinner er noe høyere i 2008 enn i 2007, samtidig som andelen hjemmeværende har gått ned. Isolert sett kan dette bidra til å styrke stabiliteten for familiesamfunnet i Longyearbyen.

Antall sesongengasjementer i forhold til totalt antall sysselsatte er noe høyere for kvinner (33 %) enn for menn (25 %). Andelen sesongengasjementer har vært relativt stabil fram til 2007, men gått

noe ned fra 2007 til 2008 for kvinnenenes del. Andelen sesongansatte økte fram til 2007 for mennenes del, men gikk noe ned igjen fra 2007 til 2008. Fram til 2007 har andelen sesongengasjementer utgjort omlag 1/3 av alle sysselsatte, men denne andelen begynner å nærme seg 1/4 i 2008. Da tar vi ikke hensyn til hvor mye de jobber. Det innebærer at nesten 3/4 av de sysselsatte på Svalbard er fast ansatte. Av Tabell 5.2 ser vi også at mer enn 60 % (en økning på 10 prosentenheter fra 2007) av alle sysselsatte er ansatt i faste heltidsstillinger og at heltidsstillinger utgjør 85 prosent av alle faste stillinger. Utviklingen på dette området det siste året trekker helt klart i stabiliserende retning for svalbardsamfunnet.

Tabell 5.3 *Turnover i faste stillinger, Longyearbyen og Svea. 2000 til 2008.*

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Antall faste stillinger per 31.12.	1060	1150	1171	1213	1277	1341	1424	1504	1495
Sluttet i fast stilling i løpet av året	236	296	198	205	236	216	269	297	232
Turnover (prosent)	26	28	17	18	19	16	20	20	16

Kilde: Bedriftsundersøkelsen

Tabell 5.3 viser hvordan gjennomtrekken er i arbeidsmarkedet i Longyearbyen og Svea. Hver bedrift er bedt om å anslå hvor mange av de fast ansatte som har sluttet i løpet av året. Vi skiller ikke her mellom heltids- og deltidsansatte, men fokuserer på fast ansatte. Rundt årtusenskiftet lå turnoverandelen i overkant av 25 % av de faste stillingene og andelen lå an til å stige ytterligere. Etter å ha falt kraftig på begynnelsen av 2000-tallet, steg turnoverandelen opp mot 1/5 i 2006 og 2007. I 2008 er denne andelen igjen tilbake på et lavt nivå. Dette bidrar også til å øke stabiliteten i svalbardsamfunnet.

Drøftingen ovenfor tyder generelt sett på at stabiliteten har økt i svalbardsamfunnet gjennom 2008 for alle indikatorer. Dette kan nok delvis forklares med forhold utenfor Svalbard. Fram til 2008 var det en høykonjunktur både på Svalbard og fastlandet. Sysselsetting på Svalbard har derfor lett kunnet finne alternativ sysselsetting på fastlandet eller i andre næringer på Svalbard. Finanskrisa, med den påfølgende lavkonjunktoren, har ført til at etterspørselen etter arbeidskraft har gått ned og det har blitt vanskeligere å finne alternativ sysselsetting. Dette bidrar til økt stabilitet.

5.3 Basisnæringenes bidrag til stabilitet

Basisnæringenes bidrag til stabiliteten i Longyearbyen kan delvis forklares med næringenes eksistens. De er definert som basisnæringer, og basisnæringene har per definisjon sitt marked utenfor lokalsamfunnet. Slik sett er basisnæringene avgjørende når det gjelder å bringe inntekter til Longyearbyen, og aktiviteten har ringvirkninger lokalt. Dette er stabiliserende i seg selv. Basisnæringene har i tillegg en stabiliserende funksjon i arbeidsmarkedet og i forhold til familiesamfunnet i Longyearbyen. Denne betydningen kan måles ved hjelp av stabilitetsindikatorer som i Tabell 5.4.

Offentlig forvaltning og service utgjør en stabiliserende faktor i Longyearbyen. Målt i antall årsverk er sektoren den nest største, etter kulldriften. Andelen faste heltidsstillinger har ligget rundt 75 %, noe som har økt til over 80 % fra 2007 til 2008. Det betyr at andelen årsverk som blir utført av deltids- og sesongansatte i 2008 ligger på 20 %. Kvinneandelen blant de faste ansatte har økt til ca 50 % i 2007 og 2008, mot rundt 45 % i tidligere år. Turnover i sektoren har vært relativt høy, men er redusert til ca 12 % i 2008.

Romrelatert virksomhet, forskning og undervisning har hatt et stort antall vikarer og sesongengasjementer, men spesielt antall sesongengasjementer har blitt kraftig redusert fra 2007 til 2008. Dette gjør seg også utslag i at andelen faste stillinger har økt fra 36 til 94 %. Knapt 80 prosent av årsverkene ble utført av fastboende heltidsansatte, noe som er en nedgang fra 2007 og som betyr at antall ansatte i faste deltidsstillinger har økt. Dette har også ført til en sterk reduksjon i turnoveren i denne sektoren fra 2007 til 2008. Sysselsettingen i denne sektoren er altså vesentlig mer stabil enn tidligere.

Sysselsettingen i *kulldriften* har gått noe ned fra 2007 til 2008. Av de faste stillingene har omtrent 100 prosent vært heltidsstillinger. Basert på de tall selskapet har oppgitt var turnoveren fortsatt lav i 2008 og beregnet til 11 prosent. Kvinneandelen i kulldriften lå på 8 prosent i 2008. Andelen har variert mellom 9 og 11 prosent de siste fem årene og, kanskje ikke så overraskende, er bergverk den basisnæringen som har desidert lavest kvinneandel. Kulldriften er likevel fortsatt den største av basisnæringene og slik sett en viktig stabiliseringsfaktor i Longyearbyen.

Tabell 5.4 *Stabilitetsindikatorer etter basisnæring. Longyearbyen og Svea. 2003-2008.*

	Offentlig	FoU	Bergverk	Reiseliv	Totalt
Andel faste stillinger					
2004	66 %	27 %	85 %	63 %	60 %
2005	79 %	31 %	86 %	48 %	61 %
2006	84 %	31 %	86 %	56 %	65 %
2007	78 %	36 %	86 %	50 %	64 %
2008	77 %	94 %	91 %	48 %	74 %
Andel heltid faste stillinger					
2004	75 %	80 %	99 %	70 %	83 %
2005	76 %	77 %	100 %	74 %	85 %
2006	77 %	79 %	99 %	76 %	86 %
2007	75 %	80 %	99 %	63 %	83 %
2008	82 %	78 %	100 %	72 %	87 %
Kvinneandel faste stillinger					
2004	44 %	28 %	10 %	56 %	34 %
2005	45 %	36 %	9 %	52 %	32 %
2006	45 %	35 %	11 %	51 %	31 %
2007	51 %	36 %	9 %	59 %	34 %
2008	50 %	36 %	8 %	61 %	34 %
Turnover					
2004	21 %	5 %	6 %	28 %	16 %
2005	12 %	11 %	4 %	18 %	10 %
2006	18 %	16 %	11 %	23 %	16 %
2007	19 %	19 %	9 %	28 %	17 %
2008	12 %	6 %	11 %	23 %	13 %
Andel årsverk i faste heltidsstillinger					
2004	77 %	84 %	89 %	67 %	80 %
2005	86 %	84 %	86 %	64 %	83 %
2006	77 %	81 %	95 %	71 %	75 %
2007	81 %	85 %	77 %	61 %	66 %
2008	80 %	78 %	85 %	64 %	70 %

Kilde: Bedriftsundersøkelsen

I forhold til stabiliteten i Longyearbyen kan det i utgangspunktet virke unaturlig å likestille årsverk utført i Svea med årsverk utført i Longyearbyen. Når dette likevel er gjort i tabellen, er det fordi flertallet av dem som arbeider fast i Svea har bolig og eventuelt familie i Longyearbyen. Det betyr også at de bruker en andel av sin inntekt der. Hvordan dette vil utvikle seg framover er et veldig

aktuelt spørsmål. Svaret henger blant annet sammen med hva slags turnusordninger de ansatte i Svea vil ha framover. Fastlandspendlingen har økt etter innføring av 14/14 turnus og selskapet oppgir at om lag halvparten av de ansatte pendlet i 2007. Selskapet ønsker å begrense denne pendlingen over tid, slik at de ansatte gjennom tilstedeværelse kan bidra mer til stabiliteten i samfunnet i Longyearbyen. Vi viser for øvrig til Samfunns- og næringsanalysen for 2008 (Bjørnsen og Johansen 2008a), kapittel 5.4, for en nærmere drøfting kulldriftens betydning for familiesamfunnet i Longyearbyen.

Reiselivet har alltid hatt, og har fortsatt, et relativt stort innslag av sesongarbeidere og korttidsengasjerte. Også turnoveren har normalt ligget høyt i reiselivet sammenliknet med de andre basisnæringene. Slik er det fortsatt. I 2008 ble 64 % av årsverkene i reiselivet utført av ansatte i faste heltidsstillinger. Knappt halvparten av alle ansettelser var faste, og turnoveren blant de faste ansatte var på 23 %. Det er en nedgang fra året før. Andelen kvinner sysselsatt i reiselivsnæringa er høy og steg fra 59 til 61 % fra 2007 til 2008. Reiselivet er således svært viktig for at Longyearbyen skal kunne tiltrekke seg familier der begge foreldre ønsker å være i arbeid.

Tallene i tabellen viser ikke hele bildet. Siden mange av bedriftene som selger til tilreisende også selger til fastboende, er det sannsynlig at indikatorene antyder større stabilitet enn det er i reiselivsnæringen i virkeligheten. På den annen side har reiselivet stor aktivitet om sommeren, når mye annen aktivitet ligger nede og den lokalbaserte etterspørselen er lavere. Sesongsvingningene i reiselivet bidrar således til å jevne ut aktiviteten. Dette gjelder ikke bare innenfor næringer som handel, servering og lokal tjenesteyting, men også innenfor den lokale økonomien generelt (se Samfunns- og næringsanalysen 1996). I tillegg bidrar reiselivet til at Longyearbyen har et relativt bredt tilbud innenfor handel, kultur, serveringssteder, osv. Dette er av stor betydning for kvaliteten på lokalsamfunnet, og dermed for de fastboende. På den annen side er det i flere sammenhenger stilt spørsmål ved om det store antallet tilreisende bidrar til en utelivskultur som ikke uten videre er forenlig med det å skape trygge rammer rundt familiesamfunnet og barn og unges oppvekstmiljø.

5.4 Økonomiske levekår

Vi viser til fjorårets Samfunns- og næringsanalyse (Bjørnsen og Johansen 2008a) for en nærmere diskusjon av ulike sider ved de økonomiske levekårene, og da spesielt av boligmarkedet, arbeidsmarkedet og personbeskatningen. Nedenfor følger en kort gjennomgang av noen hovedtrekk, basert hovedsakelig på Statistisk sentralbyrås (SSBs) publikasjon *Svalbard*.²⁵

I følge SSB lå bruttoinntektene på Svalbard 23 % høyere enn på fastlandet (i 2006). Trekker man også inn gunstige skatteforhold, blir forskjellen 37 %. Det er altså inntektsmessig gunstig å bo på Svalbard. Dette fører samtidig til at forbruket blant dem som bor på Svalbard er høyere enn blant fastlandsbefolkningen. Svalbard er samtidig avgiftsfritt. Dette gir et lavere prisnivå på Svalbard enn på fastlandet, omtrent 17 prosent lavere for en svalbardhusholdning enn for en husholdning på fastlandet. Prisene varierer imidlertid mye. Generelt er det slik at varegrupper som er avgiftsbelagt på fastlandet gjennomgående er billigere på Svalbard. Dette gjelder for eksempel alkohol, tobakk og bilhold, men også husholdningselektronikk er billigere pga momsfristak. En del varer, herunder nødvendighetsvarer, er imidlertid dyrere på Svalbard. Dette gjelder blant annet varer med høye transportkostnader (fra fastlandet), klær, transport og mat.

Bokostnadene er gjennomgående lavere på Svalbard enn på fastlandet. Dette henger sammen med boligtypene. På Svalbard er det få eneboliger, og leilighetene er relativt små. Dette gir lavere bokostnader. Samtidig leier flertallet av husholdningene på Svalbard subsidiert bolig hos arbeidsgiver. Dette bidrar også til å holde bokostnadene nede. Imidlertid må en stadig større gruppe arbeidstakere nå betale høyere leiepris på bolig enn tidligere, enten fordi subsidieringen av boliger er lavere eller fordi de må leie på det private markedet.

Utviklingen i bokostnadene for visse grupper illustrerer samtidig at samfunnet i Longyearbyen i stadig mindre grad er preget av å være ”company town”. Der Store Norske tidligere hadde ansvaret for det meste, både i arbeidstida og fritida for dem som jobbet og bodde i Longyearbyen, er det nå et mye større skille mellom arbeid

²⁵ Se www.ssb.no/svalbard

og fritid. Dette betyr at det som tidligere var et ”gratissamfunn” nå har blitt et samfunn der innbyggerne betaler for en stadig større del av de tjenestene de bruker. Kostnadsdekning er innført som prinsipp når det gjelder de fleste offentlige varer og tjenester. Dette har betydd økte personlige utgifter når det gjelder oppvarming, strøm, vann, avløp, barnehage, veg, post osv. Selv om skattenivået fortsatt er lavt sammenliknet med fastlandet, har det vært en gradvis skatteskjerpelse over tid (Bjørnsen og Johansen 2008a). I sum har det blitt dyrere å bo på Svalbard enn hva det var tidligere. Det trenger imidlertid ikke å bety at de økonomiske insentivene (den relative fordel) til å være bosatt på Svalbard er svekket. Tallenes tale viser at inntektene generelt er høye, og at mange varer og tjenester er billigere på Svalbard enn på fastlandet.

6 Oppsummering og konklusjoner.

Rammebetingelsene for utvikling av et levedyktig lokalsamfunn i Longyearbyen er under stadig endring. Dette har da også ført til at lokalsamfunnet har endret seg vesentlig de seinere årene. I perioden etter 1990 har næringsgrunnlaget blitt breiere, antall arbeidsplasser har vokst og antall innbyggere er nesten doblet. Samtidig har bredden i det lokale tjenestetilbudet, både i offentlig og privat regi, blitt vesentlig større. En har også innført lokaldemokrati. I dag framstår Longyearbyen som et levedyktig lokalsamfunn, som på en god del områder likner tilsvarende samfunn på fastlandet.

Utviklingen på Svalbard og i Longyearbyen er svært avhengig av de politiske rammebetingelsene. Longyearbyen sees av norske myndigheter på som et svært viktig instrument for å sikre norsk bosetting på Svalbard. Myndighetene ønsker en variert bosetting i Longyearbyen. Dette skal sikres gjennom utviklingen av *familiesamfunnet*. Forholdene skal dermed legges til rette for at folk skal kunne bosette seg, og arbeide, på Svalbard i kortere eller lengre perioder, og også ha med seg familien sin. Dette har vært en viktig rettesnor for utviklingen av samfunnet i Longyearbyen. Samtidig skal ikke Longyearbyen være et *livsløpssamfunn*. Dette gir seg uttrykk blant annet ved at den del grunnleggende velferdstjenester ikke leveres på Svalbard, og ved at de norske innbyggerne på Svalbard derfor også må være registrert bosatt i en norsk kommune.

Disse målene knyttet til samfunnsutviklingen på Svalbard ligger, sammen med målsettinger også på andre områder, fast i årets stortingsmelding om svalbardpolitikken. Det kom heller ikke sterke signaler om endringer i virkemiddelbruken i meldinga. Slik sett gir meldinga et uttrykk for ”business as usual”.

Sysselsetting og næringsutvikling

Etter mange år med tilnærmet kontinuerlig vekst, viser årets Samfunns- og næringsanalyse at også utviklingen på Svalbard det siste året har vært svak. Sysselsettingen har gått noe ned fra 2007 til 2008. Den har imidlertid økt innenfor FoU-virksomhet, reiseliv og statlig og lokal offentlig forvaltning og tjenesteproduksjon. Sysselsettingen har gått ned innenfor kulldrift, studenter og avledet virksomhet. Sysselsettingsnedgangen i Store Norske var planlagt, noe som må sees i sammenheng med flere forhold, blant annet knyttet til planlagt lavere utvinningstakt for kull. Finanskrisen og den påfølgende lavkonjunkturen forklarer nok også mye av den observerte sysselsettingsutviklingen på Svalbard.

Representanter for basisnæringene på Svalbard er også noe mer pessimistiske når det gjelder framtidsutsiktene for virksomhetene deres. Dette skyldes delvis den generelle lavkonjunkturen, noe som spesielt preger reiselivets og kulldriftens framtidsutsikter. Kulldriftens framtidsutsikter er også preget av planlagt lavere utvinningstakt i Svea og usikkerhet knyttet til utbygging av nye felter blant annet i Lunckefjell. En del virksomheter innenfor FoU-sektoren har gode framtidsutsikter, basert på at deres lokalisering til Svalbard gir dem visse fortrinn når det gjelder blant annet nedlasting av data fra satellitter, samt miljø- og klimaforskning. UNIS har imidlertid hatt et dårlig år økonomisk i 2008. En stadig større del av bevilgningene til UNIS går til å dekke infrastrukturkostnader. Dersom bevilgningene ikke øker, vil det også bli vanskelig for UNIS å vokse noe særlig framover. Dette vil også prege muligheten for å øke studenttallet.

Med utgangspunkt i disse forutsetningene viser våre framskrivinger at sysselsettingen på Svalbard vil kunne komme til å gå ned med omtrent 200 årsverk fram mot år 2013. Nedgangen preges først og fremst av en betydelig planlagt sysselsettingsreduksjon i Store Norske, samtidig som det vil bli en svak sysselsettingsvekst i de andre basisnæringene. Dette vil også ha ringvirkninger til avledet virksomhet, der sysselsettingen relativt sett vil gå noe mer ned enn i basisnæringene.

Arbeidsmarked og befolkning

Befolkningsutviklingen på Svalbard er i svært sterk grad arbeidsmarkedsstyrt. Hver voksne innbygger på Svalbard gjennomfører i

gjennomsnitt ett årsverk. Alle er, med andre ord, i full jobb i gjennomsnitt. Det betyr imidlertid ikke at alle jobber. Snarere betyr det nok at det er noen som jobber svært mye.

Selv om sysselsettingen totalt sett gikk noe ned fra 2007 til 2008, økte antall registrerte innbyggere noe. Dette kan i hovedsak forklares med en sterk vekst i antall barn, først og fremst i antall 0-5-åringer. For første gang er antallet 0-5-åringer registrert bosatt i Longyearbyen høyere enn antallet 6-18-åringer. Dette skyldes igjen at fødselstallet har vært høyt, og at det har kommet flere familier med barn i de yngste årsklassene i løpet av året. Usikkerheten i befolkningsutviklingen på Svalbard henger med andre ord mer sammen med utviklingen i barnetallet enn med utviklingen i antall voksne. Antall voksne henger fortsatt tett sammen med antall arbeidsplasser. Dette betyr også at det er en sterk overrepresentasjon av innbyggere i de yrkesaktive aldersgruppene, sammenliknet med aldersfordelingen på fastlandet. Samtidig er det flere menn enn kvinner i disse aldersgruppene, selv om kjønnsbalansen gradvis bedres.

Med utgangspunkt i framskrivinger av sysselsettingen på Svalbard, har vi også framskrevet befolkningen. Denne framskrivingen viser, i tråd med sysselsettingsframskrivingene, at antall innbyggere på Svalbard vil gå ned med i overkant av 200 i løpet av den kommende femårsperioden. Nedgangen vil være sterkere blant de voksne innbyggerne enn blant barna, men anslaget for antall barn er mer usikkert enn for antall voksne.

Familiesamfunnet

Et stabilt familiesamfunn er en viktig målsetting for svalbardpolitikken, og denne målsettingen er videreført i svalbardmeldinga, som kom i år. Svalbardmeldinga peker heller ikke på radikale endringer i virkemiddelbruken på Svalbard. Etter vår vurdering trekker utviklingen for de fleste indikatorene vi har presentert i kapittel 5 samtidig i retning av at stabiliteten i familiesamfunnet har økt fra 2007 til 2008, selv om sysselsettingen har gått noe ned. Indikatorernes utvikling kan blant annet forklares med utgangspunkt i lavkonjunkturen. I lavkonjunkturperioder er ofte stabiliteten større enn i høykonjunkturer, og det ser også ut til at det er slik på Svalbard.

Datagrunnlaget

Nytt av året er at SSB har overtatt ansvaret for bedriftsundersøkelsen fra LL. Etter vår vurdering har ikke dette vært spesielt problematisk for kvaliteten på Samfunns- og næringsundersøkelsen. Det største problemet har vært knyttet til omklassifisering av noen virksomheter. I tillegg har SSB også skiftet fra gammel til ny næringsinndeling. Det har ikke vært noe problem i år, siden vi har hatt tilgang på samme informasjon med begge inndelinger. Fra neste år må det imidlertid vurderes om data kun skal presenteres etter ny inndeling også i Samfunns- og næringsanalysen. Det vil i så fall svekke sammenliknbarheten på næringsgruppenivå over tid.

Neste år bør vi også vurdere behovet for eventuelt å sammenlikne utviklingen på Svalbard noe mer med utviklingen på fastlandet, idet det nye datagrunnlaget gir større muligheter for slik sammenlikning enn tidligere.

Litteratur

- Acta Consult as: *Samfunns- og næringsanalyser for Svalbard*. Diverse årganger siden 1992. Longyearbyen lokalstyre, Longyearbyen.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2007a): *Samfunns- og næringsanalyse for Longyearbyen. Metode- og datadiskusjon*. NIBR-notat 2007:106, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2007b): *Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2007*. NIBR-rapport 2007:23, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2008a): *Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2008*. NIBR-rapport 2008:21, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2008b): *Kulldriftens betydning for utviklingen i longyearbyen*. NIBR-rapport 2008:22, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Kings Bay (2009): *Årsrapport 2008*. Kings Bay as, Ny-Ålesund.
- Longyearbyen lokalstyre (2009): *Årsberetning 2008*. Longyearbyen lokalstyre, Longyearbyen.
- Statistisk sentralbyrå (2009): Diverse statistikk om Svalbard. Se www.ssb.no/Svalbard.
- St.meld. nr. 22 (2008-2009): *Svalbard*. Justis- og politidepartementet, Oslo.

Store Norske Spitsbergen Kullkompani (2009). *Årsberetning og regnskap 2008*. SNSK, Longyearbyen.

St.prp. nr. 1 (2008-2009): *Svalbardbudsjettet*. Justis- og politidepartementet, Oslo.

St.prp. nr. 2 (2001-2002): Store Norske Spitsbergen Kullkompani A/S og Svea Nord-prosjektet. Nærings- og handelsdepartementet, Oslo.

UNIS (2008): *Annual report 2008*. UNIS, Longyearbyen.

Vedlegg 1

Fordeling av virksomheter etter basiskategori

SN2002	SN2007	
		Statlig forvaltning og service
75.240	84.240	SYSSELMANNEN PÅ SVALBARD
91.310	94.910	SVALBARD KIRKE
75.140	81.109	STATSBYGG NORD
64.110	53.100	POSTEN NORGE AS
75.300	84.300	NAV SVALBARD
63.230	52.230	AVINOR AS
75.110	84.110	SKATT NORD
		Lokal forvaltning og service
75.250	84.250	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT
40.110	35.111	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT
90.020	38.110	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT
75.120	84.120	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE
80.102	85.201	LONGYEARBYEN SKOLE
85.111	86.101	LONGYEARBYEN SYKEHUS
85.327	88.911	LONGYEARBYEN BARNEHAGE
85.327	88.911	KULLUNGEN BARNEHAGE
85.327	88.911	POLARFLOKKEN BARNEHAGE
85.331	88.913	LONGYEARBYEN SKOLE
85.332	88.914	KULTUR- OG FRITIDSTJENESTEN
92.310	90.011	LONGYEARBYEN SKOLE
92.510	91.011	LONGYEARBYEN FOLKEBIBLIOTEK
92.610	93.110	SVALBARDHALLEN
		Forskning og høyere undervisning
73.100	72.190	NORSK POLARINSTITUTT
55.230	55.900	STUDENTSAMSKIPNADEN I TROMSØ
64.240	61.300	KONGSBERG SATELLITE SERVICES AS
73.100	72.190	METEOROLOGISK INSTITUTT SVALBARD
80.301	85.421	UNIVERSITETSSENTERET SVALBARD AS
92.521	91.022	STIFTELSEN SVALBARD MUSEUM

SN2002	SN2007	
		Bergverk og petroleumsvirksomhet
10.100	05.100	GRUVE 7
70.202	68.209	STORE NORSKE BOLIGER AS
10.100	05.100	SVEA NORD GRUVA
10.100	05.100	STORE NORSKE SPITSBERGEN KULKOMPANI
		Reiseliv
		Alle bedrifter med salg til tilreisende.
		Ny-Ålesund
55.101	55.101	KINGS BAY AS
73.100	72.190	NORSK POLARINSTITUTT
74.203	71.122	STATENS KARTVERK SVALBARD

Vedlegg 2

Fordeling av virksomhet etter SSBs næringsgruppering

Nedenfor følger en liste over virksomheter på Svalbard. Virksomhetene er sortert etter Standard for næringsgruppering 2007 (SN2007), men de er også klassifisert etter gammel næringsgruppering (SN2002).

Data for 2008 er samlet inn av Statistisk sentralbyrå (SSB). SSB er dermed også ansvarlig for kvaliteten på dataene.

NAVN	SN2002	SN2007
A PRIMÆRNÆRINGER		
B BERGVERKSDRIFT OG UTVINNING		
GRUVE 7	10.100	05.100
STORE NORSKE SPITSBERGEN KULKOMPANI	10.100	05.100
SVEA NORD GRUVA	10.100	05.100
C INDUSTRI		
BAKEHUSET NORD-NORGE AS	15.810	10.710
RANDIS SYSTUE AS	18.220	14.130
AMB DESIGN	26.130	23.130
DIJK MARINA VAN GULLSMED	36.220	32.120
D EL-, GASS-, DAMP- OG V-VANNSFORSYNING		
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT	40.110	35.111

E VANNFORSYNING		
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT	90.020	38.110
F BYGGE- OG ANLEGGSVIRKSOMHET		
ISTIND AS	70.112	41.109
SANDMO & SVENKERUD AS	45.211	41.200
SJØHAUG BYGGSERVICE	45.211	41.200
SKANSKA NORGE AS	45.211	41.200
TEIGEN EIENDOMS & SERVICE SENTER	45.211	41.200
LNS SPITSBERGEN AS	45.110	43.120
HANSEN J M AS	45.310	43.210
JENSEN ELEKTRISKE AS	45.310	43.210
GK NORGE AS	45.330	43.220
SPITSBERGEN VVS AS	45.330	43.220
SVALBARD RØRSERVICE AS	45.330	43.220
MALER ANDERSSSEN AS	45.441	43.341
VEDLIKEHOLDSBUTIKKEN AS	45.441	43.341
G VAREHANDEL, REP AV MOTORKJØRETØY		
NORDISK MOTORSPORT AS	50.102	45.112
PAULSEN G INGENIØR AS	50.102	45.112
SVALBARD AUTO AS	50.102	45.112
SVALBARD SNØSCOOTERUTLEIE AS	50.402	45.402
ART PRO GALLERI AS	51.180	46.180
NORDPOLET AS	51.341	46.341
SVEA TANKANLEGG AS	51.510	46.710
COOP SVALBARD BA	52.110	47.111
ISBJØRN BUTIKKEN AS	52.110	47.112
RABIS BUA AS	52.410	47.510
78 GRADER TAXFREE DA	52.461	47.521
ARCTICA AS	52.483	47.641
SPORTSCENTERET SVALBARD AS	52.483	47.641
SVALBARD ARCTIC SPORT AS	52.483	47.641
ARCTIC FASHION AS	52.420	47.710
BAJAZ	52.420	47.710
GANT ARCTIC AS	52.420	47.710
ISBLINK AS	52.420	47.710
SKINNBODEN ARCTIC PRODUCTS AS	52.420	47.710
APOTEK SPITSBERGEN	52.310	47.730
ISROSEN AS	52.484	47.761
ANDREASSEN BENGT GUNNAR THAI ASIA	52.489	47.789
ARCTIC SOUVENIR AS	52.489	47.789

FRISK BRIIS AS	52.489	47.789
GULLGRUVA ARCTIC DESIGN AS	52.489	47.789
SØLVSTEN GALLERI & REKLAME	52.489	47.789
H TRANSPORT OG LAGRING		
LONGYEARBYEN TAXI AS	60.220	49.320
SVALBARD MAXI TAXI AS	60.220	49.320
LONGYEARBYEN BUSS AS	60.230	49.392
SPITSBERGEN BUSS AS	60.230	49.392
SVALBARD BUSSERVICE AS	60.230	49.392
HENNINGSEN STIG TRANSPORT & GUIDING	61.109	50.109
AIRLIFT AS	62.200	51.100
AIRLIFT SERVICES AS	62.200	51.100
LUFTTRANSPORT AS	62.200	51.100
LAGERSERVICE AS	63.120	52.100
AVINOR AS	63.230	52.230
SAS GROUND SERVICES LONGYEARBYEN	63.230	52.230
BRING LOGISTICS SVALBARD AS	63.401	52.291
POLE POSITION SPITSBERGEN AS	63.401	52.291
POSTEN NORGE AS	64.110	53.100
I OVERNATTING OG SERVERING		
KINGS BAY AS	55.101	55.101
SPITSBERGEN TRAVEL HOTEL AS	55.101	55.101
SVALBARD POLAR HOTEL AS	55.101	55.101
MARY-ANNS POLARRIGG AS	55.230	55.202
STUDENTSAMSKIPNADEN I TROMSØ	55.230	55.900
HUSET RESTAURANTDRIFT AS	55.301	56.101
NATT OG DAG AS	55.301	56.101
SVALBARD KRO	55.301	56.101
ISS FACILITY SERVICES AS	55.510	56.290
SVALBARD PUB AS	55.401	56.301
FRUENE AS	55.402	56.309
J INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON		
SVALBARDPOSTEN AS	22.120	58.130
JRP AS	92.110	59.110
MTG SVALBARD LTD	64.240	61.100
KONGSBERG SATELLITE SERVICES AS	64.240	61.300
TELENOR SVALBARD AS	64.240	61.300
SPITSBERGEN IT AS	72.220	62.020

K FINANSIERING OG FORSIKRING		
SPAREBANK 1 NORD-NORGE	65.120	64.190
L OMSETNING OG DRIFT AV FAST EIENDOM		
SPITSBERGEN BOLIG AS	70.120	68.100
SVALBARD UTLEIESELSKAP AS	70.120	68.100
ANDERSSSEN EIENDOM AS	70.202	68.209
BREDAL BJØRN BÅRD EIENDOM AS	70.202	68.209
FANGSTMANNSHOTELLET AS	70.202	68.209
GAMLEMEKKEN AS	70.202	68.209
HAUGEN PENSJONAT SVALBARD AS	70.202	68.209
HUSET AS	70.202	68.209
LNS BOLIGER AS	70.202	68.209
LOMPESENTERET AS	70.202	68.209
LONGYEARBYGG AS	70.202	68.209
MATERIALLAGERET AS	70.202	68.209
POLAR BOLIGUTVIKLING AS	70.202	68.209
POLAR EIENDOM SVALBARD AS	70.202	68.209
REINROSEN EIENDOM AS	70.202	68.209
SAXIFRAGA EIENDOM AS	70.202	68.209
STORE NORSKE BOLIGER AS	70.202	68.209
SVALBARD EIENDOM AS	70.202	68.209
WILD ARCTIC INVEST AS	70.202	68.209
BJØRNØEN AS	70.321	68.320
M FAGLIG, VITENSKAPELIG OG TEKNISK TJENESTEYTING		
SVALBARD REGNSKAP AS	74.121	69.201
ARCTIC SAFETY	74.140	70.220
CUSTOS FACILITATOR AS	74.140	70.220
SVALBARD POLARSERVICE AS	74.140	70.220
BARLINDHAUG CONSULT AS	74.202	71.121
REISTAD CONSULT AS	74.202	71.121
SWECO NORGE AS	74.202	71.121
STATENS KARTVERK SVALBARD	74.203	71.122
BUØ RESEARCH	73.100	72.190
METEOROLOGISK INSTITUTT SVALBARD	73.100	72.190
NORSK POLARINSTITUTT	73.100	72.190
NORSK POLARINSTITUTT	73.100	72.190
LIEN HERDIS	74.872	74.102
GRØNDAL FOTO	74.810	74.200
GJESSING SNØ IS KLIMA CONSULT	74.209	74.909

N FORRETNINGSMESSIG TJENESTEYTING		
HENNINGSEN TRANSPORT & GUIDING AS	71.210	77.390
ARCTIC ADVENTURES AS	63.303	79.120
POLI ARCTICI AS	63.303	79.120
SPITSBERGEN TRAVEL AS	63.303	79.120
SVALBARD EXPLORER AS	63.303	79.120
SVALBARD WILDLIFE EIENDOM AS	63.303	79.120
SVALBARD4YOU	63.303	79.120
SVALBARD REISELIV AS	63.302	79.901
EKEBLAD ANNA LENA	63.304	79.902
GRUVE 3 AS	63.304	79.902
LISAS POLAR GUIDING	63.304	79.902
NOX POLARIS DA	63.304	79.902
BASECAMP SPITSBERGEN AS	63.305	79.903
SECURITAS TRANSP AVIATION SECURITY	74.600	80.100
STATSBYGG NORD	75.140	81.109
EILERTSEN SALIANG	74.700	81.210
HAUG SOMPONG	74.700	81.210
ISS RENHOLD	74.700	81.210
MARY-ANNS POLARRIGG AS	74.700	81.299
O OFF ADMINISTRASJON, FORSVAR, TRYGD MV		
SKATT NORD	75.110	84.110
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE	75.120	84.120
SYSSELMANNEN PÅ SVALBARD	75.240	84.240
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT	75.250	84.250
NAV SVALBARD	75.300	84.300
P UNDERVISNING		
LONGYEARBYEN SKOLE	80.102	85.201
UNIVERSITETSSENTERET SVALBARD AS	80.301	85.421
AOF NORD	80.423	85.593
EISCAT SVALBARD RADAR	80.429	85.596
Q HELSE- OG SOSIALTJENESTER		
LONGYEARBYEN SYKEHUS	85.111	86.101
LUND MARIANNE PRYTZ	85.142	86.902
KULLUNGEN BARNEHAGE	85.327	88.911
LONGYEARBYEN BARNEHAGE	85.327	88.911
POLARFLOKKEN BARNEHAGE	85.327	88.911
LONGYEARBYEN SKOLE	85.331	88.913
KULTUR- OG FRITIDSTJENESTEN	85.332	88.914

LONGYEARBYEN RØDE KORS HJELPEKORPS	85.336	88.995
R KULTURELL VIRKSOMHET, UNDERHOLDNING, FRITID		
LONGYEARBYEN SKOLE	92.310	90.011
ATELIER AINO GRIB	92.310	90.031
BYA FRILANS	92.400	90.034
CITO CONSULTING AS	92.310	90.034
HAGA SYNNOVE	92.310	90.034
MELØY SIGRI SANDBERG JOURNALIST	92.400	90.034
AARSKOG MEDIA	92.400	90.034
LONGYEARBYEN FOLKEBIBLIOTEK	92.510	91.011
STIFTELSEN SVALBARD MUSEUM	92.521	91.022
SVALBARDHALLEN	92.610	93.110
DALDORFF SVALBARD EXPLORER TORGERSEN	92.721	93.291
GERHARDSSONS HUSKIES	92.721	93.291
SPITSBERGEN EXPERIENCE AS	92.721	93.291
SVALBARD REISER AS	92.721	93.291
SVALBARD VILLMARKSENTER AS	92.721	93.291
SVALBARD WILDLIFE EXPEDITIONS AS	92.721	93.291
S ANNEN TJENESTEYTING		
NORSK ARBEIDSMANDSFORBUND	91.200	94.200
SVALBARD KIRKE	91.310	94.910
SAXIFRAGA AS	93.020	96.020
TELEWORLD AS	93.050	96.090
T LØNNA ARBEID I PRIVATE HUSHOLDNINGER		
U INTERNASJONALE ORGANISASJONER		